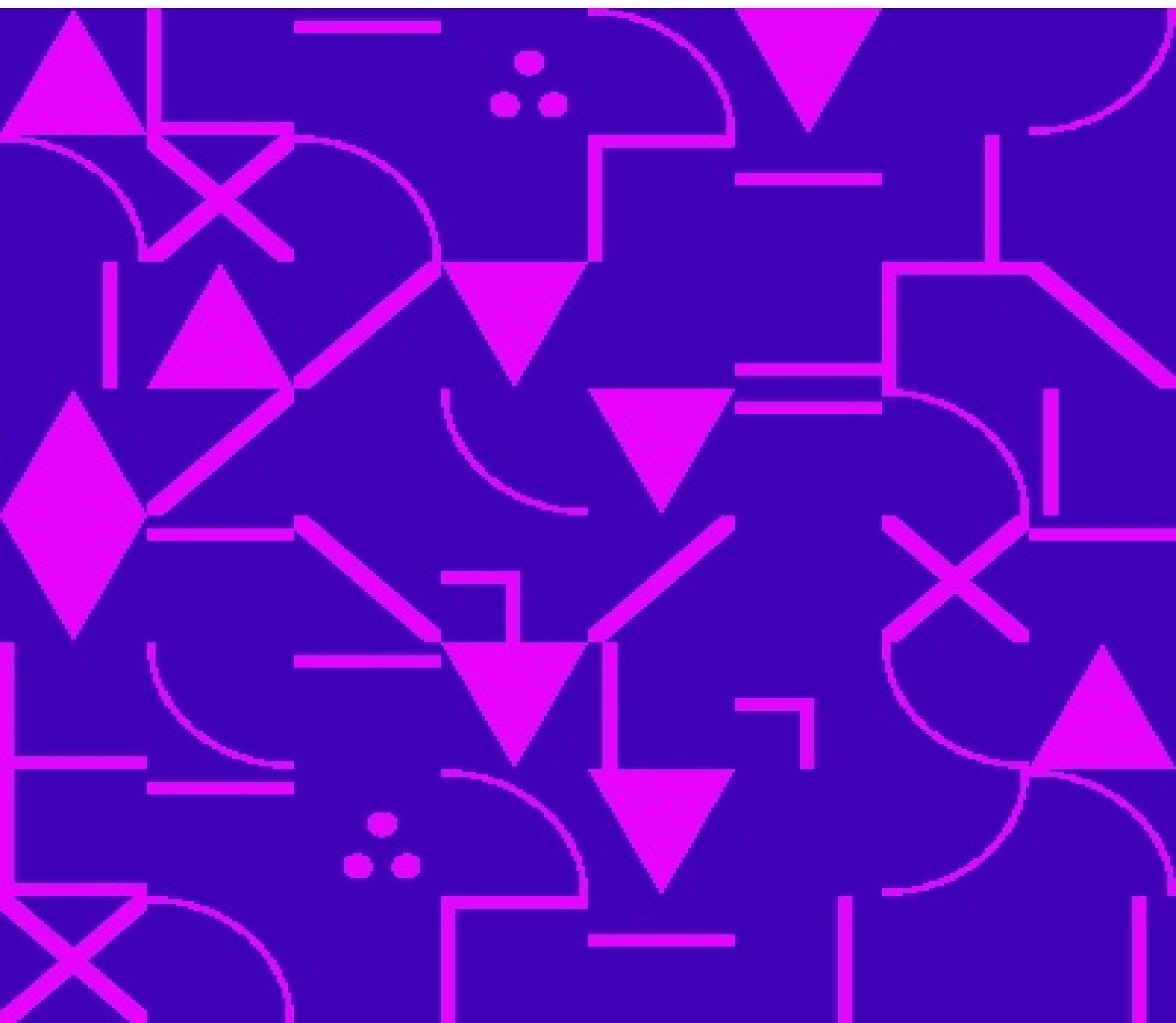

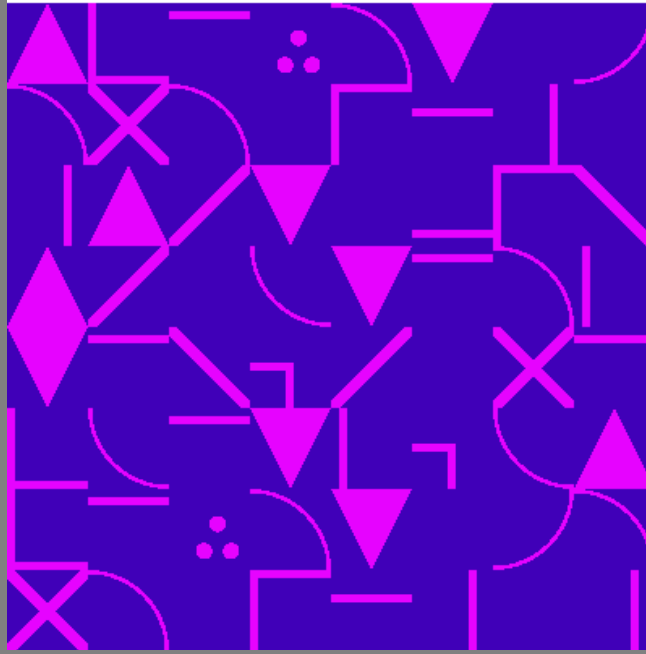
Alexis Kivi och hans roman "Seitsemän veljestä"

Arvid Mörne

**Alexis Kivi och hans roman
"Seitsemän veljestä"**

Arvid Mörne

Rights for this book: [Public domain in the USA](#).

This edition is published by Project Gutenberg.

Originally [issued by Project Gutenberg](#) on 2023-06-21. To support the work of Project Gutenberg, visit their [Donation Page](#).

This free ebook has been produced by [GITenberg](#), a program of the [Free Ebook Foundation](#). If you have corrections or improvements to make to this ebook, or you want to use the source files for this ebook, visit [the book's github repository](#). You can support the work of the Free Ebook Foundation at their [Contributors Page](#).

**The Project Gutenberg eBook of Alexis Kivi och hans roman
"Seitsemän veljestä;"**

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Alexis Kivi och hans roman "Seitsemän veljestä"

For: Arvid Mörne

ator: Arvid Mörne

Release date: June 22, 2023 [eBook #71014]

Most recently updated: July 31, 2023

Language: Swedish

Credits: Jari Koivisto

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ALEXIS KIVI
OCH HANS ROMAN "SEITSEMäN VELJESTä" ***

"SEITSEMÄN VELJESTÄ" ***

ALEXIS KIVI och hans roman SEITSEMÄN VELJESTÄ

Av

ARVID MÖRNE

Helsingfors, Aktiebolaget Ateneum, 1911.

INNEHÅLL

Förord

Alexis Kivis levnad.

En studie över "Seitsemän veljestä"

I Handling

II Karaktärer

III Plats i litteraturen. Litterära inflytanden på
komposition och karaktärsteckning

IV Stil

V Slutord

Noter.

Förord

Min studie över romanen Seitsemän veljestä (Sju bröder) fullföljer en dubbeluppgift. Den vill kritiskt belysa, det originella verket. Men därjämte avser första kapitlets refererande framställning, att så ingående som möjligt återgiva innehållet för de läsare, för vilka finska texten är obegriplig. Den inledande teckningen av diktarens liv förklarar i många avseenden romanen och, torde försvara sin plats även med hänsyn till att någon utförlig Kivi-biografi på svenska härtills, icke funnits. Den stöder sig på tillbudsvarande

litteratur och skaldens i Finska litteratursällskapets arkiv befintliga brev. Någon biografisk forskning av större omfattning ingår icke i detta arbetes plan och är så mycket mindre av nöden, som en studie över Alexis Kivis diktargärning i dess helhet kommer att utarbetas av doktor V. Tarkiainen. Att jag mottagit impulser av samma författares grundliga och idérika arbete om Seitsemän veljestä, bör här erkänsamt nämnas.

Vid hänvisning till texten har anlitats den av O. Manninen, V. Tarkiainen och Y. Koskelainen redigerade tipplagan (illustrerad av A. Gallén-Kallela). Originalupplagan, tryckt i Finska litteratursällskapets novellbibliotek, är, som känt, svåråtkomlig för de flesta läsare. Skiljaktigheter mellan densamma och den av mig anlitade texten, som äga någon betydelse för min framställning, skola omnämnas.

Slutligen ber jag att få uttala ett tack till Magister Otto Manninen för de värdefulla upplysningar han givit mig beträffande Kivis språk och till Magister Hugo J. Ekholm, som bistått mig vid avfattningen av citatöversättningarna.

Grankulla i oktober 1911.

Arvid Mörne.

ALEXIS KIVIS LEVNAD.

I Palojoki, en enslig skogsby i Nurmijärvi, föddes Alexis Stenvall den 10 oktober 1834.('Alexis Kivi' är författarens pseudonym, som småningom undanträngt hans borgerliga namn.) Fadern, Erik Johan Stenvall, var skräddare, modern, Anna Stina Hamberg, smedsdotter från Tusby.

Hösten 1846 skickades Alexis till Helsingfors för att skolas.[1] Vistelsen i huvudstaden lade grunden till hans bokliga bildning och sålunda även till den skaldegärning hans tidigt framträdande poetiska anlag förebådade. Under de första åren gjorde han skolarbetet väl ifrån sig. Han lärde sig nöjaktigt det för honom främmande undervisningsspråket. Måhända hade han dock vunnit någon ringa kunskap däri redan under de tidigare barnaåren hemma i Palojoki. Genom sitt läge vid språkgränsen stod denna by i förbindelse med närliggande svenska näjder och fadern hade lärt sig svenska i Helsingfors, där han i sin ungdom varit bosatt.

Emellertid företedde den blivande skaldens skoltid i stort sett ett sorgligt skådespel. Efter tre års fåfänga ansträngningar att komma upp från tredje klassen i högre elementarläroverket avbröt han sin skolgång hösten 1852. Huvudorsaken till misslyckandet låg i tröstlösa ekonomiska förhållanden. Föräldrarnas tillgångar förslogo icke till sonens underhåll. Han fick både svälta och frysa i de torftiga hybblen, där han inackorderades. Den mat, som skickades hemifrån, än med en äldre broder, som till fots färdades den långa vägen från Palojoki till staden, än på någon bondes lass, hann icke till, och

sändningarna blevo dessutom med tiden allt knappare. Svältdieten under dessa uppväxtår anses ha grundat den ohälsa, som sedan skulle fördyrstra Stenvalls hela liv. Och även en annan omständighet bidrog till att dagern faller grå och trist över hans skoltid. Den blivande skalden-proletären måste redan nu låna pengar för sin torftiga utkomst och känna tyngden av detta oslippliga ekonomiska beroende, denna ständiga osäkerhet för morgondagen som vid mognare år i sin mån skulle bidra till hans ödes dymstra gestaltning.

Emellertid fortsättas studierna hemma i Nurmijärvi. Sommaren 1857 anträffas Stenvall i ett 'studentbageri', startat av några universitetsdocenter och för tillfället förlagt till Ingvaldsby i Kyrkslätt. Det brev han härifrån sänder sin vän August Robert Svanström (född i Helsinge 1838, död som forstmästare i Helsingfors 1901) är betecknande för hans levnadsförhållanden under ynglingaåren. Ett avsnitt därur lyder:(Brevet är skrivet på svenska)

'Så har det då omsider lite ljusnat för dig. Men jag, hvad skall jag säga? Samma oro, rastlöst samma inre stormar, samma, ja kanske ännu värre, yttre omständigheter. O, ingen förfriskning, ingen hvila! Store Gud, haf förbarmande! — Ofta har jag önskat att det lutade till lifvets kväll och jag fick lägga mig sofva, ty jag tröttnar. Här har jag stått alldeles utan något stöd hela sommaren. Ingen kopek har kommit till mig. Min värd björnar mig och mina kläder slitas ut. — Min nervsvaghet har tilltagit, kallsvetten rullar kring mina lemmar då jag skall läsa och följa med i de onaturligt långa läxorna.'

Under sådana förhållanden blev Alexis Stenvall student hösten 1857 vid tjugutre års ålder. Hans skaldskap stod vid denna tidpunkt i sin första knoppning. Några saker av hans hand, som kommit till före studentåren, äro till sitt innehåll kända genom hörsägen, men undan förstörelsen torde icke

ha räddats andra manuskript av värde än den lilla berättelsen 'Koto ja kahleet' (Hemmet och bojorna), enligt Tarkiainens antagande författad 1851 eller 1852. Den unga författarens skarpa observation av verkligheten och hans målande, friska stil föregriper en senare tids realism och vittnar gott om hans lägnings originalitet. Ett fragment, 'Bröllopsresan', som torde utgjort en förstudie till 'Nummisuutarit', tros ha varit skrivet på svenska. Stort intresse erbjuda några av Tarkiainen samlade uppgifter angående en liten humoresk, som fadern påstås ha kastat på elden i förargelse över dess innehåll. Där avbildades nämligen skraddaren själv och en bonde från grannskapet i en löjlig situation vid ett av de supgillen Alexis tidigt fått bevittna i hemmet och hembyn. Förmågan att uppfatta det karaktäristiska i vardagsföreteelser, som andra människor funno intresselösa, och en flödande humor synas redan nu ha utmärkt honom. Inblicken i superiets tragiska moment vanns väl också mycket tidigt för att ytterligare fördjupas då turen att duka under för alkoholens frestelser kom till honom själv.

När Stenvall blev student, hade han redan samlat en rik fond av livserfarenhet. Karaktäristiskt nog voro hemmet och hembyn skådeplatsen för de flesta upplevelser; av betydelse för hans framtida diktning. Av sin moder hade han mottagit djupa religiösa intryck. Hon säges ha tillhört, 'de väcktas' krets. Sannolikt var det moderns starka religiösa intressen, som gävo anledning till föräldrarnas bekantskap med den pietistiske författaren J.F. Bergh.[2] Dennes kapellanstid i Nurmijärvi; infaller före Alexis skolor, varför någon personlig beröring dem emellan föga kan förutsättas. Men berättelserna om Berghs verksamhet och intrycken av den pietistiska; rörelsen, som enligt M. Rosendal efter Berghs tid framträdde i Nurmijärvi; med ännu större kraft än förut, ha övat ett betydelsefullt, inflytande på författaren av Seitsemän veljestä, Yö ja päivä och Lea. Den religiösa litteraturen var den enda han redan som barn lärde känna. I hans hem fanns t.o.m. en bibel — den enda i byn. Att denna lektyr tidigt befruktade hans fantasi, ser man av en tradition, som förmäler, att han som barn företog sig

att förse väggen vid ugnen med ett konstverk i tjära, föreställande himmeln och helvetet. Djävlarernas eldgafflar voro utförda med skrämmande realism. Under lekstunderna, då andra parvlar fantasi kretsade kring allehanda profana uppslag, uppgjorde unge Alexis planen till en kyrka av sten, som bybarnen under hans ledning uppförde på backen ovanför huset med det brutna taket, där Stenvalls bodde.

Men detta inre liv av religiös grundfärg, som utmärkte Alexis Stenvalls barndom, släckte icke den starka kärlek till livets och naturens verklighet, som var honom medfödd och ur vilken både hans karaktärstecknings flödande humor och hans naturpoesis mäktiga stämningar en dag skulle välla fram. På denna punkt är Stenvalls läggning rakt motsatt Wecksells, så många gemensamma drag man än kan varsna hos dessa två. Stenvall äger själv en fond av sina stora karaktärers sundhet. Han är friluftsmänniska, skogsgångare, jägare framför allt. Att få komma hem till Palojoiki och jaga var under de trista skolåren i Helsingfors hans stora längtan. En höst, när hans broder Albert, som besökt Helsingfors, anträdde hemfärden till Palojoiki, följdes han av Alexis ett långt stycke och utfrågades om hemförhållandena — om man jagat i utmarkerna bortom Vanda å (samma trakter, som utgöra skådeplats för händelserna i Seitsemän veljestä) om man gillrat snaror för orrar och tjäderungar o.s.v. Han älskade inget annat nöje så högt som att vandra med bössa i hand genom hembygdens susande furumoar, bestiga höjderna och skåda ut över de vajande topparnas hav.

Men så som hans levnadsförhållanden gestaltade sig, kunde han icke slå sig ner i Nurmijärvi. Genom moderns död (1863) brast ett av de starkaste föreningsbanden mellan honom och födelsebygden. Tre år senare dog fadern och hemmet upplöstes. Alexis lever i Helsingfors, sysslande med studier som aldrig skulle ge bröd och kämpande med svälten och skulderna. Redan på slutet av femtitalet utbyter han likväl ibland sitt rum i staden mot

en lantlig fristad i Sjundeå, där hans bror Juhani arrenderat Purnus lägenhet, och senare skulle han i denna socken finna en hemvist för livet.

År 1859 mottog Finska litteratursällskapet tre dramatiska manuskript, vilkas författare aspirerade på priset i en av sällskapet utlyst tävlan. Det segrande diktverket var ett ungdomligt och något för episodrikt, men obygdsdystert och lidelsemättat sorgespel, spunnet kring Kalevalas Kullervoskildring. Då namnsedeln bröts, befanns författaren vara studenten Alexis Stenvall. Detta prisbelönade manuskript, som åtminstone delvis var skrivet på vers, har förkommit. En ny version, tryckt 1864 på Finska litteratursällskapets förlag, är avfattad helt och hållet på prosa. Den bär på titelbladet diktarnamnet A. Kivi, vid vilket Stenvalls stigande rykte med tiden länkas allt fastare, medan hans borgerliga namn allt mer sällan nämnes.

Stenvalls diktarbana var börjad, men för vanlig mänsklig framsynthet föreföll den på samma gång nära sitt slut. Så orimligt hårda voro den unga skaldens ekonomiska villkor, och de endast försämrades med åren. Jag har haft så små inkomster, skriver han många år senare i ett brev till Th. Rein, "så där ett par hundra mark i året, i allmänhet, inte ens det, och när de till sist ha utfallit, ha gapande hål (kiljuvia läpiä) funnits att fylla. Det pris jag fick av senaten, av det gick största delen till skulder, som jag under loppet av tio år, ja ännu flera, hade gjort för att leva, då jag ej hade hjälp av någon." (Detta och följande brevcitat ha av mig översatts från de finska originalen.)

Detta yttrande (bland tiotal andra i Stenvalls brev) visar vad det ville säga att leva av att dikta i 1860-talets Finland. Stenvalls sinne var ständigt fyllt till bräddarna av leda och förtvivlan över de ekonomiska förhållandenas hopplöshet. I samma brev, skrivet då han med Seitsemän veljestä fullbordat

den diktargärning eftervärlden skulle erkänna såsom den största inom finska litteraturen, yttrar han:

"Skriv inte till mig en enda brevlapp före min ankomst till Helsingfors; ty jag har beslutit bränna oöppnade alla brev, som jag nuförtiden får, annars förblir jag inte frisk och arbetsduglig. De äro inte några glada brev, utan kalla, dystra (kylmiä, synkeitä) erinringar av björnarna (Nu då de sett i tidningarna, att jag fick litet pengar; men lyckligtvis har jag inte åt någon annan av dem lovat dessa pengar utan endast för detta håll, som det är fråga om). Ja ett par kalla brev ha redan kommit och mer väntar jag än, och denna allt som oftast förnyade lek skulle till sist göra av mig en hypokondrisk världens och människornas fiende, skulle alldeles ta livet av mig. Men därför har jag beslutit kasta på brasan (oöppnade) alla brev till mig (utom ett som jag väntar med nästa post från agronomen (Th. Forsell, en av Stenvalls bekanta, hos vilken han ville bli lantbrukspraktikant. Att få bli inspektor på någon egendom var vid denna tidpunkt hans framtidsdröm.) och vars stil jag känner igen redan på långt håll). Där må de bli till aska, och inte brinner där ju då kärlek och pengar."

Det är sant, att Finska litteratursällskapet tryckte flera av Stenvalls alster. Men då man vet, att honoraret för Seitsemän veljestä, en frukt av ansträngt arbete under många år, utföll med sjuhundra mark, varjämte författaren ålades att med hundra mark likvidera A. Törneröos, som genomsett manuskriptet, genomskådar man arten av det beskydd, som skänktes den nödställda diktaren.[3] Han möttes av en färglös välvilja, som knappast överskred gränserna för de formella skyldigheter sällskapet icke kunde undgå att fylla mot vilken som hälst av de få finskspråkiga författarna. En annan ståndpunkt intogo — när det gällde att handla — endast två av de ledande personerna. Den ena var professorn i finska, lyrikern August Ahlqvist. Till hans ansträngningar att strypa Stenvalls diktning skall jag återkomma. Här må endast sägas, att redan hans anmälan av 'Kullervo' i

'Suometar' 1865 är hållen i en ton av översitteri och röjer fullkomlig oförmåga att förstå författaren. Den andra, Fredrik Cygnaeus, skola Stenvalls biografer alltid nämna med vördnad och tacksamhet. Fredrik Cygnaeus skrev om 'Nummisuutarit', den oförgätliga komedin ur Palojoki-allmogens liv, en förstående och vidsynt kritik, hävdande detta verks banbrytande betydelse för en framtida finsk scen och dess rätt till en framskjuten plats inom komedidiktningen överhuvud. Med ett snillrikt votum till förmån för Stenvall (avgivet i april 1865) bidrog Cygnaeus till att skaffa honom ett litterärt statspris om 2,500 mark. Minoriteten inom prisnämnden hade med denna uppmuntran 'åt en lovande skriftställare' önskat hedra Johan Ludvig Runeberg.

Men jag återvänder till Stenvalls levnadsförhållanden. Att en förvånande rik poetisk produktion tog vid, sedan 'Nummisuutarit' 1864 hade fullbordats, berodde på att skalden fått ett hem, där lugn och omvårdnad beskärdes honom. I hans sjuklighet och nervositet, som senare skulle leda till sinnesförvirring, inträdde för någon tid ett stillestånd. Den person eftervärlden främst får tacka för att Alexis Stenvall räddades åt livet och dikten var fröken Charlotte Lönnqvist. Hon var en god och anspråkslös kvinna. Nitton år äldre än hennes skyddsling, hade hon av sympati för hans person och medkänsla för hans belägenhet berett honom en fristad i sitt hem på Fanjunkars i Sjundeå. Denna handling blir icke mindre vacker genom att dess utövare knappast anade vilken insats därmed gjordes i Finlands kulturhistoria. Då Stenvalls verk skrevos på finska, voro de sannolikt lika obegripliga för fröken Lönnqvist som för den övriga omgivningen i Sjundeå.

När Stenvall slog sig ner på Fanjunkars, var just ett sådant lantligt hem som detta, där han förfogade över ett eget, fridlyst arbetsrum, ägnat att skänka hans sinne jämnvikt och göra hans liv lyckligare. Det gav honom trygghet och med den följde ökad skaparförmåga och skaparglädje. Men

med tiden inger honom den svenska bygden allt starkare känslor av vantrevnad. Han längtar tillbaka till Nurmijärvi, till allmogen där borta och kanske än mer till de vida, ekande furumoarna. Denna längtan bevingar vart ord om hembygdens natur i Seitsemän veljestä. Ur den strömmar en underbar, romantisk dager kring de annars så verklighetstroga skildringarna.

En samlad bild av Stenvalls uppfattning om Sjundeå och hans hemlängtan får man genom följande brev till Kaarlo Bergbom, skrivet 1869:

— — "Här i Sjundeå lever jag som en främling. Här har inte ett enda drag ur folklivet dröjt kvar i mitt sinne. Bondens inre värld är ingalunda (här) tom, men i mitt tycke för det mesta utan djup. Du vet nog inte riktigt vad du säger om honom (bonden). Gemensamhetskänsla mellan grannarna existerar inte alls; varje familj lever endast för sig. Du hör inte just härstädes uttrycket; 'Men vår bys pojkar!'. (Mutta meidän kylän pojat) — Måhända är han likväl bättre än jag tror, i fall man studerar honom noggrannare. Jag har just inte haft lust att närma mig honom. Men ett är i alla fall säkert: bonden härstädes står fjärran från det rika andliga liv, som finnes i den finska bondens bröst. Höga äro mina tankar om denna senare, isynnerhet nu, då jag något lärt känna den svenska mannen. (I honom finnes dock bra mycket finst blod). Jag ville hålla den finska allmogen för den mest humoristiska i världen, den äger i mitt tycke ett djupare inre än någon annan. Då jag nämner humorn, avser jag här den naturfriska, inte den sjukliga, vars källa är ett lidet skeppsbrott på livets hav. Jag avser den komik, vars yttersta grund dock är ett gott men starkt och friskt hjärta. — Hur som helst; men jag längtar redan starkt bort härifrån, från den svenska befolkningen, för att få höra finska språket omkring mig. Mitt liv här är obeskrivligt enformigt. Jag kommer inte tillrätta med bönderna, och ännu mindre har jag kommit i någon gemenskap med ståndspersonerna. Och jag

hartillbragt dessa två sista år nästan som fången i tornet. På de tre sista månaderna har jag dock roat mig med jakt och kom på denna tid över fågel i mängd, 98 stycken, tjädrar, orrar, järpar och därtill ännu två ripor. På mina expeditioner har jag begagnat både bössa och snaror. Men fåglarnas maner togo till slut hämnd på mig. De sista dagarna, då jag vandrade mycket våt i skogarna, ådrog jag mig en svår förkylning, som slutligen kastade mig i en häftig febersjukdom för en vecka; men nu börjar jag redan bli karl på nytt. Men ledsnaden faller över mig igen med mördande tyngd; ty snön spärrar var väg till skogarna, och inte kan jag ju alltid skriva. Nu skulle några roande böcker göra gott."

Efter Nummisiutarit fullbordades 1865 femaktsskådespelet Karkurit — Flyktingarna, 1866 Kihlaus — Trolovningen, (fars ur allmogelivet i en akt) och Kanervalä (lyrik), 1867 skådespelen Canzio (fem akter), Leo ja Liina (en akt) och Yö ja päivä — Dagen och natten, (en akt). 1869 trycktes enaktsskådespelet Lea, författat något år tidigare, 1870 romanen Seitsemän veljestä — Sju bröder, och 1871 enaktsskådespelet Margareta.[4]

Seitsemän veljestä, som våren 1870 publicerades i Finska litteratursällskapets novellbibliotek, är en brett anlagd skildring ur allmogelivet i skaldens hembygd och intar jämte Nummisiutarit främsta rummet i hans vittra produktion. Denna roman hade framgått ur många års hängivna bemödanden såsom ett av dessa stora verk, där inspirationens mäktiga flöde uppsuger allt vad diktarpersonligheten äger skönast och ädlast. Men just detta arbete, som i eftervärldens, ögon utgör en av den finska andens förnämsta insatser i litteraturen, inbragte sin skald de bittraste misräkningar, August Ahlqvists ovilja mot Stenvall blossade nämligen upp i full låga i en kritik, som trycktes i Finlands Allmänna Tidning den 20 och 21 maj 1870 omedelbart efter det boken delats ut till novellbibliotekets abonnenter och som oaktat sin brutala form övade ett långvarigt inflytande på opinionerna om Stenvalls diktning.[5]

I vår tid, då likväl så mycket tåls inom journalistiken, vore någonting sådant som händelsen mellan Ahlqvist och Stenvall knappast tänkbart. Om ett originellt och uppseendeväckande skaldeverk nu angreps med sådana smädelser, som Ahlqvist utslungade mot Seitsemän veljestä, — om dess innehåll refererades grovt oriktigt, alla dess 'stötande' poänger staplades upp, men dess oförtydbara ideella syftning förtegs och om denna kritik utmynnade i påståendet, att verket var 'en löjlighet' och 'en skamfläck' för landets litteratur, då skulle i vår tid en opinionsstorm bryta lös. August Ahlqvist, den högt uppburna vetenskapsmannen och skalden, en av finska kulturens främsta banerförare, handlade emellertid just så mot Alexis Stenvall. Men någon opinionsstorm bröt icke lös, ej håller förmärktes någon vind eller ens någon fläkt. Åtminstone ej i offentligheten. Litteratursällskapet vidtog tvärtom en åtgärd, ägnad att göra den ojämna kampen mellan Ahlqvist och Stenvall ännu ojämnaire. Sedan novellbibliotekets abonnenter fått sina exemplar, fattades det för diktaren ödesdiga beslutet att icke låta sälja arbetet i bokhandeln. Så förgingo tre år, tills litteratursällskapets skönlitterära kommitté, som rekommenderat romanen och därför blivit strängt tillrättavisad av Ahlqvist, blev färdig med sitt försvar och befordrade det till tryckning.[6] Det fogades in i boken före texten för att värja både kommittén och skaldeverket mot alltför hårda domar. Och nu fick allmänheten äntligen köpa 'Seitsemän veljestä'. När detta skedde, på våren 1873, fanns Stenvall ej längre i livet. Även om han bevittnat den förödmjukande kvarstadens upphävande, hade han knappast anat, hur snart det skyddande företalet skulle glömmas, hur länge hans dikt skulle leva.

Med tiden begränsades Ahlqvists inflytande på uppskattningen av Seitsemän veljestä alltmer till den svensktalande bildade klassen i Finland, som hyste höga tankar om hans litterära insikt och saknade möjlighet att döma själv. Dock torde också de savolaxiska studenterna, vilkas inspektor han var, länge nog påverkats av hans uppträdande, så mycket mer som för

Stenvall ogynnsamma opinioner inom den finskspråkiga publiken oberoende av Ahlqvist synes ha framträtt just i Savolax.[7] Men flertalet bland de finstalande bildade insågo småningom Ahlqvists misstag. E. Aspelin-Haapkylä har i sina Kivi-uppsatser i 'Aika' framdragit nya bevis för att Stenvalls diktning i sin helhet tidigt väckte sympatier även inom de ledande finska kretsarna, (ehuru dessa togo sig uttryck i handlingar till den förorättade diktarens försvar, först när sådana ej mer behövdes). Som ett symptom åberopas bl.a. Yrjö Koskinens tal vid Finska litteratursällskapets årsmöte 1876. Snellmans' uppskattning av 'Seitsemän veljestä' framgår ur litteratursällskapets granskningskommittés tidigare nämnda försvarsskrift, vars mest vägande rader, enligt Tarkiainehs utredning, författats av honom. [8] Inom den unga generationen funnos många som ställde Stenvalls roman högt. Bergbom var hans vän och rådgivare och hjälpte honom i mellanhavandena med litteratursällskapet. F. Peranders förstående uppskattning av Seitsemän veljestä träder i dagen i hans tal vid avtäckningen av vården på diktarens grav, Aspelin-Haapkyläs i hans föredrag på österbottningarnas årsfest 1872 och i hans dödsruna över Kivi i Suomen Kuvalehti vars utgivare, Julius Krohn (Suonio) trycker några utdrag ur romanen i sitt blads spalter. I en ledsagande not säger han sig vilja ge spridning åt "något Varmhjärtat och några humoristiska stycken ur denna ensidigt klandrade bok, Såsom ett prov på det snille och den fantasikraft författaren också här lagt i dagen, ehuru man visserligen önskat, att brödernas råhet på andra ställen framträtt i mindre ursprunglig form och ehuru boken överhuvudtaget icke kan sättas i händerna på barn och ungdom".[9] På reservationen i dessa rader låg starkare tonvikt vid deras framträdande, då intrycket av Ahlqvists förkastelsedom ännu var nytt, än en läsare i våra dagar kan varsna. Den enda kraftfulla protest, som höjdes från de ungas läger, var B.F. Godenhjelms korta anmälan i 'Kirjallinen Kuukauslehti'. Tyvärr framträdde den först i maj 1871, således ett helt år efter kritiken i 'Finlands Allmänna Tidning'.

Ahlqvists förråd av invektiv hade ingalunda uttömts i allmänna tidningens spalter. Nya angrepp följde. Den 7 april 1873, några månader efter Stenvalls död, utlåter sig Ahlqvist i Helsingfors Dagblad om kvasi romanen eller novellen Seitsemän veljestä. Den fullkomliga frånvaron av all konstform i denna produkt, yttrar han, "den ständigt återkommande råheten i dess skildringar, den skymfliga dager dessa kasta över vår allmoge; och slutligen det odrägligt tillskruvade i författarens språk, allt detta väckte hos mig vid arbetets genomläsande harm och bestörtning. Detta sammelsurium av en redan delirerande fantasi förryckta bilder skulle då verkligen vara, såsom man på ett visst håll föregav, en produkt av det nationellt finska konstsinnet!"

I sin egen tidskrift, 'Kieletär', hade Ahlqvist redan hösten 1871 i en kritik av ett annat arbete med några rader svartmålat Seitsemän veljestä och snärtat till Godenhjelm för dennes avvikande mening. Att Stenvall blivit sinnessjuk inverkade icke på bedömarens ton, som är oförändrad också kritiken över 'Margareta' i 'Kieletär' 1872. Här avger Ahlqvist emellertid en förklaring över sitt uppträdande. Han hade 'genom att säga sanningen' velat värja finska litteraturen för den fara 'vilken hotade både denna litteratur och finska språket genom såväl tankeinnehållet som den språkliga formens vanvård' i flera av Stenvalls arbeten. Dennes litterära bana, 'denna besynnerliga lek', enligt Ahlqvists uttryck, var emellertid numer ändad med en förfärlig katastrof, 'vilket må lända framtida författare och deras vänner till lärdom'.

När Ahlqvist följande gång (den sista) i 'Kieletär' återkommer till Stenvall, sker det för att i en elva sidor lång artikel rekapitulera på finska vad han förut skrivit i 'Finlands Allmänna Tidning' och 'Helsingfors Dagblad'. En författare i landsortsbladet 'Hämeetär' hade sagt, att 'Nummisuutarit' och 'Seitsemän veljestä' i sin kraftfulla ursprunglighet uthärda jämförelse med Walter Scott, Dickens, Cooper och Björnson och

detta påstående gör Ahlqvist alldeles utom sig. Han skriver: "Enligt A.W.L. (författaren i 'Hämeetar'), var Kivi således icke blott snillemonstret Scott-Dickens-Cooper-Björnson, utan helt enkelt finska litteraturens Messias, som kantänka kunde väntas anlända riktigt med profeter (sannolikt betraktade hr. A.W.L. sig själv som denna Messias' Esaias?!) Och ändå, utropar hr. A.W.L. i samma andetag, utgjorde språket ett hinder också för honom! Vad hade han icke blivit, om han förfogat över ett så fullständigt utbildat språk som engelskan! Ja, ja, — ändå! — — Messias var således ändå ingen Messias, och hr. A.W.L ingen Esaias. Skada!"

Uppsatsen är alltigenom ett under av grovhet och elakhet Det fastslås i förbigående, att Kivis lyrik visar, att versmåttet, samklngen och den språkliga utsmyckningen äro okända ting för honom och att han tycks ha känt sig mest dragen till dramatisk fabrikation — "konst kan man icke kalla det, som hans verk på detta område frambringa, då konsten uppstår genom samverkan mellan reflexionen och den medfödda naturgåvan, och detta samband saknades hos Stenvall". Och så kommer kritikern till Seitsemän veljestä. "En så narraktig och barnslig bok som denna 'roman' torde icke finnas i mången litteratur", lyda de inledande orden, varpå följer: en ny vidräkning med litteratursällskapets skönlitterära utskott, vars försvar numer föreligger, en komplimang åt Krohn för reservationen i hans korta uttalande i 'Suomen Kuvalehti', en förnöjd antydan, att boken rönt ringa efterfrågan bland publiken, och ett långt referat av innehållet, i ingenting väsentligt avvikande från framställningen i 'Finlands Allmänna Tidning'.

Slutorden, de sista Ahlqvist, så vitt jag känner, offentligt yttrade om 'Seitsemän veljestä', lydde: "Man måste både skratta åt detta verk och skämmas för det, det kan icke döljas. Framför allt är det en skam för Finlands allmoge genom att det ger sig ut för att vara — och även sagts vara — en bild ur folklivet, gjord efter naturen. Ingenting är så föga samt som ett dylikt antagande. Kivis kludderier i denna 'berättelse' äro lika litet bilder ur

det finska som ur något annat folkliv eller överhuvud ur något *liv*, som rör sig på denna jord; de äro endast regellösa hägringar av en förvillad fantasi, dem en människa vid fullt förstånd på inga villkor kan kalla konstverk".

Härmed slutar denna litterära fäjd, som från Ahlqvists sida fördes med så mycken kraft och konsekvens. Stridens följder äro numer icke svåra att överblicka. Under de årtionden, som förflutit sedan dess, ha Stenvalls verk slagit igenom hos publiken, som ingen annans, De läsas nu med hängiven beundran av hela den finskspråkiga delen av nationen. Författarnamnet Alexis Kivi är vordet finska litteraturens största. För den svenska publiken i Finland, och Sverige är detta författarskap däremot främmande. Översättningar, som kunde giva djupare inblick däri, saknas^[10] och ytterst litet har skrivits om Alexis Kivi på svenska. Det existerar sedan gamla tider något slags fördom mot honom, vårs första uppkomst otvivelaktigt bör sökas i intrycken av de Ahlqvistska kritikerna.

Men från denna översikt av bokens öden är det tid att återvända till författarens. Följderna av Ahlqvists uppträdande och litteratursällskapets åtgärd visa sig efterhand. Den 12 september 1870 skriver Stenvall till Bergbom:

— — "Jag har denna sommar hört så många sårande tillmälen (loukkaavia soimauksia) om 7 bröder. Underligt hur begärligt de hugga i! Och ingen av dem har läst själva boken utan endast Ahlqvists kritik, antingen läst den eller hört talas om den. Detta har varit mycket plågsamt för mig ätt höra i detta mitt sjukliga, irriterade tillstånd och har utgjort ett stört hinder för min hälsas förbättring. Men jag vet, att också mången av mina s.k. vänner med glädje ser, att Ahlqvists hjältedat får stå i fred och utföra sitt värv. Det betyder ingenting, att Cygnaeus' artikel följer boken som tryckt, den läsa blott de få fennomaner, som ännu köpa denna bok; likadant är Kuukauslehtis inflytande, även om i dess spalter finnes en

gynnsammare granskning. Men detta är dock den värsta omständigheten: inte en enda förläggare har förtroende för mina alster, och därför skriver jag med så kallt och hopplöst sinne, då hoppet om lön är så alltigenom svagt."

— — —

Sådant var det Ahlqvistska fälttågets inflytande på Stenvalls liv.

Ett blidare öde än Seitsemän veljestä rönt ett annat av hans sista arbeten, enaktsskådespelet 'Lea'. Denna vackra pjäs, vars handling försiggår i Palestina i Jesus' omedelbara närhet och uppbäres av kristendomens ödmjukhets-, broderlighets- och försoningstankar, inbragte den misskända skalden en av hans livs få segrar. I finska teaterns historia utgör Lea-premiären — den 10 maj 1869 — ett av de dyrbaraste minnena. Då uppfördes första gången en pjäs på finska i Helsingfors' för tiden nya och storstilade teaterhus. Till den utomordentliga framgången bidrog huvudrollens framställarinna, fru Hedvig Raa, född Forsman. Denna skådespelerska, som var bördig från Sverige, underkastade sig mödan att lära sig finska för att kunna medverka vid föreställningen. Stenvall var icke närvarande. Han hade setts i Helsingfors samma dag, med återvänt till Sjundeå.

Vid den tidpunkt, då brevet till Bergbom skrevs, voro diktarens psykiska krafter redan svårt medtagna. Och snart varsnades tydliga förebud till hans livs tragiska upplösning. Mot slutet av 1870 försämrades hälsotillståndet i betänklig grad och hans numer mönstergilla levnadssätt förmådde icke hindra den annalkande katastrofen. På vårvintern fördes han vansinnig till Helsingfors, där läkarna blott kunde konstatera sjukdomens obotlighet. Den olyckliga skalden inackorderades nu på hemkommunens bekostnad i sin broder Alberts torp vid Tusby träsk. Här avled han nyårsnatten 1872.

Begravningen försiggick lördagen den 4 januari 1873. Från Helsingfors anlände ett tjugotal personer, vänner till Stenvall och beundrare av hans

diktning. En av dem tecknade den porträttskiss som för eftervärlden bevarat hans drag. Innan kistan slöts, smyckades den dödes panna med en krans av lager.

— — På sidan om dagsstriderna och föga uppmärksammat av samtiden förflöt detta i vansinnets mörker slocknande diktarliv. Den bittra kampen för rätten att leva för ett konstnärsskap hade utkämpats så tyst, att utom de litterära kretsarna endast få kände det livsöde, som var förknippat vid skaldenamnet Alexis Kivi. Själv trivdes Stenvall bäst i obemärkthet och ur den karaktärens försynthet ett sådant sinnelag tyder på härflöto hans största egenskaper som människa och diktare. Med sitt stillsamma och skygga väsen förenade han en enastående förmåga att observera människor och förhållanden och framför allt de komiska dragen i företeelserna. E.A. Forssell, som någon tid bodde tillsammans med honom i Helsingfors, berättar: "Då han blev ivrig, väckte han uppmärksamhet genom sin kvickhet och sina originella iakttagelser. I synnerhet hade han skarp blick för det komiska. Åt någon anekdot, åt någon komisk episod eller händelse kunde han skratta hjärtligt och länge, även då andra icke sågo någonting särskilt löjligt däri".[11] Det var denna läggning, som hjälpte honom att bära fattigdomen, sjukligheten, förödmjukelserna och hånet. Att 'Nummisuutarit', 'Kihlaus', och de ypperliga partierna av Seitsemän veljestä, som svepas i en humoristisk livsbetraktelses ljusa, glada dagar, skrivits av en man, som själv fick röna ringa glädje och vars framtid tedde sig hopplös — detta illustrerar ju blott en föga sällsynt relation mellan en konstnärs verk och hans liv. Men sällan har likväl motsatsen mellan tillvarons mörker och ljuset, som strålar ur skaldens inre, diktade värld, stegrats till sådan ytterlighet som hos Alexis Stenvall. Hans storhet låg däri, att han förmådde se från ovan på ett samhälle, där han själv kände sig som en utstött. Med en blick, som var nattmörk i djupet, fångade han människornas skrattretande lyten och ofullkomligheter. Men han lät aldrig sin dikt återspegla dem i satirens kalla belysning. Hans löje över den mänskliga skröpligheten var

gott och förlåtande. Hans hjärta var fyllt av deltagande för allt som levde och av godhet mot allt som led. Han icke blott iakttog naturen; förnimmande de fina skiftningarna i dess liv, gick han upp däri med hela sin varelse som ingen samtida skald, — som mycket få i litteraturen överhuvud.

Ehuru en försynt tillbakadragenhet utgjorde ett förhärskande drag i: Stenvalls lynne, saknades icke helt och hållet hos honom själv den obändiga hetsighet, som rymmes på botten av många bland hans bästa karaktärsskapelser och vanligen blottas under rusets inflytande. Och det var — dess bättre — icke blott ruset, som kunde bringa hans försagdhet att vika för våldsamma utbrott av vrede. Aspelin-Haapkylä omtalar i 'Suomen Kuvalehti' 1873 en händelse, varvid han förgick sig svårt, emedan en upprörande orättfärdighet väckte stormande förbittring i hans sinne.

Det har yttrats stränga ord om Stenvalls förmenta brist på bildning, kunskaper, beläsenhet Men även om enskilda ställen i hans böcker i likhet med hans brev sakna den i varje detalj avvägda formens kultur, kan sådana omdömens befogenhet icke medgivas. Stimulerad av sin favoritläsning: bibeln, Shakspeare och Cervantes, kanske också av Hotberg; Almqvist och ett par andra författare, skapade han sin originella stil, sina banbrytande verk. Vad kan man önska mer? De som tro, att 'Seitsemän veljestä' blivit mindre vidlyftig och episodrik, om skaldens litterära skolning varit mindre bristfull, ha troligen rätt, men att verket vunnit därpå bör icke anses alldeles självfallet. Att Stenvall anlitate andras hjälp vid det stilistiska finhyvlingsarbetet, är en omständighet av lika ringa betydelse som att han, förledd av Shakspeare och andra främmande mönster, författade de delvis misslyckade dramerna 'Canzio' och 'Karkurit'. Det kan icke nog framhållas, att han ägde sinnelagets, karaktärens bildning, som icke blott adlade hans stora arbeten utan även rörde sig hans originella dikter och de små, fina pjesarna 'Lea' och 'Yö ja päivä'. Vid sidan härav förefaller det rätt oväsentligt, att han saknade förutsättningar för en vidsträckt

litteraturkunskap, jämförbar med t.ex. Runebergs. I skönlitterär läsning kunde han nog fördjupa sig, men hans läggning och levnadssätt uteslöt ordnade studier, än mer examina och karriär i samhället.

I ett annat avseende har Stenvalls bohämliv kanske utgjort ett hinder för hans egen och hans diktnings utveckling. Han fader synes, enligt samstämmade uppgifter, besvärats av skomakar Tobias' och många andra humoristiska Kivifigurers brännvinstörst och detta anlag saknades icke hos sonen, vars från barndomen svaga nervsystem alls icke tålde alkohol. Utan att nå det förfall, i vilket en del av hans umgängesvänner synas ha slutat ('mången av hans närmaste bekanta var en rant eller höll på att bli det', yttrar en av dem, som bäst torde känt hans liv), drack Stenvall tidtals mer än nog för att berättiga antagandet, att den utmärkta litterära framställningen av rusets och bakrusets psykologi i Nummisuutarit och Seitsemän veljestä delvis grundar sig på självstudium. Vid beskrivningen av Timos eller Simeonis bedrövliga bakrusstämningar i det senare verket tänker man ofrivilligt på poeten själv. En händelse ur hans liv, som i viss mån synes vara karaktäristisk, omtalas av Tarkiainen i studien över Seitsemän veljestä. Romanen var fullbordad och på Kleinehs hotell hade en skara unga akademiker samlats för att höra den uppläsas av författaren själv. Denne anlände sent och var så drucken, att han nödgades avbryta läsningen och lämna sällskapet. Omedelbart efter denna händelse säges Stenvall ha återvänt till Sjundea och där, enligt fröken Lönnqvists utsago, stått i beråd att begå självmord. I ett brev till Bergbom gav han uttryck åt sitt förkrossade sinnestillstånd.

En bevarad hågkomst från den tid Seitsemän veljestä skrevs (enligt V. Lounasmaas berättelse upptecknad av O. Hynninen och tryckt i 'Aikas' majhäfte 1911 av Aspelin-Haapkylä) ger en inblick både i skaldens förhållande till alkoholen och i hans misär. När Hynninen en dag på vårvintern (sannolikt 1866) träffade Lounasmaa på Kasärngatan i

Helsingfors, hade denne just besökt Stenvall, som då vistades i staden, och funnit honom liggande till sängs i ett nästan iskallt rum. Han hade deltagit i ett dryckeslag och befann sig efter detsamma i det eländigaste skick. Lounasmaa fick honom ur sängen, men han darrade som ett asplöv, var ur stånd att klä på sig och bad kamraten för Guds skull skaffa öl. I rummet fanns varken ved eller mat. Lounasmaa anskaffade först öl och så dessa andra förnödenheter samt bragte småningom Stenvall i mänskligt tillstånd.

Den ekonomiska misären, den medfödda nervsvagheten, hemfallenheten under alkoholbegäret, känslan av rotlöshet i samhället och kanske även de hopplösa erotiska drömmar, om vilka ett bevarat brev bär vittne, skapade en melankoli, som lik den oföränderliga skuggan följde skaldens humoristiska fantasi på dess soliga vägar. Om detta dystra lynnesdrag vittna de flesta av hans verk, men värtaligast en liten lyrisk dikt, som här må få plats i översättning.

Ledsnad.

O ledsnad! O dunkel, som höljer min själ som höstkvällens
mörkning en vildmarkshed! fåfång är min möda, fåfång striden och
allt vad världen rymmer fåfängt!

Ej himmel
önskar jag, ej natt i Gehenna,
ej en tärna huld i min famn;
unnades mig allenast
att undgå kvalet att fatta.
Ljudlös tomhet varde all världen!

Nu vänner!
jag äntligen sista gången
med bön er nalkas, o hören mig!

Reden min boning,
reden min stuga i Tuonis land;
ner jag stige i jordens gömma!

Gräven mig
en grav där nere i pilars lä
och täcken den åter med svarta mulden!
Sedan för evigt
lämnen min gård!
I ro jag längtar att vila.

Aldrig må
en kulle min gravplats märka;
må mulden långsamt i linda gro,
att ingen anar min vilostad
i skuggan av dunkla pilen!

Få gestalter framstå vackrare i minnets ljus än denna anspråkslösa diktare mot bakgrunden av sina stora verk. Det författarskap, som bär Alexis Kivis namn, har vuxit fram ur de torftigaste, vrångaste och mörkaste förhållanden och likväl utstrålat rikare flöden av sol, glädje och löjen än någon annan finsk diktargärning. Lyckan att se sin konst uppskattad i vida kretsar, som i så sällsynt hög grad kom en Runeberg och en Topelius till del, beskärdes icke finska romanens och dramats originella och vidsynta grundläggare. Hans verk föregrepo utvecklingen; de ha skattats högre av eftervärlden än av samtiden. Vid tjugonde seklets ingång erkännes Alexis Stenvalls skaldegärning rymma icke blott några lysande blad i Finlands litteraturhistoria utan också denna sällsynta, storslagna originalitet, som höjer ett poetiskt verk från den nationella vitterhetens svär till världslitteraturens.

EN STUDIE ÖVER "SEITSEMÄN VELJESTÄ"

I

Handling.

"Jukola gård, belägen i södra Tavastland, står på norra sluttningen av en backe nära Toukola by. Den omges närmast av stenig mark: men längre ner taga åkrarna vid, på vilka, innan gården förföll, säden böljade i rika ax. Under åkrarna ligger den klöverkantade ängen, genomskuren av ett mångbuktat dike; och rikligt gav den hö, innan den vart betesplats för byns boskap. För övrigt äger gården vida skogar, kärr och ödemarker, vilka, tack vare detta ställes första bebyggares förträffliga anordningar föllo på dess del, redan då storskiftet gick fram i forna tider. Då hade nämligen Jukolabonden, månare om sina efterkommandes bästa än om sitt eget, tagit eldskadad skog på sin lott och sålunda erhållit sju gånger större ägor än hans grannar. Men löpeldens alla spår hade för länge sedan försvunnit från hans marker och yvig skog hade vuxit upp i stället. — Och detta är de sju bröders hem, vilkas livsöden jag nu går att förtälja.

"Brödernas namn, uppräknade från den äldsta till den yngsta, äro: Juhani (Jan), Tuomas (Tomas), Aapo (Abraham), Simeoni (Simon), Timo (Timoteus), Lauri (Lars) och Eero (Erk). Tuomas och Aapo voro tvillingsbröder, så ock Timo och Lauri. Juhani, den äldsta, är tjugufem år, men Eero, den yngsta, har knappast skådat aderton solvarv. Alla äro de starkt och grovt växta och av medellängd utom Eero, som ännu är mycket

kort. Aapo är längst, men ingalunda axelbredast Denna förmån Och heder tillkommer Tuomas, som är rent av beryktad för sina axlars bredd. En egenhet, kännetecknande dem alla, är deras bruna skinn och styva, hampfärgade lugg, vars strävhet i synnerhet hos Juhani faller i ögonen.

"Deras fader, som var en mäktig ivrig jägare, drabbades av bråddöd i sina bästa år under kamp med en retad björn. Båda två, såväl björnen som mannen, fann man döda, sida vid sida på den blodiga marken. Svårt var mannen sårad, men så även rovdjuret: gapande knivsnitt såväl i hals som i sida och bröstet genomborrat av bössans skarpa lod. Så ändade den reslige mannen sina dagar, sedan han fällt mer än femti björnar. — Men genom dessa sina jaktfärder försummade han arbetet och verksamheten i sin gård, som småningom, i avsaknad av husbondens ledning, föll i lägervall. Ej håller hans söner förmådde plöja och så, ty de hade ärvt av sin fader samma mäktiga jägarlust."

Så börjar Seitsemän veljestä. Från denna inledning utgår verkets huvudlinje, som kommer att följa den långsamt fortskridande förvandlingen av de sju brödernas nomadliv till bondeliv. Med andra ord: ur Kivis roman skall framspringa det fängslande kulturhistoriska moment, då en vildmark på allvar läggs under plog och grunden för civilisationen skapas. Skådeplatsen för händelserna är Kivis egen by och kringliggande näjder. Tidsbestämningarna äro något motsäggande, men av många skäl bör handlingen tänkas försiggå i skaldens barnaår eller möjligen något årtionde tidigare.

Jag övergår till de sex äldre brödernas stora pojkäventyr. Det börjar med att de snatta ägg av gumman i Männistö torp, rymma till skogs och hålla kalas på rovet. Vid hemkomsten mötas ynglingarna på gårdsplanen av äggens rasande och skriande ägarinna åtföljd av den risbeväpnade Jukolavärdinnan. Helt om och till skogs igen! — denna gång så långt att

ingen finner spåren. Djupt i ödemarken bygga ynglingarna en koja av granris, bosätta sig där och ägna sig åt nöjsamma friluftss lekar. De leva på stulna rovor och ett och annat vildbråd. Den själv tillräckliga Juhani för med ålderns rätt kommando över de andra, och det är inte utan att denna sorglösa ynglingskara erinrar om det originella nomadsamhälle: i vildmarken, som författaren längre fram i romanen låter bröderna grundlägga.

I hemskogarna letar Jukolamor förgäves efter sina förlupna barn och hela byn smittas av hennes oro. Man ställer till skallgång. Vid skogshavets fjärran synrand upptäcks äntligen en rökstrimma. Med tysta och snabba taktiska rörelser omringa skallfogden och hans följeslagare det sorglösa lägret. "Följde nu aga av moderns hand, drabbande hela pojkskocken, man efter man; och högljutt var skränet i Kuokkala skog".

Men åren gå. Modern dör och bröderna taga itu med att lyfta hemmanet ur dess förfall. Hos dem alla lever en djup kärlek till fädernetorvan. 'Kultainen koti', 'kultainen Jukola' lyda de från folkpoesin överflyttade uttryck, med vilka denna känsla tolkas. Att motsättningen mellan nomadinstinkten och kärleken till hemgården ger upphov åt en konflikt och slutligen driver de sju bröderna till de häpnadsväckande vildmarksäventyr, som fylla romanens populäraste kapitel, beror dock icke på någon inre strid hos dessa omedvetna naturbarn: endast hos Lauri kan man skönja ansatser till en sådan. Deras öden gestaltas som otaliga andras genom det omgivande samhällets pressning på individerna. De originellaste, spänstigaste och kraftigaste resa sig mot samhällstrycket i bynovellens värld lika väl som annorstädes. Trots oavlåtliga bemödanden ha bröderna inte lärt sig läsa, varför socknens myndiga prost hotar dem med det nesliga stockstraffet Från staden (Tavastehus) anskaffas då nya, rödpärmade a-b-c-böcker och man tågar till kyrkbyn för att gå i skola hos klockarfar. På vägen företages ett länge planlagt, samfält frieri till Vendla i Männistö. Fem av de sju träda in i stugan, där flickan bor med sin åldriga moder, och den talföra Aapo håller

ett förträffligt andragande, men ingen af Jukola-bröderna behagar henne. Sedan Juhani slungat en sten, stor som en knytnäve, mot den skönas stängda dörr, vandra bröderna dystra vidare, tills de vid nästa vägsbukt gå upp i ett nytt förehavande: ett framgångsrikt slagsmål med grannbyns pojkar. Slutligen nås klockarbostället, som nu blir en skådeplats för Jukola-gossarnas bittra lidanden. Lilla Eero, brödraskarans odåga och kvickhuvud, gör visserligen snabba framsteg, men för Aapo, Simeoni, Tuomas och Lauri går det långsamt, medan Juhani och Timo ännu på andra dagen uppehålla sig vid den mystiska bokstaven A. Klockarn ställer dem i knuten, han understryker sina lärdomar medels våldsamma luggningar och överlämnar slutligen de oläraktiga Jukolasönerna åt hungerns kval i den tillbommade stugan. Men Juhani slår fönstret i bitar och hela skaran störtar till skogs. 'Hem till Jukola!' lyder fältropet! På vägen möta bröderna en okänd landstrykarfamilj och begagna tillfället att skicka en högst oförsämrad hälsning till prostens. I dagningen överrumplas de av de nyss besegrade grannbypojkarna och återvända hem, höljda av sår och bulnader. Så följer en bastuorgie. På den sover man ut och vaknar först långt in på följande dag. Under natten brinner bastun, till följd av att Timo eldat för häftigt.

De sju bröderna befinna sig således i full strid med klockare och präst och en vacker dag stiger nämndeman Mäkelä in i stugan och stämmer dem till kyrkan, där de skola sona sina förseelser med att sitta i stocken. Nu besluta bröderna att bryta sig ut ur samhället och fly till obygden; Sitt förfallna hemman, som inte ens har någon bastu mer, arrendera de på tio år åt en garvare. Och på våren draga de hädan med gevär på axlarna och kontar på ryggarna. Deras enögda häst, Valko, släpar en kärra, lastad med fångst- och jaktgrejor samt husgeråd, och högst på lasset, i en liten påse, sparkar och jamar den gamla huskatten. I spetsen går Juhani med de båda hundarna, Killi och Kiiski, sist Eero, bärande i famnen Jukolas prydliga tupp.

Bröderna slå sig ner vid foten av det väldiga Impivaara (Jungfrubärg). Så börjar jägarlivet med ständigt växlande upplevelser, avbrutet av långa vilostunder, ägnade än åt vilda lekar, än åt ett sagoberättande, som utgör de fantasibegåvade skogsgångarnas käraste sysselsättning.

Med sina många sagor och sägner har Kivi syftat längre än blott till läsarens förströelse för stunden. Alla nutida författare som fördjupat sig i Seitsemän veljestä ha framhållit, att Kivi tecknat en i hög grad verklighetstrogen genomsnittsbild av hemtraktens befolkning. Men denna bild visar tillika förut oskådade vidder både mot det förgångna och mot framtiden. Begrundar man spørgsmålet, huru Kivi nått fram till en så omfattande förståelse av den sydtavastländska allmogens själsliv i dess utveckling från vildens till den civiliserade bondens nivå, skall man finna, att folksagan varit hans följeslagare. Hans egna sagor och sägner i 'Seitsemän veljestä': om den grymma slottsherren, om trollet i Impivaara och den bleka tärnan, om martyren i bärgshålan, om djävulens flykt med Simeoni till månens lädertorn — bevisa detta. De fyllas av allmogens fantasiliv, av folkligt religiösa åskådningar, sammansatta av kristna och hedniska element i en ofta oförmedlad blandning. Deras grund är naiviteten, som den moderna kulturen håller på att döda hos allmogen. Då brödernas vildmarksliv börjar med att Aapo berättar Impivaara-bärgets saga, skapas redan vid början av romanens nya skede en stämningsverkan, som sträcker sig långt framåt genom skildringen och utan vilken ödemarksmystiken hos den plats, där större delen av handlingen utvecklar sig, icke förmådde fångla oss i samma grad som nu.

Efter höstens framgångsrika björnjakter reder man sig att fira jul i den präktiga stugan, som timrats upp vid foten av bärget. Den tjänstgör även som bastu och dess stora stenugn eldas för julbadningen. Efter badet bredds halmen kvarterstjock på golvet och ännu tjockare på laven, där bröderna vanligen tillbringa kvällen och natten. Så förtärs af ton värden: sju hålkakor,

ångande björnkött i tvänne skålar av ek och en stäva skummande, svartrött julöl. Och nu börjar det egentliga festandet, skildrat med Kivis oförlikneliga humor. Den hetsiga, vilda, alltid överdrivna äldsta brodern anger tonen. Man glammar och brottas och Juhani, som trott sig vara den starkaste besegras både av Timo och Tuomas. Men inte ens denna stora motgång kväver hans upptågshumor. Slutligen dansar han 'ryska dansen' till tonerna av en galen trall, utförd av Eero — en förträfflig målning av obändigheten och hetsigheten i folklynnet, som mot slutet av romanen karakteriseras av en annan ypperlig dansskildring, där trögheten och tungroddheten ge tavlan dess huvudton. Man har med allt skäl jämfört denna senare scen hos Kivi med dess motsvarighet i 'Elgskyttarna', men även en parallell med de många lantliga dansbilderna hos Björnson vore väl på sin plats. Den som intresserar sig för etnografiska jämförelser skall särskilt stanna vid Hallingdansen, utförd av Nils skraddare (andra kapitlet av 'Arne').

När bröderna äntligen klätt av sig för att gå till vila, befaller Juhani Eero att hälla en kanna öl på den heta ugnen, "så får man veta hur kornbrygdsången smakar". Eero, som aldrig säger nej till något pojkestreck, utför uppdraget, men de andra protesterar. Tvisten övergår till slagsmål. Därunder faller från laven en brinnande pärt på det halmtäckta golvet och i nästa sekund slår lågan mot taket, medan stugan fylls av rök.

Så begåvo de sig på färd, nakna, klädda endast i blågarnsskjortor och bärande var och en sin kont på ryggen och sin bössa på axeln eller i handen. Så trådde de den vintriga, nattliga vägen, flyende undan kölden, som kom rusande över dem från Nordlandets myrar. Men han visade ändå inte sitt förfärligaste ansikte. Skarpvintern utvecklade sig icke denna gång i all sin stränghet. Visserligen blottades himmelns panna ibland, men de seglande skyarna täckte den igen, och måttligt blåste nordan. Och bröderna voro bekanta med kölden. I mången brakande vinterköld hade deras skinn barkats, och fordom, som ostyriga pojkar, hade de ofta i timtal barfota gått

och rotat i drivorna. Men hemsk, förfärande hemsk var likväl denna färd från Impivaara till Jukola. Framåt ilade de med fasa i hjärtat. I spetsen, på Valkos rygg, redo Eero och Simeoni, de andra följde dem, springande, i hämlarna, trampande ödemarkens snö, som yrde omkring dem. Men på Impivaara-sveden, nära ugnen, vars stenar ännu glödde, sutto katten och tuppen, melankoliskt gloende på det kolnande bålet.

I riktning mot byn ilade bröderna, de lämnade redan Sompiokärret bakom sig och nalkades Teerimäki (Orrbacken), där vargarnas hemiska tjut alltjämt hördes. Men i granmoren mellan kärret och Seunala Mattis sved skedde ryttarskifte: Eero och Simeoni stego av och två av de andra bröderna hastade att ersätta dem. Ofördröjligen fortsatte de sin färd, störtade utmed den stigande mon, korsade Viertola vägen och fortsatte genom den vida, susande furuskogen. Och till sist närmade de sig den klippiga Teerimäkibacken och med ens tystnade vargarnas mångstämmiga och vilda låt. Snart stodo de på bärgets krön och läto sin häst pusta; ryttarna stego ner från ryggen och två andra stego genast upp i deras ställe. Ännu stodo de kvar på den snöiga klippan; nordan blåste, himlavalvet klarnade åter för en stund och Karlavagnens tistelstång visade, att midnatten var förbi.

Men när bröderna vilat, ilade de åter framåt, följande den släta bergvägen, och då den var slut, stego de ner i mörk granskog, och dyster stod naturen omkring dem. Blek blickade månen ner, uvarna skreko, och här och där i vildmarksdjupet stod en märkvärdig skepnad, liknande en skogens björn, en fruktansvärt stor: det var de mossiga, uppåtstjälpta rötterna av fallna granar. Orörliga som stelnade vålnader stirrade dessa björnbilder på det besynnerliga följet, som ilande sprang dem förbi. Så blickade de utan att röra sig, men mellan dem, omkring dem, uppstod snart en skrämmande rörelse i den ödsliga granskogen. Nu kretsade de hungriga vargarna i spåret på bröderna, närmande sig dem mer och mer. Än framför, än bakom, än susande över vägen eller mellan granarna på vägens bågge

sidor, skymtade deras hastiga lopp. Ilskna, blodtörstiga följde de efter de nattliga flyktingarna från Impivaara; det brakade och smällde omkring dem, när granarnas torra grenar bräcktes. Darrande och frustande löpte den skygga Valko; och mannen, som red främst, kunde knappast hindra honom från att skena. Men allt närgångnare blev vilddjurens djärvhet. Blodtörstigt flämtande svävade de ofta nära förbi männen; och för att skrämma dem avfyrade bröderna ibland sina bössor, än åt höger, än åt vänster. Men härigenom jagades de likväl icke långt bort.

Kiljava-heden, öppen och fareldhärjad, mötte nu: här och där stod den torkade stammen av en tall, ett hem för hök och uv. Här blev vargarnas ilska skrämmande och männen löpte ytterlig fara. Då redo Tuomas och Timo, men de andra, som springande följde till fots, stannade plötsligt och avlossade nästan på en gång en skarp salva mot sina förföljare, vilka, skyggande för dennas drogo sig ett stycke ifrån dem. Åter störtade männen i väg; men länge dröjde det ej, innan fraset av den förföljande vargflocken igen hördes omkring dem och faran var större än någonsin. Då stannade Tuomas hästen och sade med hög stämma: 'Den, vars bössa är tom, må genast ladda den! Han må skynda som blix och by!' Så ropade han och steg av, bedjande Timo hålla stadigt i Valko. Bröderna stodo nu stilla och laddade, och de kände ingen köld, icke i fötterna, icke i någon kroppsdel. Också rovdjuren stodo stilla, femti steg från männen, oavbrutet betraktande dem med sina glupska ögon och svängande svansarna i åtrå. — Och molnfritt lyste himlavalvet, där den klara månen blickade ner på mon.

(Hela verket igenom inflätar Kivi dialoger i skildringen.)

Tuomas. Är våra bössor laddade?

Aapo. Det är gjort. Vad menar du?

Juhani. Alla på en gång!

Tuomas. Nej, om vårt liv är oss kärt. Alltid skall någons rör vara laddat; kom ihåg det. Lauri, du har ju stadigaste handen och skarpaste ögat, ställ dig bredvid mig.

Lauri. Här står jag. Vad vill du?

Tuomas. En hungrig varg äter till och med sin blödande bror. Om vi nu kunde göra en sådan manöver, vore vi räddade. Låt oss försöka! Lauri, vi siktar på den där främsta till vänster och skjuter samtidigt, men spara er eld, ni andra! Lauri, tag nu skarpt korn som örnen och låt det blixtra, när jag säger: nu.

Lauri. Jag är klar.

Tuomas. Nu!

Då sköto båda i samma ögonblick, och i rykande språng flydde vargarna. Likväl dröjde en av dem på platsen och försökte linkande nå de andra, utan att lyckas. Framåt skyndade männen igen av alla krafter: sex bröder till fots, Timo ensam till häst i spetsen. Sålunda förflöt en stund. Men snart avbröts vargarnas flykt, de vände om och löpte åter hetsigt i riktning mot det nattliga tåget. Den yrande snön frasade och den flacka Kiljava-malmen ekade, när de störtade fram i flock. I vild fart nådde de kamraten, som vred sig i sitt blod, störtade förbi honom, men svängde snart runt, emedan den frestande blodlukten hastigt slog upp i deras näsborrar. De snurrade omkring: svansarna svängde, snön virvlade, mordlustens öga gnistrade i natten. Hemska att åse, störtade de i samlad flock över sin sårade broder och ett fruktansvärt yl och tumult uppstod på mon; man kunde ha trott, att himlavalvets pelare bräcktes. Marken skalv och snön förvandlades till en vild röra, när de forna vännerna slet i stycken ödemarkens son, vars blod Tuomas' och Lauris säkra lod hade bragt att rinna. Men tystnad rådde åter på den nattliga mon. Man förnam endast sakta stånkningar, och benen

knastrade, när rovdjuren med blodiga nosar och glimmande ögon glupskt förtärde sitt offer.

Men långt från sina fruktansvärda fiender färdades bröderna och härligt hade vargarnas mordlarm på Kiljava klingat i deras öron; för dem var det räddningens ljuvliga och goda budskap. De närmade sig den vida Kuttila-ängen, kring vilken deras väg löpte i båge genom en backig näjd. Men för att vinna tid beslöto de nu att gina över denna äng. De stormade mot gårdsgården i flock, den bräcktes, och Valko, åter bärande två av bröderna, steg över och löpte, driven av männens piske, på ängens släta yta. Men oförtövat ilade i hans spår de bröder, som åter voro i tur att trampa snön. Över ängen gick vintervägen till kyrkbyn, och resande, som åkte efter tre hästar i tre slädar, färdades just på denna väg. Men svårt förskräcktes både hästar och karlar, när de sågo bröderna närma sig från norr. De varsnade i månskenet sju män i bara skjortan, med bössa på axeln, ila framåt med en häst. Och de trodde, att en hop vreda troll från Impivaaras hålor rusade över dem. Våldsam var rörelsen på ängen. Skengalna löpte de resandes hästar, löpte hit, löpte dit, en av karlarna skrek, en annan välsignade sig, en tredje upphävde besvärjelser med ljudande stämma. Men bröderna kastade knappast en blick på denna uppståndelse, de sprungo bara i vild fart över Kuttila äng mot Jukola, klyvande snön som en rök. Ängens andra gårdsgård reste sig emot dem, de stormade fram i flock, den brast med brak, och snart färdades de åter på den backiga vägen.

"Men nog var denna natt förfärlig och hemsk för dem. De löpte snabbt, löpte med kisande ögon och pustande lungor och tvivlet stirrade ur blickar, styva som störrar, som jämt riktades mot det forna hemmet på Jukola. Så sprungo de framåt utan att yttra ett ord och snabbt flydde den snöiga jorden under deras fötter. Men slutligen, på norråkerns brink, sågo de Jukola gård på dess backsluttning, svept i det bleka månljuset, och nästan samtidigt ljud på deras läppar: 'Jukola, Jukola!' Nu löpte de utför backen, rände över

dikesängen som vingade troll och äntrade ännu en backe och stodo på tröskeln till gårdens bommade dörr. Tid att bulta på och vänta att bli insläppta hade de ej, utan de stormade framåt av alla krafter, så att den bastanta farstudörren brakande och bullrande flög upp. Med gny och dån rusade de ur farstun i stugan och vidare som en virvelvind till mörjan på äriln, därifrån den dyra värmen fläktade emot dem. Men högeligen förskräcktes garvarens sömndruckna familj, som trodde sig överfallen av rövare."

Följande vår eka yxhuggen borta i moarna kring Impivaara. Snart flytta bröderna in i sin nya ståtliga stuga.

Nu följer en rad av episoder, vilkas inre sammanhang vid en flyktig läsning kan förefalla löst, men som fullkomligt samstämma med nomadlivets väsen, där nycken spelar en annan roll än i ordnade levnadsförhållanden. Det var en nyck, som förde bröderna ut i deras jätteäventyr, kampen mot de fyrti tjurarna, och på detta äventyr grundas sedan till en del romanens vidare förlopp. Men denna nyck var icke meningslös. Det lönar mödan att iakttaga huru det största av brödernas många strövtåg beslöts. Man får därigenom en god inblick i Kivis psykologiska motivering.

I brödernas grannskap bodde en gubbe, kallad Taula-Matti (Fnösk-Matti) med syftning på mannens passion för att samla fnösksvamp. Denna åldring hade i tiden tjänat hos en präst uppe i Österbotten vid lappska gränsen och varit med om vidunderliga jakter, som väckte brödernas måttlösa hänryckning, var gång de på nytt beskrevos för den girigt lyssnande kretsen. Det var tranjakter på myrarna, björn- och järvjakter i skogarna, allt späckat med historier om lapparnas trollkonster. Juhani, alltid färdig att omsätta en ingivelse i handling, får ingen ro för sina drömmar om Lappland. Dit upp kan han visserligen inte komma. Men i stället uttänker han en färd till en

avlägsen vildmark på gränsen mellan Jukolas och herrgårdens ägor. Man skall först skjuta en björn, som härjar därborta, och så jaga de 'otaliga' änderna i träskan. Juhani beundrar för tillfället Taula-Matti så högt, att han besluter härma dennes jaktvanor till alla delar. Varje gång den högeligen skrytsamma Matti kommer till slutet av en episod drar han till med ett märgfullt: 'Å så söp vi!'. Det vill Juhani också kunna säga, då han på gamla dar förtäljer sina bragder för andäktigt lyssnande ynglingar. Lauri, som ännu inte vet, hur brännvin smakar, skickas med faderns gamla jaktflaska av tenn till herrgården, där den 'pärlande' varan finnas till salu.

Bröderna fälla björnen efter en strid på liv och död. De taga också några jaktsupar, men till de andöversållade träskan komma de aldrig. Ty i den okända trakten möter en oväntad, fruktansvärd fara. Det brakar plötsligt i skogen och hundarna störta fram, jagade af tio fnysande herrgårdstjurar! Knappt ha bröderna med uppbyggande av sina yttersta krafter sträckt sju av dessa till marken och jagat de; tre övriga på flykten, då ett nytt brak förkunnar ankomsten av den återstående tjurhjorden, bestående av trettitje vilda bestar. Likbleka flykta männen. De svinga sig över en gårdsgård, som kort därpå ramlar för tjurarnas anlopp, rusa genom en grund damm, kliva över en ny och starkare hägnad, som likväl blott ett par sekunder håller stånd mot förföljarna, nå en stenbunden slätt, där de kasta kontarna, och rädda sig slutligen, skälvande av dödsångest, på 'Djävulsstenen' (Hiidenkivi) ett väldigt jättekast ute på slätten.

De scener, som nu följa, utgöra måhända det mäktigaste partiet av denna fantastiska vildmarksberättelse. Belägrade av tjurarna i tre dygn, upphäva bröderna gång på gång fruktansvärda nödrop. En gång når detta tjut verkligen fram till herrgården. Men fogden, som hör det när han går över ribacken, tar saken på sitt sätt och säger skrämnd till sig själf: "rätrollet ropar där borta".

Uppe på Djävulsstenen blir situationen dystert. De belägrade äro utan mat. Endast ammunitionen och brännvinsflaskan ha bärgats. Under inflytande av den rasande hungern dricker Lauri sig full och ställer till slagsmål. Och ett ögonblick är hela skaran nära att ramla ner från sin tillflyktsort.

På tredje dygnets afton skjuter man tjurarna.[12] Medan de andra flå de döda kropparna, beger sig Eero med olycksbudet till herrgården. Så följer kapitlets upprörda slutscen mellan den rasande patronen, hans beskäftiga fogde och stridslystna drängar och de efter hudavdragningen bloddrypande Jukolabröderna, som vid godsherrns oöverlagda hot om stryk drivas till tålamodets yttersta gräns. Deras försäkran, att godsherrn skall få följa sina tjurar till en annan värld, i fall han skrider till angrepp, gör emellertid slag i saken och man skils för att senare göra upp mellanhävandet i godo. Kivi får här fram den djupa klyftan mellan herreman och bonde på ett sätt, som starkt kontrasterar mot den Runebergiska folklivsskildringens idylliska uppfattning av samma förhållanden.[13]

Efter denna händelse får man åter bevittna en aktningvärd utveckling av brödernas fysiska och moraliska krafter. Tjurarnas förtörnade ägare går in på förlikning mot att man tre år å rad kör till hans gård skörden från en ny, stor sved. Det ligger någonting uppflytande mäktigt i skildringen av brödernas odlingsarbete i vildmarken. Detta kapitel hos Kivi är en förelöpare till de i finska litteraturen så talrika tolkningarna av nybyggarlivets arbetsmödor. Det utgör tillika utgångspunkten för en ny utvecklingslinje i romanens handling. Tack vare denna odlargärning, som misslyckas tre år å rad och förs i hamn först med Sompiokärrets utdikning, börjar nämligen en ny tankeriktning vinna insteg hos bröderna. Jordbrukarinstinkten, sammanväxt med kärleken till den övergivna fädernegården, kämpar, först nästan omärkligt, sedan allt uppenbarare, med nomadinstinkten och såsom i början av denna studie framhölls blir det Kivis huvuduppgift att visa, hur den förra slutligen segrar.[14] Men ingen skald är

friare från olaten att göra affär av sitt verks innebörd än författaren av 'Seitsemän veljestä'. Hans motivering är fint konstnärlig och på samma gång öppnar den ett djupt samhällshistoriskt perspektiv. Brödernas nya sinnesriktning ställs i samband med det ekonomiska livets utveckling, med landets förvandling runt omkring dem. Skogen viker överallt för yxan, för svedje- och kyttlandselden, för spaden, gräftan och plogen. Vildbrådet försvinner efterhand. De sju bröderna ana, att deras fria vildmarksvärld är dömd till undergång. De äro den första Jukola-generation, som står inför valet att anpassa sig efter denna förändring eller förlora sin släkts ställning som medägare i hembygdens jord. Kivis berättelse har sålunda en vidsträckt, allmängiltig innebörd. Den är en skaldisk återspeglning av hela finska stammens övergång från nomadtillståndet till jordbrukarlivet och civilisationen.

Den förra hälften av 'Seitsemän veljestä' ända fram till kampen med tjurarna ägnades ungdomsårens bullrande äventyr. Juhani, vilden framom alla andra, spelade främsta rollen. Men romanens senare hälft är ägnad brödernas mannaålder, då de sociala instinkterna och hängivenheten för stora arbetsuppgifter tar ut sin rätt. Just vid den tidpunkt, då de äldre bröderna lämna ungdomsåren bakom sig, bryts romanens utvecklingslinje, skalden tränger djupare in i de psykologiska problemen, och i rik mångfald fyller alla sju: Jukolabrödernas karaktärsutveckling skildringens alltmer vidgade ram.

Jämsides med jordbrukarinstinkten, jordbruksintressets utveckling kan man skönja en fortskridande höjning av brödernas hela själsliv och av deras uppfattning om sina plikter i samhället. Men ehuru denna fas av romanen mot slutet blir den mest framträdande, får läsaren ännu bevittna åtskilliga nya uppblossanden av brödernas bärsärkslynnen.

Ett sådant skall här återges.

Med den stort tilltagna sädesodlingen följde brännvinsbränning och denna hantering drog med sig ett supigt leverne, som i längden skulle straffa sig självt. Man hade bl.a. planlagt ett dundrande kalas vid Mikaeli (varvid trakteringen skulle utgöras av nejonögon, sill, vetebröd, buteljöl och rom!) då Simeonis och Eeros bedrövliga Tavastehusresa (varom mer längre fram) vållade en tvär förändring i brödernas förhållande till alkoholen. Brännvinspannan slogs i bitar. Det nya liv, som nu skulle börja, invigdes med en vandring till kyrkan. Men när man passerade Tammisto gård — Vars husbonde var brödernas trofasta vän — försiggick där en auktion. Man stannade och skådade. Och nu befanns dagen för kyrkbesöket galet vald. Man hade tappat bort tidsräkningen i obygden och blev under allmänhetens flin upplyst om att det var måndag. Toukolakarlarna, de gamla fienderna, läto undfalla sig några stickord och så följde ett tumult, överträffande allt, vad Kivis hjältar tidigare åstadkommit i slagsmålsväg.

"Förrättningsmannen försökte nog i början hindra denna vreda flod att stiga, men sedan han märkt, att han ingenting mäktade, drog han sig i tid åt sidan och iakttog förvånad brödernas omätliga styrka. Och en kraft, så våldsam, utvecklad med så stormande fart, hade bröderna ännu aldrig förr lagt i dagen. Den länge och hemligt glödande hämndkänslan fick äntligen vind och en sprakande, förfärlig storm växte upp därur; och ojämförligt var larmet och gnyet Bleka och darrande flydde kvinnorna från valplatsen, bärande de små, uppskrämda barnen i famnen eller ledande dem vid handen. Gårdens kreatur, både den ståtliga tjuren och de sävliga korna, sprungo nu skengalna hit och dit, och vida omkring ljöd ropet, skränet och skriket, då Jukola-bröderna slogo och Toukolakarlarna slogo tillbaka, Toukolakarlarna och deras många vänner. Juhani, bitande hop tänderna och alldeles askfärgad i ansiktet, högg in med kraft i fiendeflocken, högg till höger, högg till vänster med hakan förvriden av raseri. Men som en klippa, så trängde den axelbreda Tuomas sig fram, och där hans tunga näve föll, där stupade alltid en man, där stupade också två för ett enda slag. Man såg där

hända, att då han slog en, denna föll med fart så våldsam, att han stötte omkull också en annan, som stod bredvid. Timo slog till som en timmerfällare i skogen ljungar med sin yxa, och vida omkring lyste hans bruna, grova, av vrede blossande kinder.

"Så togs man på Tammisto gård och allt våldsammare blev kampen. Där låg redan en man, också här låg en, gjutande sitt blod på den sandiga marken. Och svartrött fuktade brödernas blod jorden; ty Toukolaborna höggo redan med knivarna; men sådana hängde ej vid brödernas bälten, nu, då de voro på färd till det heliga templet. Men när de sågo sitt heta blod rinna, grepo de spiror och spraggar från marken till vapen eller bröto störrar från de närmaste gårdsgårdarna och störtade sig vilt över sina fiender; men snart mötte de liknande vapen hos dem och störrarna började nu slå ned med brak kring männens huvun. Och det såg fortfarande alldeles ovisst ut, vem som här skulle segra, vem besegras. Så bält än bröderna kämpade, stredo de likväl mot en mångdubbel fiende, söm skarpt, förbittrat slog tillbaka.

"Men då nalkades en man, som genast skulle bringa vågskålen att sjunka på Jukolabornas sida. På åkern närmade sig, springande, rusande och högt bölande den grotta Tammisto-Kyösti. Med en grov störr i näven ilade han framåt lik en fasans gråvita vålnad, med håret på ända som kammen på ett troll; och som en blixst slog han ner i ryggen på Toukolaborna, bringande oreda i deras skara; men brödernas iver växte. Bölande och rullande med ögonen slog han fruktansvärt, slog som en galen man, en vettvilling; från andra sidan höggo bröderna, höggo med fördubblad kraft, och slutligen, gävo sig fienderna av i vild flykt, de, som störrarna ännu inte hade sträckt till jorden."

På detta uppträde följer en period av ruelle, skildrad med stor skarpblick för det primitiva själslivet. Efter varje ny förlöpning reagerar brödernas rättskänsla allt starkare. Och efter Tammistohändelsen dyker där åter fram

en märklig vördnad för lagen, icke blott i form av fruktan för straff, utan även som ett dunkelt men utvecklingsbart medvetande om samhällsplikterna. Socknens präktiga länsman kommer de ångerköpta slagskämparna till hjälp. Han har småningom lärt sig uppskatta deras vackra egenskaper, han talar gott för dem hos prosten och själv förlåter han dem till och med uppträdet på Tammisto gård, som lyckligtvis inte hade krävt något människoliv. Den ytterliga misstron mot allt, som utgår från herrarna, inger bröderna i början tvivel om denna välviljas ärlighet. De ha nämligen väntat sig fruktansvärda repressalier efter sin senaste dat och hållit sig beredda att fly till andra trakter; kanske ur landet. Men då de slutligen övertygas om att försoning kan vinnas både med länsman, präst och klockare, med andra ord: med samhället — då bryter den länge förberedda karaktärsförändringen segrande igenom. Motiveringen är även i denna punkt gjord med fin konstnärlighet. En möjlighet att bli dugande samhällsmedlemmar har hela tiden skymtat fram ur brödernas karaktärer. Det är ett genomgående drag i romanen, att all orätt, som sker inom brödrasamhället, framkallar protester och bestraffas. Bland de många, halvt humoristiska, detaljerna av denna art märker man främst uppträdet på Djävulsstenen, då den druckna och oregerliga Lauri döms till döden och Tuomas endast med våld kan hindras att kasta ner honom till tjurarna.

En dag får prosten rart främmande. Våra sju hjältar ha lärt sig läsa och komma för att bli förhörda. Och efter nattvardsgången återvända de till Impivaara med var sin läderpärmade bibel, skänkt av prosten. Så lyckligt slutar detta uppror mot stat och kyrka av några frihetsälskande byjunkare. Man ser, att det patriarkaliska draget hos gamla tiders herremannaklass ingalunda saknas i Kivis teckning.

De sista kapitlen skildra brödernas öden efter de stora konflikternas lösning.

Det gamla Jukola delas mellan Juhani och Aapo. Tuomas och Lauri sitta på var sitt ståtliga hemman vid Impivaara. Timo och Eero bli ägare af fria, bördiga torp. Så skördas frukterna av stamfaderns framsynta handling, då han lade under Jukola en vildmarkslott, sju gånger större än andra gårdars. Välståndet växer i brödernas hem och i deras efterkommande skymta vi ett livsdugligt, för nya tiders kultur mottagligt släkte. Klarast varsnas detta perspektiv framåt i det stycke, som i romanens slut ägnas Eero. "Fosterlandet var ej längre för honom en obestämd del av en obestämt uppfattad värld, utan att han visste; var det fanns och hurudant det var. Men nu visste han, var detta land stod att finna, denna dyra vrå av världen, där finska folket bor, bygger och strider, och i vars sköte våra fäders ben vila. Han kände dess gränser, dess hav, dess hemlighetsfullt leende sjöar och dessa likt risiga gärdesgårdar löpande, furuvuxna åsar. Helhetsbilden av vårt land, dess anletsdrag, vänliga somt en moders, hade för alltid präglat sig i djupet av hans hjärta." Genom Eeros försorg bygdes i socknen ett slags folkskola, "en av de första i Finland". "Och vid sina ekonomiska värv och planer höll han ständigt i sikte sin äldsta son, som han beslutit skola till läskarl".

Jag har hittills gått förbi en mängd episoder på sidan av huvudhandlingen, som kunnat skymma romanens stora linjer. Deras plats är icke i ett referat. Men genom dem införs i berättelsen åtskilliga humoristiskt tecknade bipersoner, som förläna bylivet dess rika fyllighet.

Meningslöst vore också att söka beskriva de scener, där Kivis humor vinner sina stora segrar. De äro ofta minst viktiga för handlingen, men man minns dem längst. De humoristiska uppträderna äro många; få scener tar Kivi så allvarligt, att icke någon humoristisk glimt sprunge fram ur dem. I erinringen kvarstår humorn som en gyllengul dager, som icke tillhör någon särskild del av verket, utan strör sitt glada skimmer över hela dess vida yta. Bland de roligaste uppträderna få kanske nämnas Juhanis ansträngningar att

intränga i läskonstens mysterier; samtalet mellan bröderna och den döva gubben, vilket icke alltför mycket förlorar på uppslagets frändskap med utslitna farssituationer; klockarns försoningstal; Timos och hans hustrus husliga tvister.

I sina många, skenbart blott humoristiska skildringar av allmogens superi inlägger Kivi en fond av mörkt allvar. Han förstod dryckenskapens härjande roll i de fattiga hemmen så väl, därför att dess tragik skuggade hans eget. Hans berättelse är tendensfri i den meningen, att den konstnärliga verklighetsskildringen, som sådan, uppenbarligen är hans enda mål. Men just därigenom blir dess vederhäftighet även ur social synpunkt så mycket större. Vid en återblick minns man åtskilliga av hans överlägset tecknade fylleriscener; den skenheliga, 'väckta' Härkämäki-bondens skåpsuperi och hårdhänta husbondestyre, Timos dråpliga höstfylla och — i handlingens huvudfåra — Lauris galenskaper på Djävulsstenen samt Simeonis och Eeros förvillelser.

Att läsa Seitsemän veljestä är lika mödosamt och njutningsrikt som att följa en forsfylld älv, vars åder i vida bukter arbetar sig fram genom obygdens ändlöshet. Det kan hända, att man förlorar alla begrepp om riktningen eller att man tätt bakom sig hör bruset av ett fall, som man tror sig ha lämnat långt i fjärran. Men just i ett sådant ögonblick förnimmes obygdstämningen i hela dess ödslighetsvilda storhet. Man kan icke hasta fram genom Seitsemän veljestä, ginande förbi händelseförloppets många och vida bukter. De långa, detaljrika samtalen, där saker upprepas, som man redan har hört, de ofta återkommande jaktäventyren med ungefär likartat förlopp och kanske också andra episka drag ha föranlett uppfattningen att Seitsemän veljestä vore en planlös, omotiverat vidlyftig och långträdig bok. August Ahlqvist är icke, den enda bedömaren, som förfäktat en sådan mening i offentligheten.[15] Men hur befogad den än må vara som uttryck för subjektiva opinioner förstående gentemot Kivis konst är den icke. Just i

de skenbara upprepningarna dallra stämningens hemliga strängar och just i breda detaljmålningar utlöses en allmogeros finaste poesi. Allmogen själv älskar den vittsvävande omständligt berättande formen: varför skulle allmogelivets skildrare icke välja den? — —

II

Karaktärer.

JUHANI.

August Ahlqvist skrev i 'Finlands Allmänna Tidning' bl.a., att 'någon skymt av karaktärsteckning' icke stod att finna i Kivis roman. "De sju bröderna, liksom andra däri förekommande personer, äro skuggor, vilka tala och handla på ett och samma sätt. Endast den äldste och yngste av bröderna kan man urskilja såsom försök till karaktärer; den förre är den vildaste bland de vilda — — den senare — — brödralagets geni och kvickhuvud." Kivis försvarare hade, så vitt jag vet, icke upptagit denna passus hos Ahlqvist till noggrannt skärskådande, innan Tarkiainen i sin studie över Seitsemän veljestä tecknade alla sju brödernas silhuetter, sådana de framstå vid en förstående läsning av verket. Därmed torde myten om karaktärsteckningens schablonmässighet för alltid vara bragt ur världen.[16]

Det är ju anmärkningsvärt, att Ahlqvist likväl nödgats acceptera Juhanis bild såsom 'ett försök till karaktär'. 'Den vildaste' av de sju vildarna synes hos honom ha väckt något slags häpnad — om erkännande var ju icke tal — och i själva verket kan väl ingen läsa Seitsemän veljestä utan att dröja vid denna överraskande storvulna och tillika grovhuggna skapelse. Juhanis

karaktär är ett märkligt försök att ge en djuptgående framställning av en alltigenom primitiv människotyp. Den speglar ett i alla avseenden outvecklat kulturtillstånd, bland vars utmärkande drag den naiva, av inga tvivel besvärade vidskepligheten är ett av de starkast framträdande.

Med kärleksfull beundran minnas bröderna sin avlidna, blinda morbror. De glömma aldrig hans utläggningar om världsbyggnaden. Han berättade om tider, då hela naturen, t.o.m. träden, kunde tala. Han visste, att månen var 'en skinande klippa' i rymden. Han förtalde om 'tre stora ödeläggelser', som föregå världens undergång. Två hade redan övergått mänskligheten, 'deri tredje förestår, när det inte mer finns hedningar på jorden'. Över allt detta grubbla bröderna i vildmarken. Och med djup poesi har Kivi tecknat det finska lynnets kontemplativa drag, då han låter dem grunda över norrskenet. 'Mången vinternatt betraktade de från sin lilla glugg de bleka norrskenslågornas flämtning. Där bortom bärgets krön, bortom de skäggiga granarna, sken i det vida en skumt lysande båge. Gnistrande och ljudlöst tändes ett bloss, och släcktes, och tändes åter, eld jagade eld, skyndade ända från nordens kulna port upp mot zenit, och alltjämt dallrade det disiga skenet himmeln runt. Denna lek betraktade bröderna från sin stugas lave, spörjande och undrande hit och dit över den högtidliga företeelsens uppkomst och orsak. Men de undrade och grubblade förgäves'.

Den blinda morbrodern hade förklarat, att åskan uppkommer, då skydragen hopa torr sand mellan molnblocken, och som barn fantiserade bröderna ofta över fenomenet. Juhani föreställde sig, att Gud körde för våldsamt på sin himmels stenlagda gator. Men medan de andra vid vuxen ålder betraktade dylika mysterier med en viss andaktsfull vördnad, stannade Juhanis utveckling åtskilliga trappsteg lägre ner. Han uppträdde, utomordentligt respektlöst gentemot det gudomliga. En gång, när han bärgade sitt hö, bröt ett häftigt åskväder lös. 'Medan höjden dundrade, stod han där och svor, smällande mot vänstra handens flata den högras knutna

näve. Som en besatt for han ut i förbannelser, hukande sig ner ett kvarter vår gång ordet 'perkele' skrällde ut genom, hans gnisslande tandgård. Blickande uppåt, skrek han flera-gånger med skärande stämma: "vad ha himmelns spillningskärror att göra på min höäng?"

Denna bild är ej den enda i sitt slag. Efter ett av de många slagsmålen mellan bröderna och Toukolakarlarna föres följande samtal:

Aapo. Låt oss gripa till lag och rätt och ej till egenhandsdåd.

Juhani. Första Toukolakarl jag får i mina klor, slukar jag levande med hull och hår. Där har du lagen och rätten.

Simeoni. Stackars bror! Ämnar du nånsin bli en himmelens arvinge.

Juhani. Vad bryr jag mig om himmeln, om jag inte får skåda Tuhkala-Mattis blod.

Med detta sinnelag följer också vanvördnad för den himmelska maktens jordiska representanter, framträdande i synnerhet då hotet om stockstraff bringar lavaströmmarna i Juhanis själ att flöda. 'Tanken på att slå vår herr prost i blod, skulle just smaka mitt vreda sinne som ett honungsregn. Inte skulle jag bruka kniv och inte bössa, som förra Kariskarien, nej, med naglar och tänder skulle jag hänga mig i hakan på honom som en varglo'.

I sitt förhållande till vildmarkstrollen är Juhani inte så kavat. När man en natt slagit läger i skogen, upptäcker han, att man kommit till ett fasansfullt spökeställe: platsen vid jättekastet, 'som ger ett så sorgset svar på kyrkklockornas dön'. Och han varseblir ganska riktigt två ögon i mörkret. En sådan syn förskräcker honom lika mycket som det besynnerliga dånet i vildmarksnatten i tiden imponerade på Sancho Panza. Han vill fly hals över huvud.

Tuomas. Sittom i ro!

Juhani. Men skogsrådet på det här stället är ont och argsint

Aapo. Blott mot dem, som svärja eller visa annan ogudaktighet.

Samma ömkliga modlöshet gentemot det okända och obegripliga observeras hos Juhani även då han skall föra de andra till nattlig kamp mot det farliga Impivaaratrollet.

Men när det gäller att möta faror, vilkas art han begriper, utvecklar han helt andra egenskaper. I de talrika striderna med både människor och rovdjur visa alla sju Jukolasöner en imponerande tapperhet. Minst modig är den skenheliga gudsmannen Simeoni, medan högsta höjden av oförskräckthet nås av Tuomas och Juhani. Men Tuomas låter blott en enda gång — i tumultet på Djävulsstenen — bärsärkslynnnet kväva eftertanken. Man ser redan under slagsmålen, att han kan utvecklas till en sådan besinningsfull, verksam och kraftig husbondetyp, som han till slut blir. I Juhani möta vi ständigt den allt igenom primitiva karaktären. Även tapperheten är hos honom blott en affekt, ett utslag av samma på intellektuella faktorer blottade sjäsliv som hans vredesutbrott mot gud eller hans skräck för trollen. Ensamt de scener, där Kivi målar hans utseende, då vreden rinner över, äro nog för att visa detta, Det är, i förbigående sagt, karaktäristiskt för Kivis realism, att han i sådana scener så ofta begagnar jämförelser ur djurlivet för att framställa det primitivt obehärskade i brödernas utseende och beteende.,

I klockarstugan få vi se Juhani "skrapande sitt runda huvud, spottande och riktande mot sin lärare blängande tjurögon". En gång uppträder han mot Timo "som en retad björn". När han läxar upp sin hustru, får Korkkula-Abel, som befinner sig i stugan, det olyckliga infallet att instämma i klandret. "Men plötsligt började Juhanis ögon blängande vidgas och han

rusade upp som en fruktansvärd björn". Under scenen, som följer på brödernas upptäckt, att fem av dem eftersträva Männistö-Vendla, utropar Aapo: Jag fasar, Juhani, när jag ser, hur dina' ögon' rulla och hur ditt hår står på ända som borstigt gräs, — — Eero, Göm genast din förfärliga haka. Om den tycker jag synd, för den skakar och darrar som en tiggare.

I den långa julnattsscenen, då Juhanis galenskaper slutligen leda till stugans brand, tecknas hans hetsiga, slagsmålshumör alldeles ypperligt.

Eero. Juhani, varför grinar du och vrider dina ögon som oxen på slaktbänken — — Men se på Juhanis mun och förskräcks! Ah! Om jag skulle sticka en stålplugg mellan tänderna på honom — kratsch! den skulle genast brytas i två bitar.

Jag anför ännu ett brottstycke ur en slagsmålsscen.

Men när de andra just upphörde att slåss, nalkades Juhani med sin man, släpande honom vid kragen och allt emellanåt klämmande honom om strupen. Skrämmande, förfärligt var denna gång äldsta Jukolabrödernas utseende. Vreden slungade gnistor ur hans alltid rätt små ögon, som nu, blodsprängda av förbittring, rullade vilt i hans huvud; en frän svett strömmade ner för hans kinder och han fnös och pustade som en stridshingst.

Juhani. Sök min abesbok, sök genast min abesbok! Ser du, jag klämmer dig annars så att träcken flyger ur dig. Sök för Guds skull min abesbok med de röda pärmarna, din jäkel! Ser du, så här ger jag dig, så här!

Toukolakarlen. Slå inte!

Juhani. Abesboken!

Toukolakarlen. Jag slängde ju den dit i busken.

Juhani. Stick den i min näve, riktigt med vacker hand, med lill-hankun, din jäkel! Tror du, att du bara dansar här, din jäkel! Ger du inte, din fan, abesboken med de röda pärmarna i handen på mig?

Toukolakarlen. Du krossar min strupe, min strupe!

Juhani. Abesboken! Gud bevare oss, abesboken!

Toukolakarlen. Här är den, galna karl!

Juhani. Ge den en liten puss! Ja, pussa den vackert.

Toukolakarlen. Va? Pussa?

Juhani. Riktigt nätt. Och gör det för Guds skull, min bror, om det kliar i din rygg och livet är dig kart. Gör det, gör det, annars ropar redan i denna stund ditt blod på hämnd över mitt huvud som den fromma Abels blod förr i tiden.

Till detta rasande lynnes yttringar höra överdrifter i alla tankar, önskningsplaner och förehavanden och i dessa överdrifter, sådana de visa sig i vardagslivet, har man att söka källan till karaktärens humor. Sällan utvecklar Juhani den art av finsk humor, som kännetecknas av en torrolig, flegmatisk skämtsamhet; — ett sådant kynne speglas i klockarnas och Aapos repliker. Humorn i Juhanis gestalt är finsk i annan mening. Den hör samman med den finska hetsigheten, röjande på ett egendomligt sätt folklynnets rikedom, men också dess vildhet, dess oförmedlade språng från godhet och ömhet till en obehärskad brutalitet, en orkanliknande framfart, som kulturen ännu icke har prässat in i sådana former vi äro vana att möta i skildringar av mänskliga vredesutbrott.

Vill man annorstädes i finsk och skandinavisk litteratur finna någon motsvarighet till denna karaktär, får man lov att återvända till Kivi själv. De

flesta drag i teckningen av Juhani anträffas redan hos Esko i 'Nummisuutarit'. Emellertid skulle Juhanis överdrivna handlingar och uttryck icke alltid genom en enkel kontrast mot verkligheten göra så osviklig humoristisk verkan om icke Kivi tillika öste humor ur en annan källa, nämligen brödernas, enorma okunnighet. Det mesta av deras vetande härstammar från a-b-c-boken, almanackan och Gamla testamentet; det nya tycks ha gått deras hedniska sinnen tämligen spårlöst förbi. Deras återgivanden av dessa litterära alsters innehåll, av sina erfarenheter från tingsstaden o. d. äro en rolig hopblandning av kunskapsfragment och egna, primitiva funderingar och deras omvärderingar av ordens betydelse bli oemotståndligt komiska. Jag återkommer härtill i kapitlet om stilen och visar nu endast, hur böckernas språk och missförstådda innehåll tar sig ut i Juhanis repliker:

Juhani. Visst hoppar hjärtat en smula, när vi första gången står vid höga rättens bord, men en häv karl morskar snart opp sig. Jag kommer ännu ihåg, när jag hade vittna' för Björkback-Kajsa, stackarn, som begärde barnföda, jag kommer ihåg, hur komsarjen ropa': "Jan Jansson Jukola från Toukola by".

Timo. "Och hans yngre bror Timoteus"! Jag var ju också där; och visst fick Kajsa far åt sitt barn, så det small. Jan, jag var ju också vittne!

Juhani. Jo, jo. Men se där fanns då folk, farstun, trappan och gården full. I farstun satt jag och språka' med Tammisto-Gusta, vad och huru gossen borde säga inför lagen. Jag var just i färd med att språka med honom och kände med fingrarna på hans rockknappar, så där, så där, när komsarjen eller skallfogden ropa' med hög röst, så att mångas ögon och öron nog öppnades på vid gavel: "Jan Jansson Jukola från Toukola by!"

Timo. "Och hans yngre bror Timoteus!" Och visst i hundra fick Kajsa far åt sitt barn.

Juhani. Visst, visst.

Timo. Fast de inte lät' oss gå ed.

Juhani. Nej. Sant nog. Men vårt allvarsamma och redliga tal hade stor betydelse.

Timo. Och våra namn ha gått i protokollren och supplikren ända till kejsarn, du!

Juhani. Visst så. — Så ropa' komsarjen, och då guppa' det litet i gossens hjärttrakter, men snart fann han sig och upplät sin mun till sanningens ståndaktiga språk såsom aposteln själv, utan att bry sig om hela tingsmenighetens skratt och fnitter.

I de anförda replikerna lyser fram även en annan yttring av Juhanis fallenhet för ytterligheter, nämligen hans skrytsamma självöverskattning. Ur omotsvarigheten mellan fantasi och verklighet på denna punkt, härflyta många burleska effekter.

Humorns följeslagare är ömsintheten, hos Juhani som hos andra.

Ömsinhet mot djuren. Framför allt mot Jukolas 'vattengråa' katt. En gång låter Kivi honom utbrista: 'Slå karlen, men inte hans hund', heter det. Rätt. Men till det där vill jag ännu säga: 'slå Jukola Juhani, men inte hans katt'.

Ömsinhet mot bröderna. Efter det olycksaliga julnattsgrälet med Tuomas söker sig Juhanis broderskärlek rörande uttryck. Likaså, då Simeoni flyr till vildmarken för att undgå ett välförtjänt straff.

Men av alla veka stämningar, som avlösa de brutalt upphetsade sinnestillstånden är dock kärleken till det övergivna fädernehemmet på Jukola starkast. Denna kärlek följer Juhani i hans förvillelser. Man ser, att

han gömmer på ett dunkelt medvetande om en livsuppgift, som väntar honom, men som han känner sig oförmögen att gripa fatt i: han drömmer om att resa hemgården ur förfallet. Och även i de veka ögonblicken når hans primitiva känsloliv denna utomordentliga höjd, som ingen intellektuell skolning och ingen kunskap om tingens relativitet bidrar till att dämpa.

Vi lämna Juhani i hans livs kanske lyckligaste stund, då han från norråkerns brink betraktar det återvunna Jukola, på vars gröna tun brödraskaran står i beråd att tåga in med sina råmande kor, gnäggande fålar och skällande hundar, medan Juhani, Tuomas och Aapo avlossa gevären och spelman Mickel går i spetsen, gnidande fiolen. Ett ögonblick stå alla bidande, tysta, med fuktiga ögon beskådande sitt hem på den gröna, ekande kullen. Solen sjunker i väster och nordan brusar i den steniga, södra sluttningsens tallar.

Juhani. Mossan har grott på din gyllne hjässa, vår vördnadsvärda moder Jukola.

Timo. Var hälsad, Jukola, där du sitter framför mig, vacker som Jerusalem förr i tiden.

Juhani. Är du Jukola? Du? Å! Jag kan inte hindra den bittra tåren att rinna ner för mitt sträva anlete, så kokar och sjuder mitt hjärta. Å! Varthälst jag skådar, möter gossen blickarna från vännen den ömma. Se, hur vänt också den där svarta fähusgluggen myser mot mig. Var hälsad, du hoppets stjärna, var hälsad!

DE TROENDE.

Björnson säger i andra kapitlet av 'Synnöve Solbakken':

"Kirkeri står i bondens tanke på et højt sted og for sig selv, fredlyst, med graves højtid omkring, messens livlighed inne. Den er det eneste hus i dalen hvorpå han har anvendt pragt, og dens spir rækker derfor også lidt længer aen det synes at række. Dens klokker hilser langvejs hans gang dit den rene søndagsmorgen, og han løfter altid på huen til dem, som han vilde sige dem ef 'Takk for sist!' Der er et forbund imellem ham og dem, som ingen kjæner. — — —

"Man kan derfor ikke tegne norske bønder, fordærvede eller ufordærvede, uten et eller annet sted at støte sammen med kirken".

Dessa sista ord kunna lika väl ha yttrats om en Gotthelfs, en Auerbachs, en Almqvists eller en Kivis bönder. Vi ha hittills iakttagit utvecklingen av brödernas uppror mot den kyrkliga församlingens hävdvunna och lagstadgade ordning. Men därunder har föga tillfälle givits att dröja vid Kivis framhållande av kyrkans och sektväsendets roll i bondelivet; fixerad såväl i Simeonis karaktär som i en hel rad av små episoder, omramande var sin bifigur och sammantagna bildande en faktor av mycket stör betydelse för uppskattningen av verkets kulturhistoriska innebörd. Det är på tiden att försummelsen gottgöres.

Församlingens mäktiga prost — för att börja med honom — framstår icke blott som den fruktade beivraren av brödernas förlöpningar utan också som en fullföljare af prästväldets civilisatoriska uppgifter. 'Han är sträng' yttrar Aapo, 'men en rättfärdig arbetare i Herrans vingård, och utsägligt mycket gott har han utfört i vår församling. Mången förargelseväckande krog har han förstört, många män och deras frillor har han tvingat till lagligt äktenskap och många grannar, som förut förföljde varandra i blodiga strider, har han sammanfört i den skönaste försoning. Och vad har han velat med sitt bråk med oss? Jo, göra kristliga hedersmän av oss. Nu har han lämnat

oss åt vårt öde, men uttalar ändå om oss en så skön förhoppning, att hjärtat dras ihop, när man tänker på det'.

Denna församlingsherde få vi emellertid se blott i förbigående i kulissen, såsom då han svarar på våra gossars fräcka hälsning eller upprättar Juhani ur hans svåra syndafall. Klockarn står däremot mitt på scenen till vårt glada beskådande. Alla den kyrkliga lärdomens tokiga avspeglingar i en tavastländsk klockarhjärna få vi till livs i de överdådiga scenerna på hemvägen till Jukola och vid dansgillet i stugan, där den vördiga mannen håller sitt praktfulla förmaningstal till de församlade Jukolabröderna och deras forna dödsfiender, Toukolakarlarna. Vi kunna lämna honom där, dekorera hederplatsen vid bordet, njutande av två knorrar och tre kallsupar och med hög rodnad på kinderna beskådande ungdomens dans.

Så långt förslå de ljusa färgerna vid målningen av det kyrkliga våldets verkningar på folklivet. Kivi vore icke den objektiva betraktare hans läggning i trots av hans impressionism gjort honom till, om han icke mångsidigare dryftade prostens och klockarns kamp för bokstavstron. Kivis verk gömmer i själva verket en anklagelse icke så mycket mot denna präst och denna klockare, som själva inse sina misstag och slutligen bli de sju brödernas välgörare, utan överhuvudtaget mot kyrkans hårda framfart i folklivet och den prästerliga bokstavskristendomens nedbrytande verkan på moralen. Den förra av dessa två anklagelser får en skarp formulering i episoden med Jaakkola-Paavo, som prästen klådde och lade under bordet, då han stakade sig vid läsförhöret, med den påföljd att den ståtliga gossen miste sin granna och unga fästekvinna, som såg hans förnedring från förstugan. "Paavo började dricka som en hel karl, fick korgen av sin brud som en hel karl och drack än värre, tills han slutligen dog som en vedervärdig flåbuse". Om Kukkois-Mikko berättar Juhani, att han blev skrämmd som ett får, då han på morgonen av läsförhörsdagen hörde

prästbjällran. Så fruktansvärd är denna dag, denna uppklappningshögtid, som bringar en i svettning.

Men framställningens tyngdpunkt ligger dock i de oförgätliga typer, hos vilka kristligheten i ord och later står i brutal motsats till levernet. Den mest godmodigt tecknade av dessa är Timos argbigga till hustru, som om vardagarna regerar sitt hus med hård hand, men på söndagsmorgonen med smältande ord och heta tårar ber alla om förlåtelse, börjande med sin make och slutande med vallhjonet. Slutligen steg värdinnan ut, klädd i sin nya, frasande kjol, i lysande dukar och med ett ansikte pussigt av gråt; hon närmade sig kärran, klev högtidligt upp och satte sig suckande. — — Och så bär det av till kyrkan.

Djupare karaktäriseras en likartad typ i skildringen av den "väckta" men icke mindre skenheliga bonden på Härkämäki, som fördriver sin dag i oavbruten fylla, glödande som en kolhög från morgon till kväll. Det lönar mödan att följa mannen på hans morgonbestyr. Först en stund vid postillan och psalmboken. Så en titt i skåpets brännvinsklaff. Därpå ut till stallet, där drängen, pojckstackarn, får höra dagens straffpredikotext. Därifrån vandrar bonden, tuppröd i ansiktet, till fähuset och läxar upp pigan. Och nu är han mogen för det stora krakelet med hustrun och dottern, som varar en timme eller par. Men till slut blir predikantens strupe torr och sträv; han styr in i kammarn för att fukta den vid skåpet. Och nu: 'psalmboken i hand och sången i gång så att dörrposterna darra'. — På söndagen åker vår bonde till kyrkan med den rundkulliga, skärmlösa mössan på huvudet och rockkragen högt uppdragen. 'Där sitter han nu i Herrans tempel med munnen hopsnörpt och ögonbrynen höjda ända upp till halva pannan; där sitter han harklande sig riktigt på de frommas manér, sitter högtidlig, stadig och allvarsam som en nysnöpt tjur. Så sitter han där, upprätt och orörlig som en råsten i skogen. Men se, när han återvänder från kyrkan — — —

Läsaren gissar fortsättningen och vi kunna övergå till Simeoni, hos vilken fromleriet når sin höjd. Näst denna egenskap framträda i hans leverne det osläckliga alkoholbegäret och den långt drivna, snålheten som huvudfaktorer. Simeoni har därjämte en ängsligare, mindre karsk lynnesart än de andra. Under berättelsens gång avslöjas dessa egenskaper småningom, ända tills den oförenliga motsatsen mellan det 'kristliga' sinnelaget och superiet på följande sätt upplöses i en tragikomisk katastrof.

Juhani hade skänkt sin fromma broder en stor, styvpärmad bibel, vägande nästan ett lispund. Och länge höll Simeoni sig nästan alldeles nykter, oavslåttligt läsande ordet på sön- och hängdagarna. Men sedan han åter en allhålgonafton hemfallit åt dryckenskapslasten, företog han sig följande dag att med hög predikarost sammankalla husfolket, från den äldsta till den yngsta, och lova bot och bättring med två fingrar på den heliga boken. Där gick ett år; två, ja tre, men så söp Simeoni sig full. Och när han denna gång vaknar från ruset, besluter han att förkorta sina jämmerliga dagar. Man hittar honom halvdöd på stallsvinden, hängande i spräckliga stoets täckgjord. Med den upprörda, vackra scen, där Aapo och Juhani intala den till livet vaknande ny förtröstan, slutar Simeonis historia.

Dess tyngdpunkt som karaktärsskildring ligger i detta slutkapitel. Här möta vi också det drag av snålhet, som så ofta vidlåder skönlitteraturens bondekaraktärer, ehuru det sällan ställs i förklarande belysning av levnadsvillkoren på bondlandet. Vi hasta förbi detta drag, som ypperligt framträder även i den lilla biepisoden om 'Konungs Kalle'.^[17] Men vid en scen, som redan berörts i annat sammanhang, måste vi dröja för att göra teckningen av den religiösa linjen i Simeonis typ fullständig.

Han framstår icke blott som en karrikatur, en illustration till omotsvarigheten mellan liv och lära. Trots salvelsen i de fridsord han ideligen flikar in i de andras tvister, dryftar han de religiösa frågorna med

obestridlig hängivenhet och grubblar utan rast och ro över 'trons paragrafer'. Intressantast i bilden av denna allmogemans trosliv är det utomordentligt primitiva däri. Summan av hans filosofi finris uttryckt i de två orden himmel och helvete, medan Jesus' försoningslära och överhuvudtaget kristendomens nytestamentliga element synas ha berört honom lika ytligt som de andra bröderna. Hans vidskeplighet kan gott tävla med deras. Man förmärker icke någon tvekan rörande sannfärdigheten av den spökhistoria han berättar i bastun på Jukola, han tror som de andra, att uvens rop i vildmarken bådär eldsvåda, blodiga slagsmål och mord och han beskriver enligt hörsägen Impivaaratrollets utseende. Han är sålunda väl förberedd för det äventyr, som väntar honom efter den olyckliga supveckan i Tavastehus, dit han och Eero skickats med förtroendeuppdraget att avyttra ett dyrbart lass och därifrån de återkomma i jämmerligt, utblottat tillstånd. Av fruktan för välförtjänt stryk vandrar han allt längre ut i vildmarken och möter — djävulen, en uppenbarelse försedd med rävsvars och av samma längd som Simeoni själv. Den onde tar vår man vid handen och så bär det av genom skogen, medan den farliga följeslagaren än förvandlas till kattunge, än till jätte, tills han slutligen flyger upp till månen med sitt offer. Därifrån betrakta vår jordkrets, där den stora behornade Mammon jagar människosläktet som en fårscock och slutligen kväser hela världen och Amerikas rike.

Under detta burleskt fantastiska äventyr hade djävulen låtit Simeoni förstå, att världens undergång var nära. Hans huvudlösa skräck inför ett sådant perspektiv griper också Juhani, Timo och Lauri, medan Tuomas och Aapo röja ett visst tvivel om den diaboliska uppenbarelsens äkthet. Men alla befinna sig i djupt allvarlig sinnesstämning och de fyra blint troende bröderna föreskriva de åtgärder, med vilka man bör bereda sig på yttersta domen. Man slår brännvinspannan i bitar, kommer överens om att aldrig mer suppa och besluter sig för ett kyrkbesök. Simeoni själv gör ett

tilläggsförslag. Han yrkar på försoning med Toukolaborerna, men får inget understöd för denna fridstanke.

Djävulstron är således den härskande principen i Simeonis religiösa liv och djävulsskräcken den drivande kraften i hans ansatser att bli dryckenskapen kvitt. Han bör betraktas som en representativ typ för mycket vida kretsar av sin samhällsklass. Håns individuella särmarke ligger ej heller — åtminstone ej i väsentlig mån — i den hårdhet mot andra, som han mitt i sitt blödsinne lägger i dagen, så snart snålhetsdjävulen får makt med honom. Också detta är typiskt. Man jämföre Simeonis beteende mot tjänstfolket med den troende Härkämäkibondens! Jesus' kärlekslära är dem båda lika främmande, ehuru den senares karaktär visserligen är långt mer hårdhetsbetonad än den förras. Men teckningen av Simeoni äger utan tvivel rent individuella drag utöver de typiska. Det viktigaste av dem står i samband med hans fantasiliv. Som Juhani synes han förutbestämd för nederlag i alla konflikter, där han främst måste lita till egna krafter. De äro båda borna fantasimänniskor, utan förmåga att begränsa sina handlingar till det nåbara. Men Simeonis fantasi är varken lika frodig eller lika djärv som Juhanis och han saknar alldeles dennes stundom framträdande hårdnackade ståndaktighet.

— — Av beskrivningen på Härkämäkibondens dräkt, av uttrycket "de väckta" och andra detaljer märker man, att icke blott statskyrkans anhängare utan även pietisterna föresvävat Kivi, då han tecknat de hittills berörda yttringarna av allmogens religiositet. Vi ha redan sett, hur han bjuder till att göra statskyrkans företrädare rättvisa på samma gång han angriper dem. Detsamma gäller pietismen. Denna mäktiga rörelse hade ju utvecklat stor intensitet i Kivis hemsocken. I levnadsteckningen har också berörts en av rörelsens mest bemärkta representanter inom kyrkan,; Johan Fredrik Bergh, kapellan i Nurmijärvi 1826-1843. "Pietismens anda", skriver M. Rosendal i sitt arbete "Den finska pietismens historia i XIX:de århundradet!", "spreds

genom Bergh mäktigt i Nurmijärvi". "Redan under de första åren av sin Nurmijärvivivivelse", fortsätter han, "inrättade Bergh en söndagsskola i socknen för att höja folkets läskunnighet". Senare tillkom en skola i varje by. I "Lukemisia Suomen kansan hyödyksi III", säges, att Bergh genom dessa skolor nydanat socknen, som fordom betraktades som ett tjuvarnas och rovdjurens hemvist.

Med dessa fakta för, ögonen tror jag i likhet med Tarkiainen, att J.F. Bergh bör befraktas såsom förebilden för Kivis teckning av socknens energiska prost. Men Kivi har hållit endast ytterlinjerna av Berghs verksamhet i sikte och därför förefaller romanens prosttyp, såsom jag antytt, representativ för statskyrkan — ingalunda för pietismen, som alls icke kommer till synes i detta sammanhang. Men på andra, ställen i 'Seitsemän veljestä' frambryter deri mäktiga svallvågen av en väckelse, som fyller folkets liv med trosglöd och omgestaltar de moraliska värdena. Man ser just på dessa punkter, hur oriktigt Kivis verk uppfattas, om det betraktas blott som en serie realistiska tavlor framställande de sju brödernas utveckling under fäjd mot samhället. Till och med biepisoderna mynna ibland i perspektiv över hela folkets utveckling, sådan Kivi kände den. Och vad inblickarna i det religiösa livet vidkommer strövar man genom verket som genom en fjällbygd, där den vita vägen slingrar sig framåt i stigande bukter. Från klockarns statskyrkliga, stelnade bokstavskristendom stiger man till Simeonis förvirrade, men av ständigt sökande utmärkta trosliv. Från denna vilopunkt kunna vi fortsätta vandringen uppåt. Innan krönet nås, möter oss den märkvärdiga Tammisto-Kyösti, "som aldrig skrattar och aldrig ljuger". Vi ha redan sett honom, då han "högt bölande" anländer till valplatsen för det namnkunniga slagsmålet med Toukolakarlarna och avgör drabbningen till sina vänners förmån. Tidigare ha hans raseritillstånd utmärkts av religiös extas. "Som en besatt vandrade han i byarna, predikande och skrikande. Och då han slutligen vaknade ur detta tillstånd, var han annars densamma som förr, men han skrattade aldrig mer. Och med

honom skedde det märkvärdiga, att han framdeles höll Jukolabröderna för sina bästa vänner, fast han knappast hade känt dem förut". Denna mans drag stanna kvar i minnet sådana Gallén-Kallela fattat dem i sin teckning. Han är en outgrundlig vildmarksenstöring. Stormen, som religionsgrubblen väckt i hans själ, har lagt sig till ro, men hans främlingskap i livet är härefter beseglat. Han lider blott några få människor. Mot dem är han god, obegränsat hjälpsam, omutligt trofast.

Härmed ha vi nått fram till den mest gripande av Kivis religiöst inspirerade karaktärer, till Anna, den unga, pietistiska kvinnan, som blir Eeros hustru. Bilden av hennes gestalt, första gången tecknad mot ängsscenens ovädersmörka bakgrund, hör till det mest strålande en nordisk diktare någonsin skapat. Ingen annan av våra skalder än Stenbäck och möjligen Wecksell kunde ha funnit sådana ord som Kivi, då han låter henne böja knä på tuvan, bedjande om misskund för den gudsförgättna husbonden, medan regnet forsar omkring henne och blixterna ljunga. I dessa rader skälver den trosglödande bödens poesi, primitiv, extatisk, omotståndligt ryckande den gråtande åhörarskaran med i sin virvel av stormande känslor.

LAURI.

I de föregående karaktäristikerna har jag dröjt något ögonblick Vid Timo, Juhanis eftersägare, vid den omständliga Aapo "Jukolas Salomo", vid Tuomas, den starkaste och måttfullaste, och Eero, den hänsynslösaste, men också den fyndigaste, mest snabbtänkta och kunskapsrika i brödraskaran. De tre sist nämnda företräda i högre grad än de andra den spirande finska bondekulturen och framställningen av Eeros utveckling, refererad i förra kapitlet, rymmer det vidaste kulturhistoriska framtidsperspektivet. Men som konstnärligt genomförda karaktärsteckningar stå skildringarna av Juhani,

Simeoni och även Timo högre. Vid sidan av dem förtjänar Lauri uppmärksamhet.

Hos ingen av de andra förnimmer man lika starkt fläkten av Kivis eget temperament. Aspelin-Haapkylä säger i sin biografi, att "en hemlig längtan till Norden" bodde hos honom. På sina ensliga strövtåg i skogarna steg han ofta upp på höjderna, från vilka han hade en vid utsikt, och långa stunder betraktade han därifrån Nordens himmel. Vid hemkomsten efter en sådan tur, då han "sett mot Norden", var hans ansikte blekt av inre hänförelse. Till sin vän Svanström, som var bosatt i Hyrynsalmi, skrev Kivi: "Du kan ej gissa hur jag längtar att få se en skymt av Lapplands natur, att inandas en fläkt av dess förtrollade luft".

Efter läsningen av sådana rader uppskattar man bättre de hänsyftningar på lappsk natur och lappsk trolldom, som anträffas på flera ställen i romanen och i synnerhet genom Aapos berättelse om Hiisis gyllne ren mäktigt bidraga till stämningens ödsliga och mörka storhet. En annan höjdpunkt når vildmarkslivets poesi i skildringen av Lauri, även han en typisk skogsgångare, en "fnösksamlare" som Lapplandsfararen Taula-Matti. [18] Ingen person i hela "Seitsemän veljestä" är så sammanväxt med vildmarken som denna fåmälda yngling och därför så representativ för Kivis eget stämningsliv. Kivi gör honom till en noggrann iakttagare av naturens minsta detaljer, en fin kännare av skogens och djurens liv och därjämte till en kontemplativ drömmare.

I alla sju brödernas sjäsliv återfinnas fragment av det drag, som behärskar Kivis eget, nämligen fantasin. Dock varsnas knappast en självständigt skapande fantasi hos Tuomas och Eero. Timo äger — i all sin enkelhet — något därav. Man må blott läsa hans dråpliga beskrivning av "den gamla Adam"! Så följer Aapo. Hans andraganden äro ofta vidunder av prosaisk omständlighet, men Kivi har synbarligen velat visa, hur den äkta

finska — och äkta bondska — grundligheten, för vilken varje språng i tankegången synes vara en styggelse, inte utesluter en poetisk lynnesart, ett visst mått av fantasi, och därför gjort just Aapo till den bästa sagoberättaren på Jukola. Om Simeonis och Juhanis fantasibegåvning har redan talats. Juhanis fantasi är frodigast och vildast, mest oberäknelig, mest nyskapande. Men Lauris är mest förfinad. Han är skalden bland bröderna. Han är också den, som först kommer fram med planen att övergiva Jukola och flytta till Impivaaraskogarna.

Där finns en scen, ungefär i mitten av boken, som ger nyckeln till Kivis vildmarkspoesi, och den person, i vilken skalden diktar in sina egna stämningar, är just den tystlåtna Lauri. Striden vid Djävulsstenen har nyligen utkämpats. Bröderna ha återvänt till Impivaara och leva glada dagar, frossande i nötkött, sedan den stolta patronen med avsikt underlåtit att hemföra sina skjutna tjurar. För ögonblicket roa de sig med att slå kurra på den vida malmen; Juhani, Simeoni och Timo spelande mot Tuomas, Aapo och Eero.

"Men i skogarnas djup vandrar Lauri med yxan under armen. Långsamt skrider han framåt, ser sig noggrannt omkring och alltjämt stannas hans gång för en stund, då hans öga upptäcker masurknölar, buktiga vridningar på stammarna och burriga vindbon i de lummiga björkarnas eller i tallarnas kronor. Nu ser han den höga stubben av en stormvräkt gran, betraktar den en stund, fundersam, och börjar slutligen knacka hål i dess sida med sin yxa. När detta är gjort, tänker han för sig själv: Där skall säkert nästa vår rödstjärten eller lilla, brokiga hackspetten bygga sitt bo. Så tänker han, tar noga märke på stället och går vidare. Men efter en stunds vandring varseblir han en hängbjörk, på vars stam en bastant knöl putar ut, kullrig, stor som en julkaka. Den bryter han lös och tar med sig — han utser den till ett väldigt öskar. Fortsätter så sitt strövtåg. Men snart upptäcker hans skarpa öga vid randen av en klint en underligt krokväxt en. Vad manne det kunde bli av

den där? tänker han, hugger till med sin skarpa yxa en gång och två, och fäller enen. Kvistar den, beskådar den mysande en stund, tar den med sig och vandrar åter åstad. Hör byboskapens skällor, upphäver ett högt skri för att jaga Gråbenet bort från dessa marker. Han ropar och runt omkring ilar det vänligt svarande ekot. Så vandrar han och når slutligen toppen av en ljungbeväxt kulle, ser hur ett stort vindbo i toppen av en fura vajar för den svala nordostvinden.. Han fäller furan, bryter av den yviga hatten och sätter sig att beskåda sitt fynd.

"Länge satt han där, granskande och synande såväl vind boet som masurknölen och den mångbuktade enen. 'På vilket sätt har naturen skapat dem? Huru har enen vridits i så många bukter och krökar'. Och han lade sig ner, lutande huvudet mot en gammal, gräsöverbuxen myrstack. I denna ställning betraktade han trädens kronor och de seglande strömolnen, grundande över jordens och himmelns byggnad; och från den fjärran Impivaara-malmen ekade i hans öron de smällande slagen av sällträna. Till sist ville han blott skjuta åt sidan alla tankar och beslöt sova; men sömnen behagade icke nalkas honom. Vilket medel brukade Lauri då använda, om det hände att John Blund dröjde? Då föreställde han sig, att han var en liten mullvad, som bökar på sin fridfulla underjordiska gård och till sist somnar på sin fina bädd av sand; eller också förvandlade han sig i fantasin till en tjockhudad björn sovande på sitt mörka, mossiga ide under granarnas rötter, medan vinterns vreda stormar dåna däröver. Så tänkte han och då kom sömnen nästan alltid snabbt och tryckte hans ögonlock till vila. Så även nu, då han inbillade sig vara en mullvadsunge, kravlande djupt i moder jordens sköte.

"Han sov, men drömmen fortsatte själens inbillningslek. Hela hans kropp, så kändes det, krympte hastigt till en finhårig mullvad, ögonen blevo mycket små, men händerna spändes ut till det slags handskar han behövde, och färdig var mullvaden, som sysslade med grävning under fururötterna i

skötet av mon. Där bökade han och grävde sig slutligen uppåt längs furans murkna kärna, nådde kronans högsta topp och fann sig sittande mitt i vindboet i en fin mossig kätte. 'Här är mig gott att vara, här vill jag bo i allan tid' tänkte han, medan han med sina små mullvadsögon gluttade ut genom sin kammares lilla fönster. Och under sig såg han den dystra världen, svept i höstkvällens sorgmodiga dunkel. Han såg det branta Impivaarabärget, men i ett omätligt, själsbrännande fjärran, han såg där borta i de kvällsliga skogarnas mitt den sorgbundna stugan och dessutom sina kära bröder som slog kurra med prosten på den dimmiga, ekande mon. Och han fick lust att gråta bittert, men tåren ville inte rinna, utan kvällde orolig i sin källa. Han blickade mot Impivaara; på sveden och ett stycke ut på mon voro tjurhudar utbredda, blodiga, färska i en lång rad, längs vilken den vinnande kurran löpte. Med störar av björk, smidiga i lommen slog bröderna tappert, men ännu bårdare slog prosten tillbaka med andens svärd. Och av fastaste järn, av gamla hästskor, var detta andliga svärd smitt; så skröt prosten själv, medan han stolt svingade sitt vapen i luften, svingade det, och lät det dunka mot trons eksköld, som hängde på vänstra sidan av bröstet."

Hela verket igenom understryker Kivi Lauris fåmældhet, förenad med handlingskraft, då en handling nödvändigt erfordras. När Taula-Matti berättar sina underbara jaktäventyr (vi få vara med om tranjakt, järvjakt, vargjakt och björnjakt i en följd) och bröderna lyssna "med munnarna på vid gavel och öronen spända som läderlappsvingar", kunna de andra inte låta bli att avbryta honom med frågor och beundrande utrop. Till och med den betänksamma Tuomas, som inte lätt låter hänföra sig, ger Matti en klingande komplimang. Endast Lauri tiger. Han tiger under förberedelserna till det stora strövtåget, tiger enständigt under hela den spännande björnjakten och skjuter mästerskottet.

* * * * *

Kivi målar i slutet av "Seitsemän veljestä" några situationsbilder ur Lauris liv på gamla dagar. "Den tysta mannen odlade sin jord med stor flit och arbetade idogt på sina åkrar, men ännu mer i skogarna och kärren". Och där samlade han allt fortfarande rikedomar av intryck och stämningar. Men under veckan talade han sällan ett enda ord om sådant; först på söndagen, vanligen vid frukostbordet, kunde drängarna få del av husbondens rön i skog och mark.

Hur denna förtegenhet tar sig ut i samlivet med den hetlevrade och ordrika hustrun, en syster till Timos maka, visar Kivi i sin uppsluppet roliga skildring av Lauris nattliga vandring med tjuren och den husliga upptuktelsen vid hemkomsten. Han låter Lauri, i bjärt motsats till Timo i en liknande belägenhet, avbryta hustruns ordflöde med en kort och kraftig tillrättavisning, som genast imponerar.

Inbundet fantasiliv, besinningsfullt lugn i motgång och fara, handlingskraft i rätta ögonblicket utmärker Lauri ännu som gammal. Men under höljet av dessa egenskaper varsnar man ibland ett djup av lidelse, av böljande oro, av samma hetsighet, som i Juhanis karaktär ligger i öppen dag.

I tumultet på djävulsstenen, då Lauri super sig full, har Kivi sört för att karaktärens botten fullständigt framträder. I fyllan slungar den annars tystlåtna mannen omkring sig otidigheter, träffande och blixtrande kvicka, mot Juhani, Simeoni och Timo. Han säger dem rent ut, att han inte kan lida dem. Han röjer sitt verkliga sinne också i ett annat avseende, då han agerar präst, predikande med Djävulsstenen som predikstol, bröderna som klockare och tjurarna som "den gudfruktiga och stadiga församlingen". En översättare skulle råka illa ut med denna oration, som synes direkt överförd från någon kringstrykande rolighetsmakares repertoar. Redan som utslag av den folkliga smaken förtjäna Lauris lantligt primitiva ramsor ett studium.

Men ännu större intresse erbjuda de genom den belysning de ge åt den druckna predikantens person. Hans "predikan" står nämligen som hädelse betraktad i nivå med Juhanis saftigaste prestationer. Och då han börjar sin rusiga dans på Djävulsstenen, utmanande döden med hetsiga tillrop, når obygdslynnets vildhet sin högsta höjd.

Måhända vill Kivi visa, att hetsigheten dock är den egenskap, som innerst behärskar Nurmijärvi-allmogen, då han i detta farliga läge låter den annars lugna Tuomas gripas av besinningslös vrede och rusa över Lauri för att kasta honom ner från den av tjurarna belägrade stenen.

III

Plats i litteraturen.

Litterära inflytanden på komposition och karaktärsteckning.

Originalitet — det äger Kivis roman i rikt mått både innehållsligt och stilistiskt. Såväl dess realistiska som dess romantiska element spränga tidssmakens boja, visande hän mot åtti- och nittitalens nya litterära riktningar.

Vid en granskning av sexti talets litterära fysiologi i Finland och Sverige, står man i början svarslös inför frågan, hur ett sådant språng långt över den estetiska konvensens yttersta ränna varit möjligt. Att den stora publiken i hemlandet icke kunde uppfatta Kivi, är utan vidare klart. Dess smak skulle ända in på åttitalet normeras dels av den Runebergiska poesin, dels av senromantiken, vars bleka höstblommor översållade hela svenska språkområdet för att just i Finland nå sin arts högsta fullkomning hos den blida drömmaren Topelius. Wecksell kom visserligen med ett starkare temperament och en djupare ton, men impulsgivande, nya stilvalörer hann han icke utbilda. Snoilskys inflytande, som naturligtvis närmast berörde lyriken, hade ännu icke gjort sig gällande. I prosan hade Blanche visserligen fört in framtidsbådande uppslag (Järnbäraren o. a.), men som stilist var han

eklektiker. Hans språk är lika typiskt senromantiskt som Topelius, vilket det ofta i förvillande grad liknar.

Ett försök att frammana en bakgrund till "Seitsemän veljestä" (och dess föregångare "Nummisuutarit" och "Kihlaus") genom att sammanföra romanen med äldre adertonhundredatalsskildringar av allmogelivet i nordisk och tysk diktning ger bättre resultat. Auerbachs, Almqvists och Björnsons byberättelser föregå Kivis icke blott i tidsföljden utan även i den litterära utvecklingskedjan. Den väldiga konturen av "Seitsemän veljestä" reser sig över "Vefele", "Tonele", "De frigivna", "Barfota", "Grimstahamns nybygge", "Skällnora kvarn", "Kapellet", "Synnöve Solbacken", "Arne", "En glad själ" (En glad Gut), "Fiskarflickan",[19] så högt som krönet av ett fjäll över de nedre bärgens våglinje.

Vad Kivi kunnat lära av Almqvist skall senare dryftas. Auerbach bör i detta sammanhang nämnas framom alla andra författare inom tyska och schweiziska bynovellistiken. I trots av sina, för bynovelliens ämneskrets främmande, filosofiska spekulationer och vissa stilistiska otympligheter, som framför allt vållas av hans benägenhet att strö in förnumstiga anmärkningar i skildringen, når han mycket höga konstnärliga resultat inom det område, som skulle bli Kivis. Hans arbeten, tillgängliga både på originalspråket och på svenska, lästes allmänt i Finland på Kivis tid och skaldens vän, Kaarlo Bergbom, föreslog vid Finska litteratursällskapets skönlitterära kommittés möte hösten 1868 att man skulle utgiva "Der Lehnhold" på finska.[20] Men nog härom. Alla tre föregångarna ha i sitt motivval och även delvis i sin stil så väl träffat allmogelivets verklighet, att deras skildringar icke kunnat undgå att inverka livande på Kivi, om han, som jag vågar förmoda, hade läst dem. Redan Auerbach ger realistiska detaljskildringar av de schwarzwaldska byarna, som frappera genom sina skarpt iakttagna detaljer. Han har en fin blick för gårdarna, fälten, diken, han för oss in i stallen och fähusen och visar oss allmogen vid sitt arbete så

som blott den kan, vilken utfört detta arbete själv eller under årtal följt med det. I Auerbachs byar tåga de unga männen i skockar längs vägarna, sjunga nidvisor, dricka sig fulla på gillena och slåss på nattkröken — by mot by — alldeles som i Kivis. De talrika slagsmålen hos Björnson, som så allmänt lästes i Finland på 1860-talet, äro också skildrade med skarp blick för bylivets verklighet. Björnson har alldeles samma syn som Kivi på alkoholens olycksbringande roll i folklivet — vem minns icke vid läsningen av "Seitsemän veljestä" tumultet i bröllopgården från "Synnöve Solbakken" eller den stormiga dansscenen i Arne. Och hur likartad är icke de tre författarnas uppfattning även av kyrkans och prästernas genomgripande betydelse för bondelivet. Pietismens flodvåg sjuder i Björnsons berättelser lika mäktig som i Kivis, ehuru Björnson porträtterar "läsarna" mer målmedvetet och i "Fiskarflickan" går på djupet med pietismens problem på ett sätt som är Kivis läggning främmande.[21] I en sådan scen som de två prästernas sammanträffande med läsarna från högfjället, når Björnson visserligen långt framom Kivi, men i teckningen av de pietistiskt färgade folktyperna stå de två författarna jämsides. Den godhjärtade Tammisto-Kyösti, som aldrig svär och aldrig skrattar, är en typ av besläktad art och lika förträffligt framställd som folket på Solbacken. Och när Kivi får ge fritt lopp åt sin stormande känsla, när han skildrar den religiösa extasen eller följer de blida drömmarnas vita flykt — då når hans skaldskap en höjd, dit Björnson ej kan följa.

Medgivet att de tyska och nordiska allmogeskildringarna från 1800-talets början och mitt bilda den litteraturhistoriska bakgrunden till "Seitsemän veljestä" och att de här berörda författarna sannolikt övat ett stimulerande inflytande på Kivi, gå hans vägar dock mycket ofta långt från deras. Hans verks samband med den föregående litteraturen blir blott till en liten del klargjort genom jämförelser med den tyska eller Björnsonska bynovellen. Av större betydelse är — såsom jag senare skall visa — Almqvists inflytande. I själva stilen — det betydelsefullaste och minst förgängliga

elementet i ett skaldeverk — kan man icke finna någon påtaglig frändskap med Björnson eller någon tysk bynovellförfattare, men väl med Almqvist. Likväl står även denna föregångare främmande för de mest nyskapande och överraskande dragen i "Seitsemän veljestä"-stilen, för den utomordentligt långt drivna realismen, som i sin fullständiga likgiltighet för litterär konvenans synes ställa kurs mot det naturalistiska stilidealet, (som annars här i Norden kan spåras först långt efter Kivi) och för den vilda, elementära kraft, som ännu i dag skiljer Kivis stil från varje annan nordisk författares. Den som söker litterära förebilder till dessa drag inom adertonhundratalets för Kivi åtkomliga vitterhet, torde få leta förgäves.

Men hos Shakspeare och Cervantes fann han samma tumlande, obändiga, groteska fantasi som bodde inom honom själv. Han mötte hos dem båda — och kanske i ännu högre grad hos den senare — den fjärrskådande, i sina yttringar stundom grovkorniga, men i sitt innersta väsen fint förstående och godhjärtade humorn. Man fattar att "Don Quijote" vart Kivis käraste läsning. Detta verks bullrande och lantliga scener, dess motsättningar mellan äventyrens glittrande spel på ytan och de spörjande tankarnas dunkla värld där under, dess dolda fonder av levnadsvisdom måste ha tjugat författaren av "Seitsemän veljestä". "Don Quijote" har kanske mer än något annat skaldeverk lärt honom inse sitt främlingskap inom samtidens litteratur och givit honom mod att gå sin egen väg.

Har Cervantes inflytande varit blott stimulerande eller kan "Don Quijote" i enskilda punkter sägas ha tjänat den finska skalden som förebild? Jag vore böjd att besvara denna fråga något annorlunda än Tarkiainen. Han yttrar först, att Kivi "otvivelaktigt följt Cervantes exempel, då han strött in sagor, sägner och visor i sin roman". Beträffande visorna bör emellertid observeras, att 1800-talets skönlitterära prosaarbeten överhuvud och icke minst folklivsskildringarna innehålla visor och dikter i mängd. Det låge närmare till hands att säga, att Kivi lånat detta manér t.ex. från Björnson än

från Cervantes, om någon viss förebild alls skall nämnas. "I båda verken", fortsätter Tarkiainen, "har likheten i fråga om det humoristiska betraktelsesättet alstrat något slags samstämmighet även i behandlingen av intrigen. I båda lämnar man gård och grund för att förfölja ett inbillat mål, i båda råkar man ut för galna äventyr, under vilka hjältarnas barnsliga fantasi och deras löjlighet blottas, i båda blir slutresultatet att kumpanerna återvända hem och förståndet klarnar upp ur de romantiska dimmorna. — Men denna likhet är så allmän, att man icke kan sluta sig till ett direkt inflytande".

Denna i och för sig riktiga parallell är måhända för löst skisserad för att utesluta möjligheten av andra samstämmigheten. Det är icke nog med att hjältarna både hos Cervantes och Kivi ge sina hembyar en god dag för att förfölja onåbara ideal. Sedan Sancho (såsom senare Jeppe på Bärget hos Holberg) fått spela härskare tack vare ett glatt puts, återgått till sin tjänarställning och skakat av sig de farligaste grillerna, nå hans vandringslivs vedermödor ett lyckligt slut. Sancho och hans herre rida äntligen in i La Mancha. De bestiga en kulle, och nedanför den utbreda sig hembyns gårdar och gården. Denna scen företer en anmärkningsvärd likhet med motsvarande bild hos Kivi: de sju bröderna, återkomna till hembyn efter tioårigt vildmarksliv och betraktande Jukolas dyra marker från den sandiga brinken.

Naturligtvis falla även olikheter i ögonen. För Cervantes existerade naturen icke i samma djupa mening. Som i Kivis, adertonhundratalskaldens tavla, där glädjeförnimmelserna vid hemkomsten sammanvävas med kärleken till den egna bygdens natur, som berör varje fläck, varje oväsentlig detalj med sina värmande böljor. De två scenerna hos Kivi, då bröderna på färd till ödemarken från krönet av en ås betrakta fädernegården och då de återse den, kunde — om man vill frånsä de lokala dragens olikhet — bära som motto bygdeskalden Frans Österbloms oförgätliga ord:

"Här binder oss livet vid skär och strand med sagans och sångens och blodets band här talar var sten och vart levande grand med minnets gripande stämma. Det susar och sjunger vid uddar och näs i åkrarnas ax och lindornas gräs: här, här, endast här är du hemma!"

Men likheten med Cervantes är dock väsentligare än olikheten, ty den ligger i den starka skildringen av bondens ofrånkomliga bundenhetskänsla gentemot hans fäderneärvda torva. Icke ens vinningslystnaden har hos Sancho avslitit bandet, som fäster honom vid "Panzornas" jord. Hans längtan till ägorna, kreaturen, arbetet där hemma bryter fram många gånger och då han äntligen återser sin by, faller han på knä inför den utropande: "Öppna dina ögon, älskade fosterbygd, och skåda att din son Sancho Panza återkommer till dig". Juhani utbrister: "Vart jag än skådar, möts gossen av en öm väns blick", och sålunda triumferar också i "Seitsemän veljestä" bondens nedärvda kärlek till hemgårdens tegar över alla de krafter, som fjärmatt honom från dem.

I den, om jag så får säga, dramatiska stegringens intresse har hjältarnas vandringsliv hos både Cervantes och Kivi uppdelats i tre skeden — det första: ett förberedande strövtåg, det andra utmynnande i missöden, som kunna bringa läsaren att tro ätt hjältarna skola ge tappt (Don Quijotes jämmerliga hemforsling från vildmarken; brödernas flykt undan vargarna) och det tredje rymmande händelsernas höjdpunkt (brödernas kamp mot tjurarna; Don Quijotes äventyr med lejonen).

I detta tredje skede framträder starkast i "Seitsemän veljestä" den fantastiska bevekelsegrunden till brödernas bosättning i obygdén. Också de sökte äventyret för äventyrets skull. Man märker det t.ex. då de begiva sig på den stora färden utom Jukolamarkerna. Också deras äventyrshåg rymde ett visst drag av ridderlighet, då de i allmännyttigt syfte ändrade sin färdplan för att jaga en björn, vars härjningar skadade herrgårdspatronen

och icke dem själva, eller då de stodo ut med de svåraste lidanden, innan de grepo till utvägen att skjuta tjurarna. Efter sitt äventyr med lejonen formulerar Don Quijote den vandrande riddarens uppgift med orden: "Inga lejon böra förskräcka honom, inga spöken ingiva honom bävan, inga drakar väcka hans fruktan; ty att uppsöka, anfalla och besegra dem alla äro hans förnämsta och verkliga sysselsättningar". Då Viertola-herrn efter brödernas kamp mot tjurarna far ut mot dem, för att de utan anledning trängt in i hans hage, svarar Juhani: "— Vi dödade den härjande björnen och på det sättet gjorde vi vårt fosterland stort, allmänt gagn. Är icke detta till allmän nytta: att utrota rovdjuren, spökena och djävlarne ur världen"?[22]

Men icke blott mellan verkens stora linjer observeras likheter, som tyda på möjligheten att Kivi direkt påverkats av Cervantes. I åtskilliga episoder är uppfinningen påfallande likartad.

Genomgående likheter förete de talrika slagsmålen, skildrade med en omständlighet, som icke lämnar läsaren i ringaste tvivel om deras fruktansvärda våldsamhet, medan, trots allt, inget liv går till spillo och bulorna och såren läkas med mystisk snabbhet. Man kan ej förstå länsmannens ord annorlunda än att Toukolahjältarna kort efter Tammisto-bataljen befinna sig vid lika förträfflig vigör som Jukolagossarna, ett underverk, som överträffas endast av Don Quijotes tillfrisknande, sedan en mulåsnedrivare trampat på hans revben "i smått trav från den ena ändan till den andra" och några fårherdar kort därefter bombarderat honom med stenar, som "begrovo tvänne revben i hans kropp", "slogo in tre eller fyra tänder" o.s.v. Det behöver knappast nämnas, att de underbara tillfrisknandena icke ha samma konstnärliga berättigande i "Seitsemän veljestä" som i Don Quijote.

Att Cervantes hjälte hugger in på hjordar av får, svin och — tjurar bör nämnas under medgivande att uppslaget i "Seitsemän veljestä" kan grunda

sig endast på det faktum, att på det Adlercreutzska godset Råskog i skaldens hemtrakt (Viertola i "Seitsemän veljestä") uppföddes en stor oxhjord, som om somrarna betade i skogen.[23] Av större intresse är den nattliga episoden med de bullrande hamrarna hos Cervantes. Då bröderna först varsebliva det förmenta, enögda trollet vid Impivaara, hemfalla de, med undantag av Lauri och Tuomas, åt samma skrämsel och hjälplöshet som Sancho, då han hör det oförklarliga, hamrande ljudet, och hos båda författarna förbereds den komiska sluteffekten genom en rad huvudlösa skyddsåtgärder. Utbedjande sig "Himlens beskärm", nalkas Don Quijote slutligen valkhamrarna vid forsen, medan bröderna rycka fram mot trollet, ropande att de äro "döpta kristna, Guds krigare, Kristi soldater" och Juhani utbrister: "Herren välsigne oss, bröder"! I detta sammanhang bör ännu nämnas Simeonis månresa i sällskap med den onde, där, såsom Tarkiainen visat i en uppsats i "Nuori Suomi" 1907, en karaktäristisk detalj erinrar om Don Quijotes inbillade ritt genom luften.

Några bestämda stilinflytanden från Don Quijote på "Seitsemän veljestä" torde knappt kunna påvisas. I Axel Hellstens översättning, som stod Kivi till buds, skönjas så gott som inga spår av spanska folkspråkets inslag i originalets ordvävnad. De burleska scenernas ytterliga realism har naturligtvis uppmuntrat Kivi att fullfölja egna ansatser i samma riktning, men även Shakspeare och Holberg gävo honom sådana föredömen.

En uppgift för sig är studiet av sagorna och sägnerna i "Seitsemän veljestä" och uppgåendet av gränsen mellan lånat och tilldiktat. Härom har åtskilligt skrivits (Se Tarkiainens bok, jämförd med den anförda uppsatsen i "Nuori Suomi" 1907) och mycket torde ännu kunna tilläggas. En svensk-nyländsk ormsaga ("Nyland" II 195 f. jämf. med "Album utg. af Nyländingar IV, 141 f.", som åberopas av Tarkiainen), samstämmer helt och hållet med början av Kivis saga om ryttarn, som rövade ormkungens krona, fränsett den obetydliga olikheten, att ryttarn i folksagan kastar sin kappa

och hos Kivi sin hatt till ormarna. Av intresse för Kiviforskningen är även sägnen om dragonen, som rövade en silverbägare av den onde och red in i Helsing kyrka, vilken Tarkiainen hört i Kivis hemby. I "Nyland" VI finns den på svenska enligt en uppteckning från Källarhult i Hausjärvi, en lägenhet, som i förbigående sagt gränsar till Ridasjärvi by, där Lemmilä hemman hör till de gårdar, som nämns i romanen.[24] Sålunda flyter i Kivis hemtrakt den svensk-nyländska sagan ihop med den tavastländska och synes redan därför förtjäna uppmärksamhet, fränsett att diktaren kan ha samlat sagomaterial även i Sjundea.

Källarhultssägnen företer en allmän likhet med ormsagan hos Kivi, men den innehåller också en karaktäristisk detalj, som återfinns i den humoristiska versionen av Kivis legend om martyren, som de hedniska tavasterna murade in i bärget. I "Seitsemän veljestä" varseblir den fromma mannen på sin hålas vägg fem svarta tjurhorn, innehållande diverse läckerheter; i Källarhultssägnen bjuda bärgstrollen dragonen den dryck han begär "mä kuddhorn o toko". Att de svensk-nyländska sagorna gärna förtälja om bärgstroll, ("bärgsråd"), vaktande rika skatter; och bärgtagna jungfrur (jämför Kivisagan om den bleka mön), behöver knappast nämnas. Ej håller saknas befriarn, som slår trollet ihjäl och vinner den bärgtagna till brud. Om sagomotiven erinrar för resten också romanens ytterkontur. Även i svensk-nyländska sagorna ströva brödraskaror, ofta sju bröder, omkring i skog och mark, upplevande underbara äventyr och yngsta brodern är vanligen kvickhuvudet, som räddar de andra ur någon fara eller utmärker sig framom dem. (Se Nyland II, 344; VI, 151).

Vilka främmande inflytanden Kivi än må ha mottagit och omsatt i "Seitsemän veljestä", såsom relativt obetydliga skola de alltid framstå, jämförda med de förebilder han skapat sig själv i sin egen tidigare diktning. Uppslag, som utvecklas i romanen, finnas bl.a. i "Kullervo" och i dikten "Härkä-Tuomo", men framför allt har "Seitsemän veljestä", framvuxit ur

"Nummisuutarit". I denna stora komedi målas samma miljö, bylivet i Nurmijärvi, ramad av samma landskap. Redan skomakar Tobias prisar "den fria, ekande furumon", Niko "de välkända backarna, stenarna och stubbarna", husbonden på Karri den brinnande sveden i vildmarken. Redan i "Nummisuutarit" ha vi lärt känna några av romanens typer. Esko med den yviga linluggen, som reser sig på ända, när han blir vred, utgör, som tidigare antytts, förebilden för Juhani, är hetsig, överdriven och i viss mån fantasirik som han, dum som Timo. Iivari är en tjuvpojkestyp i släkt med Eero; Martta liknar Timos argsinta hustru. Klockarfiguren är densamma i båda verken. Vi ha också i "Nummisuutarit" bevittnat slagsmålen och superiet och fått en inblick i Tavastehusresornas farligheter. Kristendomens och kyrkans roll i detta folkliv belysas ur liknande synpunkter som senare i "Seitsemän veljestä", djävulstron illustreras drastiskt. Också pietismen berörs. Stilistiskt sett rymmer "Nummisuutarit" så gott som alla originella drag, som sedan, delvis rikare utvecklade, återfinnas i romanen.

IV

Stil.

Realistiska drag.

I "Seitsemän veljestä" sammanföres två språkarter: den refererande framställningens, som är tavastländskt färgad skriftfinska och dialogernas, ur vilken bygdemålet bryter fram. I det sätt, varpå Kivi låter detta ske, ligger, — synes det mig — nyckeln till hans realistiska stil. Medan andra författare bjuda till att träffa allmogetonen antingen genom att omsorgsfullt återge varje ord på bygdemål eller genom att aptera vissa ord eller syntaktiska vändningar en gång för alla, går Kivi tillväga med regellös subjektivitet. Han rör hänsynslöst ihop skriftspråk och bygdespråk i sin strävan att i varje ögonblick finna det mest målande. Brödernas samtalsspråk genomlöper alla arter från de befängdaste och grövsta uttryck ur allmogeslangen, som bryta fram, då man är uppretad eller full, till den sävliga Aapos kvasijuridiska hårklyverier eller Simeonis fromma förmaningar.

De flesta andra författare låta de uppträdande personerna röra sig med enskilda, för dem karaktäristiska uttryck, men hos Kivi tala alla sju bröderna och t.o.m. en del bipersoner såsom klockarn och Taula-Matti

genomgående individuellt. Tuomas uttrycker sig som en vanlig bonde, Aapo som en nämndeman, Simeoni som en lekmanpredikant, Eero som en spjuver, Timo som en fjosker, Juhani och Lauri på växlande sätt efter humörets svängningar från den ena ytterliga stämningen till den andra, men nästan alltid så, att personen känns igen bakom orden. Kivi söker, som sagt, i varje ögonblick de starkaste, saftigaste och mest karaktäristiska uttrycken. Finner han dem icke i folkmålet, griper han även i dialogerna ogenerat till det litterära språkets hjälpmedel. Såsom Tarkiainen anmärker, kan en och annan malör då hända honom: av fruktan att låta personerna säga någonting blackt och intresselöst låter han dem komma med någonting uppstylat.

Med tillhjälp av folkspråket bildas två av de mest genomgående och starkast framträdande dragen i den realistiska Seitsemän veljestä-stilen. Först och främst bör källan till de talrika arkaismer, som tillhöra predikostilen och härflyta ur bibeln, andakts- och psalmböckerna, icke alltid sökas direkt i den religiösa litteraturen utan även i folkspråket, som med synnerlig förkärlek uppsuger uttryck av denna art och på samma sätt som Kivi brukar dem i humoristiskt syfte.[25] Om något exempel alls behöver nämnas, kan Lauris predikan åberopas för att klargöra hur Kivi begagnar av allmogen upptagna predikospråsuttryck. Härmed förnekas icke, att han såsom Tarkiainen visar, upptagit talrika lån direkt ur den religiösa litteraturen, i vilken han var väl bevandrad. — Även juridiska termer, som sipprat ut i folkspråket och där formats om, återfinnas hos Kivi (protokolli, suplikaani m.fl.)

Som ett annat anmärkningsvärt särdrag framstår textens starka uppblandning med svenska ord. Allmogefinskan i Kivis böcker är i detta avseende typisk för språket på hans tid inom stora delar av Tavastland.[26] Till Tavastland räknar jag då med Kivi även det så kallade finska Nyland; "Jukolan talo, eteläisessä Hämeessä" o.s.v. lyder ju romanens första rad!

Vårdnaden om allmogespråkets äkthet kan ensam för sig ha förmått Kivi att låta svenska och genom svenskan införda utländska ord spela en så framträdande roll jag genast skall visa att de göra. Men han insåg helt visst också denna språkegenhets värde som uttrycksmedel för situationernas humoristiska skiftningar. Och ännu ett tredje mål kunde vinnas på denna väg. Det sätt varpå bröderna använda de svenska orden — samt de få ryska — karaktäriserar deras kulturnivå. Bristen på hyfsning inom de s. k. lägre samhällsklasserna röjer sig ibland mycket påtagligt just i benägenheten att i dekorativt syfte blanda upp modersmålet med förvrängda eller missförstådda främmande ord. Då Kivi fångar detta drag hos sin tids Nurmijärvi allmoge, karaktäriserar han i likhet med Cervantes, Holberg och många andra en sida hos obildningen, som synes vara tämligen oberoende av tid och nationalitet. Oftast sammanfaller även hos den finska författaren intrycket av obildning med en komisk effekt: "västingin takaportista ulos" (76); "ruuvaappas kurkkuas; se on jo täydessä tämmingissä" (82); "en kiltää minäkään tuota rangaistusparakraaffia" (161); "traakspiki" (310); "suurikelmin jaaritukset" (364); "Toukolan juupelit" (446); "pikenttipoikia"; "huuda niinkuin mies pruukkaa" (513); "katsos, jos nytkin sinua vähän tuhtaan" (581).

Klarast framstår kanske de svenska eller genom svenskan inkomna utländska ordens roll vid det naturtrogna återgivandet av Nurmijärvispråket samt deras betydelse för den komiska effekten, när de i livliga scener följa tätt på varandra.

Timo. — — Mutta nyt tulee etees toista sorttia kalua. Katsoppas tuossa lillipoikiasi, Tuomasta ja Eeroa, tuossa noin.

Lauri. Häh?

Timo. Katsoppas tuossa lillipoikiasi, Tuomasta ja Eeroa, tuossa noin.

Lauri. Häh?

Timo. Pappi praakaa kolme kertaa, mutta hän saa makson.

Juhani. — — sanoitko sinä minua häyrypääksi kukoksi?

Lauri. Sanoin sinun vielä nuijapääksi sonniksikin.

Juhani. Praa, veli, praa. (299 f.).

Av stark burlesk effekt är sammanställningen av ett ryskt ord med ett svenskt: "Smatrii, kubbe"! (501), ett uttryck, som erinrar om ordsammansättningen "drastu-kamraatia" i "Nummisuutarit" ("Valitut teokset", I, 136), där de svenska orden också äro påfallande många och göra samma verkan som i "Seitsemän veljestä". Bland de talrika maskerade tautologierna, ofta lånade från bibelspråket eller folkspråket (eller från det förra genom det senare) förekomma åtskilliga, i vilka ett (eller flera) led utgörs av ett svenskt ord eller ett genom svenskan förmedlat utländskt kulturord. Svenskan fyller i detta fall hos Kivi samma uppgifter som tyskan, franskan och latinet i Holbergs berömda tautologiska stilfinesser. Exempel: korealla kädellä, lilli-hankulla (58); komsarjus eli sudenkutsija; — protokollissa ja suplikaaneissa (122); jumalan sotamiehiä, Kristuksen soltaatteja (186); ventta-holl (210); tarinat ja historjat (277); pakanat, Krekiläiset ja Prekiläiset (308); traakspiikin rautanauvoja (310); koukkua, punttia ja pykälää (360); äkseeraa ja rikeeraa (425); konstia ja koukkua (467); lillipoikaseni (499); uutelias, nyfiiki sanoo ruotsalainen (514).

En verkningsfull tautologi är uttrycket tyysiisen, tyysiisen makuvariin (389).[27]

En egenhet, som kan iakttagas i finsk prosa överhuvud och som i "Seitsemän veljestä" ofta söndrar det konstnärliga intrycket, är

upprepningen av samma ord flera gånger efter väl korta mellanrum.[28] När då synonymer tillgripas för att undvika den hotande enformigheten, kan ett svenskt ord redan genom sin humoristiska biton höja stilens både realistiska och poetiska värde: — — "mutta ulos pihalle astuu Juhani, astelee kuin huoneeton tonttu, tietämättä minne hän astuis. Tuolla Jukolan seinän takana hän nyt pasteerailee edestakaisin — ". (524).

Jag anför ännu en rad svenska lånord för att stöda min uppfattning om sådana ords betydelse för stilens folkliga och realistiska drag: kukkomaakari (14); förpiiskattu (32); persoona (62); mälli (smäll, 77); knalleja (83); hustote til (84); paakelssi (90); kroossi (krås, 182); turski (183); tassu (204); prykätä (219); trahtamentti (291); vapriikki (291); punttirulla (291); skool (298); plootuja (303); tamppusäkki (303); "synta tei" (307); kaprokki (307); peijooni (311); tiima (316); leksotella (321); trahtööriviina (410); sapatti (415); engelsmanni (424); värvinki (425); rätinki (431); hunööri (455); kanolja (457); pelimies (494); "kubbe" (gubbe, 500); jupileeraus (506); lillinen (508); klipparimikko (514); kalaasi (517); musiikki (521); toosa (527); piplia (556); kuurata (579).

Flera av orden här ovan förekomma många gånger i skilda delar av verket. Andra lånords svenska ursprung, som annars icke framträder så skarpt, understryks genom de former, i vilka de förekomma hos Kivi: klasi, kraatari, provasti, sunnuntaki o.s.v. Slutligen användas en mängd ord, vilkas egenskap av lån kanske icke sticker en västfinsk läsare i ögonen, då de — som hos Kivi — användas i vardagligt sammanhang, men som dock bidra till det intryck af uppblandning, man får av Kivis prosa. Hit höra: meinata, tykätä, pelata, nätti, likka, paatti, värkki m.fl.

Det svenska stilinflytandet i "Seitsemän veljestä" — jag tillägger några iakttagelser, som icke beröra stilens realistiska drag — inskränker sig icke till lånorden. En del finska ord användas i betydelser, som man gav dem på

Kivis tid under inflytande av svenskt språkbruk, men som nu övergivits. Också i numer ogiltiga sammanställningar och sammansättningar förmärks en dylik påverkan. Exempel på egendomligheter av det förra slaget: "huoneelliset askareet" (590) (de husliga göromålen); "silmänosoite" (591) (ögnasikte) och av det senare slaget: "Aatelkaas perään" (442), (tänk efter); "Ventla mekasteli miehensä päälle" (238), (Vendla "domderade" med sin man); "sisääntuloja" (589), (inkomster).[29]

Invecklade och tunga meningar förekomma talrikt såväl hos Kivi som hos äldre och samtida finska novellister: Yrjö Koskinen, K. Bergbom, Th. Hahnsson, K. J. Gummerus.[30] Delvis har denna satsbyggnad förmodligen konstruerats under intryck av svenska prosastilen från adertonhundratalets förra hälft och mitt, som då långt mer än i vår tid tyngdes av främmande ok: latinskt, franskt, tyskt.[31] Men tack vare sitt temperaments rörlighet förmår Kivi göra även en invecklad satsbyggnad elastisk. Och i dialogerna (ibland även i de refererande partierna) möter man typiska meningar av helt annat slag, som bidra till det realistiska intrycket genom sin på sak gående korthet (se t.ex. sid. 525).

Detta är det sällsynta med Kivi som stilist:

Emedan han själv tillhör Nurmijärvi-Allmogemålen, behärskar han dess mål i en omfattning, som en författare av annan samhällsklass icke kan nå fram till. Han känner ordförrådets alla skikt och gör sina bästa fynd i de lägsta, dit en främling sällan får blicka in, emedan allmogemålen instinktmässigt håller tillbaka de ursprungligaste eller grövsta orden, såsnart en utomstående är tillstädes. Denna förmåna delar Kivi visserligen med hela skaran av bondeförfattare i olika länder, som skildra allmogeliv på allmogemål. Men av dessa andra har kanske ingen stigit så högt över sin miljö som denna finska skald. Han torde vara ensam om den litterära bragden att ha bevarat allmogestilens hela friskhet och grovkorniga realism, samtidigt som han

skapat odödliga stilvärden i konstpoesins plan. Kivi kan därför icke jämföras med andra bygdeförfattare. Bland dem som försökt sig på allmogeskildringar är i Finland endast Runeberg, i Sverige endast Almqvist hans vederlike som skald. Den senare gav sig någon gång in på att låta sina gestalter tala folkspråk ("Skällnora kvarn" 76 f.; 108.) (Hänvisningarna till Almqvist hänföra sig till "Valda skrifter" utg. av Ruben G:son Berg.), men då man läser Kivi, märker man tydligare än annars, hur föga Almqvist behärskade folkspråkets tonfall.

Då Kivi lät råheten i allmogelivet framträda, skydde han icke att gripa till ett språk, som verkligen var rått. Prosten kallas av Juhani i vredesmod "rasva ja makkara rovasti", (flott- och korvprosten),[32] och man önskar honom på uppbördsdagen en "kattpiråg" (kissapiirakka), — "Paltamon kalakukko, jossa kissa, karvainen kissa on moskana sisällä", (en fiskpastej, lik den berömda pastejen i Paldamo, med en söndermosad, hårig katt uti). Eero önskar, att den högvärdige i anledning av detta eleganta skämt måtte hålla en straffpredikan så rasande, "että repee tuo rasvainen mahansa, repee kerran remahtaan vaan" (att hans istermage rämnar, kratschar sönder med en smäll). Härtill Juhani: "Niin! ja sitten peijakas hänen periköön, ottakoon hänen niskaansa ja lennättäköön häntä niinkuin pirun on tapana pappia lennättää" (Ja! och så må den onde ta honom i nacken och låta honom flyga, som fan brukar med präster) (90). Medan en annan samtida författare på sin höjd skulle tillåtit sig att under måltidsgrälet på sid. 130 låta Juhani säga "suus kiini" (håll munnen), låter Kivi honom fara ut i följande tillmälen: "kitanne kiinni!" (stäng era gap!); "pidä leipäläpes kiinni, saatpa muutoin tästä kinttuluusta vasten kuonoas — — Sen sanon ja taukoon syömästä, koska säkkini on täysi" (täpp ditt brödhål, annars får du på tryne med de här hasbene — — Det säger jag och slutar äta så snart min säck är full). När Kivi skall säga, att var och en tagit sig en kraftig morgonsup, lyder det: "jokainen oli kumonnut naamaansa huikean aamuryypyn", ("stjälpt" i sin nuna o.s.v.) Den rikligaste och tillika svårast översättliga samlingen av råa

och rustika uttryck möter man i Lauris "predikan" på Djävulsstenen: "Kärkölän neitseet, narssut ja naasikat" (Kärkölä jungfrurna, slinkorna och slynorna); "sinä klasia kilistit ja likkoja likistit" (du klingade med glasen och klämde om flickorna); "avaa korvaläpes" (öppna dina örongluggar); "viisi nokkelata naaraa" (fem flinka honor); slutorden "ammen plottis" o.s.v.

Jag nämner till sist några av de starkaste realistiska uttrycken, anförda av Ahlqvist såsom prov på Kivistilens råhet och uselhet.

Kivi låter Timo beskriva, hur han som barn föreställde sig åskan: "Jumala jyrää peltoansa, aattelin minä, jyrää ja livauttelee oikein makeita iskuja sonninsuoroisella piiskallansa" (107), (Gud vältar sin åker, tänkte jag, vältar och slår präktiga smällar med sin tjurlemspiske). Det får kanske tilläggas, att allmogen verkligen förfärdigade piskor av det chockanta materialet och ännu i dag fortsätter med att göra det Orden i Timos mun voro lika barnsligt oskuldsfulla som realistiskt målände.

Det andra av de två fasaväckande uttrycken återfinns i en av Juhanis repliker till Viertolapatronen: "Ja sinun aatelisuutes? sen päälle tehkөөn pienen konstin meidän vanha nilkosilmäinen kukko" (Och ditt adelskap, däri må vår gamla nakedögda tupp göra en konst.) Denna replik ströks ur Finska litteratursällskapets senare upplagor och återfinns icke heller i den av mig citerade texten. En tredje passus lyder: "Tulipas — — eräs vanha varis — — levitti koipensa ja laski jotakin valkoista, joka putosi alas ja ruiskahti poikaa ja tyttöä vasten otsaa, pläiskähti vasten pläsiä vallan" (48). Orden, som jag ej kan återgiva på svenska utan att de förlora sin konstnärliga reson, äro onekligen osmakliga, men fylla förträffligt sin karaktäriserande uppgift. Man ser framför sig Eeros oförskämda tjuvpojksfysionomi, då man läser dem.

Den publik, som bildade sitt omdöme om "Seitsemän veljestä" efter Ahlqvist, måste stanna vid uppfattningen, att uttryck av denna art jämte

svordomar och okvädinsord voro den realistiska Kivistilens huvudkännemärken. Men det förhåller sig icke så. Kivis smidiga stil växlar med situationerna och hans verklighetsåtergivning finner andra uttrycksmedel, då han själv berättar, än då han låter personerna tala, medan även dialogens av folkspråket färgade repliker förete en rik skala av skiftningar.

Jag skall ur de berättande partierna anföra prov på Kivis realistiska stil i dess lugna jämviktsläge.

Först några drag ur människoskildringen!

"Niinpä hyyrteisissä metsissä hiihtelivät he mäkiä ylös ja alas — — ja kauas paistoi miehen avoin ja ruskea rinta" (375). (Så skidade de backe upp och backe ned i de rimfrostvita skogarna och långt bort lyste männens öppna och bruna bröst). — "Läksivät he matkaan: Aapolla kainalossa heidän isänsä vanha virsikirja, Simeonilla 'Huutavan ääni', mutta punakansinen aapiainen kourassa astelivat Juhani ja Timo" (409). (De begåvo sig på väg: Aapo bar under armen deras fars gamla psalmbok, Simeoni "En ropandes röst", men med en rödpärmad abc-bok i handen stegade Juhani och Timo); "Sisään astuivat Toukolaiset, kokoontuivat vasemmalle, oven ja sivuakkunan välille. Siinä he seisoivat vakavina, pidellen kukin lakkiaan huultensa edessä. Näkyi heidän joukossansa Kissalan Aapeli, joka viistoon kohden ovea katseli taaksensa, näkyi Kuninkalan Eero, seivästellen silmillänsä lattiata. Lähellä heitä akkunan ääfessä istui Mikko viuluinensa kierrellen mälliä poskessaan ja syljeskellen. Hänen polviensa nojalla seisoj pikkutallukainen, isänsä silmäterä. Mutta pöydän edessä, pattisauva kourassa, seisoj lukkari, valmiina alkamaan puhettansa, joka ravistelisi selkämunia; ja tuikea oli hänen muotonsa. Karautellen kurkkuansa ja sivellen etusormellaan ja peukalollaan leukansa alle, hän katsahdelti, mulauttelti ankarasti oikealle Toukolan miehiä kohden,

mulautteli vasemmalle, jossa pöydän ja pohjoisen sivuakkunan välissä seisoivat Jukolan veljekset, äänettöminä tuijotellen permantoon alas" (526 f.). (In stego Toukolakarlarna och ställde sig till vänster, mellan dörren och sidofönstret. Där stodo de allvarliga, envar hållande mössan för munnen. I deras flock syntes Kissala-Abel, skelande bakåt mot dörren. Där syntes Konungs-Eero glosande mot golvet. Nära dem, vid fönstret, satt Mikko med sin fiol, vändande bussen med tungan och spottande. Stödd mot hans knä stod en liten flickunge, sin fars ögonsten. Men framför bordet, med knölpåk i näven, stod klockarn, färdig att börja ett tal, som skulle tränga genom hjärtan och njurar, och bister var hans uppsyn. Harklande sig och strykande sig om hakan med pekfingret och tummen, blängde han stint åt höger på Toukola-karlarna, blängde åt vänster, där Jukolabröderna stodo mellan bordet och norra sidofönstret, tysta och stirrande mot golvet).

Vidare några realistiska naturmålningar!

"Talvi tuli, lumi peitti maan, aholla kiertoili vinkka tuuli ja rakenteli kinoksia vasten pirtin seiniä" (372). (Vintern kom, snön täckte jorden, över sveden virvlade den vinande blåsten och byggde drivor mot stugans väggar). — "Kauhistava oli hetki; verikuumaksi tuntui ilma" (325). (Förfärlig var stunden; blodhet kändes luften). — — "sen (huoneen) poutaisella katolla hyppeli päivän hopeakimmeltävä lämmin" (481), — — (över dess [husets] solstekta tak dansade dagens silverglänsande värme); "Läksivät he miehissä kulkemaan eteenpäin; ja myrskyksi tuimeni tuuli, koivisto humisi ja taipui, ja milloin paistoi aurinko lempeästi, milloin peittyi se taasen ihanien hattarien kohtuun, jotka vilkkaasti lentelivät korkeudessa lentelivät pohjoisen ajamina kohden kaukaista, kaarevaa taivaan reunaa. Vaelsivat he mäkiä ylös ja alas, ja suloinen oli veljeksille tämä vaellus ja tämä myrsky, kun lähenivät kotonsa kunnasta lounaisessa" (508 f.). (De begåvo sig allesamman åstad; och blåsten växte till storm, björkskogen susade och sviktade, och än sken solen blitt, än dolde den sig

åter i härliga strömolns sköte, vilka, drivna av nordan, snabbt ilade genom rymden mot himmelns fjärran, bågiga rand. Sålunda färdades de, backe opp och backe ned, och ljuvlig var för bröderna denna färd och denna storm, när de nalkades hemmets kulle, som höjde sig i sydväst). — — "ja kaatoi heidän luotinsa valkeaturkkisen jäniksen lumisen näreen alla, kaatoi koirasmetson, joka kylmästä kömpelönä, höyhenet pörrössä, istui kuusen partaisella oksalla synkeän korven ja jylysevän nummen rajalla" (115), (— — och deras lod fällde den vithåriga haren under den snöiga granen, fällde tjäderhanen, som, styvnad i kölden och med uppburrade fjädrar, satt på den skäggiga grenen av en gran på gränsen mellan den dystra vildskogen och den ekande mon).

Slutligen må anföras några poetiska bilder, utmärkta genom realistisk åskådlighet: "Elämä ja kuolema ovat iskeneet toinen toisensa kamaraan kuin kaksi koiraskarhua" (229). (Livet och döden ha huggit tag i varandras svålar som två björnhanar). "Riippuen kiikissä pimitti karhu koko Turkkilan tuvan kuin taivaalla sakea ukkospilvi" (254). (Som ett tungt åskmoln förmörkade björnen hela Turkkila stugan, där den hängde vid en slå). "Edella karkasi ilves, jonka silmät kirkkaina välähtelivät, kirkkaina kuin kaksi peiliä päiväisen valossa" (374). (Framför löpte lodjuret, vars ögon blänkte klart som två speglar i solljuset). "Lokaisilla kasvoilla ja vaatteilla istuivat he rattailla kuin kaksi varista sateessa" (386). (Med smutsiga ansikten och kläder sutto de i kärran som två kråkor i ränn). "Isäntä — — punoittaen kuin hiilistö aamusta iltaan" (390). (Husbonden — — blossande som en glödhög från morgon till kväll).

Sålunda lysa stilens realistiska drag igenom i de mest olika stämningslägen från de burleska uppträderna, för vilka språkets rustikaste uttryck utnyttjas, ända upp till de poetiska bilderna, där romantiska poänger springa fram vid sidan av de realistiska. Ett noggrannare studium skall emellertid upptäcka i dem mer fördolda valörer än de redan berörda. Det

kan visas, att den rika individualiseringen av företeelserna framför allt har vunnits genom fina skiftningar i den realistiska framställningen.

Tack vare de grovt målade kraftorden observerar man mycket snart Juhanis huvudegenskaper. Till dem hör hans skrytsamhet. Han lämnar ingen i okunnighet om sin förträfflighet, om sin betydelse som brödraskarans äldsta medlem och ledare. Men hur mycket mer individualiserad och psykologiskt fördjupad blir icke denna ständigt understruken egenskap genom repliken "Oi sinä — — mustalaislunttu! miksi hylkäsit minun talonpojan, oikein savitalon pojan, vanhimman pojan?" (52). (Å du — —: sigenartös, varför försmådde du mig, en bonde, sonen av en gård med lerjord, äldsta sonen?). Att de sju bröderna äro synnerligt skrala i sin "kristendoms-kunskap" utläggs ofta och med starka ord, men den djupaste inblicken i deras sätt att uppfatta prästens och klockarns lärdomar får man av en fin stilistisk vändning i Juhanis replik: "Ellei tämä aapiskirja olisi Jumalan sanaa, Jumalan oma kirja, niin säpäleiksi, säpäleiksi paikalla tämä kirja!" (49). (Om inte denna abesbok vore Guds ord, Guds egen bok, skulle jag riva den i bitar, i bitar!). Med stor karaktäriseringsförmåga formas även följande yttrande av Juhani under julkvällskalaset: "Yötä on monta, mutta joulu on vaan kerran vuodessa, ja sentähden iloitkaamme nyt. Iloitse, sinä jouluhuone, iloitse koko Israelin maa! Tänä yönä, tällä hetkellä on tapahtunut suuri ihme Babylonin kaupungissa" (214 f.). (Nätter finns det många, men jul är det bara en gång om året och därför: låtom oss glädjas nu! Oläds du julehus, gläds hela Israels land! Denna natt och denna stund har ett stort under timat i staden Babylon!).

Ypperligt är ordvalet också då Juhani skall uttrycka sin avsky för klockarstugan, där katekesläsningen försiggår: "Maarstrannista pois, Sipirjasta pois, pois hirmuisesta aarniosta, kuin seitsemän luotia kanuunan kidasta!" (75). (Bort från Marstrand, bort från Sibirjen, bort från det här förskräckliga drakboet liksom sju lod ur kanonens gap). Efter det

misslyckade frieriet yttrar den jämförelsevis hyfsade och allvarliga Tuomas: "Me olimme kovin mahdottomia. Sen näytti tytön pilkallinen irvistys". Juhani: "selkään hän tarvitsis, koko lunttu. — — Varro naasikka — — ". Den fåraktiga Timo. "Mutta jos olisimme astuneet likan eteen mustassa verkatakissa — niin olisipa, koira vie! tullut asiastamme sekä munia että poikasia!" (50). (Tuomas: Vi var för omöjliga. Det såg man på flickans hånfulla grin. Juhani: Stryk borde slynan få; vänta bara, din slinka — — . Timo: Men om vi skulle ha stigit fram till flickungen i svarta kläder — så visst hade det, ta mej raggen, blivit både ägg och ungar av vårt ärende). Ett mästerstycke av realistisk stil är Aapos beskrivning av en duglig bondhustrus arbetsdag (26 f.). Alla sysslor, begynnande med den tidiga morgonens, beskrivas i tur och ordning, och när värdinnan äntligen är beredd att söka vila, inskjuter Kivi ännu en detalj: "kallistuu hän siunaten vuoteellensa" (lutar hon sig ned på sin bädd i det hon välsignar sig), som med sin överlägsna karaktäriseringskraft kastar ett förklarande ljus över hela den föregående, i och för sig målande, skildringen.

Ett genomgående, realistiskt stildrag tillförs framställningen genom en benägenhet för noggranna topografiska orienteringar, som Kivi har gemensam med Almqvist. "Seitsemän veljestä" är fylld av målande och vackra, vanligen med få ord angivna och aldrig tröttande topografiska detaljer. Ortnamnen, ofta poetiskt värdefulla, äro mycket talrika. Väderstrecken spela vid skildringar av gårdar och byggnader, landskap, färder och vandringar en roll, som kanske bäst förklaras ur Kivis jägarliv, liksom hans kärlek till vildmarksvidderna lätt kan läsas fram t.ex. ur beskrivningen av utsikten från Impivaara. När läsarn första gången förs dit opp, skildras landskapet i detalj: först i söder, så i norr, öster, väster. Denna skildring spelar omedvetet in i hans fantasi under den vackra scen långt fram i verket, då Juhani blåser i den väldiga näverluren för att ge tillkänna den vilsegångna Simeonis hemkomst för bröderna, som hålla skallgång runt om i skogen. "Mutta nytpä koivutorvi juhlallisella äänellä mylvähtikin ja

kiljahti. Etäälle kohden kaikkia ilmoja kiiriskeli kaiku ja kohtapa kuului iloisia vastauksia idästä, lännestä, pohjoisesta ja etelästä, kuului riutuen ja heikeästi sinimetsien ikuisen kaukaisesta hämärästä" (394 f.); (Men se, nu bölade och ylade näverluren med hög röst Långt bort, mot alla väderstreck, ilade ljudet och snart hördes glada svar från öster, väster, norr och söder, hördes förtonande och spröda ur blåa skogarnas evigt fjärran skymning).

På samma sätt får ett ortbeskrivande drag betydelse för stämningar, som utvecklas senare, då Kivi om Vehkala äng, där den ofta berörda åskvädersscenen försiggår, meddelar upplysningen, att den "famnas av dyster granskog", eller då han beskriver Djävulsstenen: "Och denna sten — var ett nästan fyrkantigt, famnshögt klippstycke och stod i ödemarken omkring trehundra steg från svedens rand".

Romantiska drag.

Kivi ägde skarpt sinne för livets realiteter, men han var också en drömmarnatur, levande i stämningar, som avsatte romantiska drag i hans diktning. En drömsk dager vilar ofta över företeelserna i "Seitsemän veljestä". Ibland utlösas ur Kivis roman även känslor, som direkt framsprungit ur hans upplevelser.

I ljuset av skaldens dystra liv bör man se sådana rader som: "He istuivat, sydämmessänsä pimeä, iankaikkinen yö" (422), (de sutto med en mörk, evig natt i sina hjärtan) eller skildringen av Simeonis flykt till skogen efter de bedrövliga dryckesbragdema på Tavastehusresan: "— Mutta synkkä ja autio, kuin syksyn metsät hänen ympärillään, oli myös hänen sydämmensä. Kauan hän asteli sammaleista korpea, asteli viimein kivistä, mustikanvartista maata, ja murheellisesti huokaili kellastunut koivisto

käydessä kolkon tuulen. Mihin piti hänen vaeltaa metsien pyörretyissä saleissa? Mihin piti paeta miehen, koska iloton ja pimeä oli elämä ja pimeä kuoleman yö?" (388). (Men dystert och ödsligt, som höstskogarna omkring honom, var hans hjärta. Längre vandrade han i den mossiga vildmarken, steg slutligen över stenig grund, bevuxen med blåbärsris, och sorgset suckade den gulnade björkdungen i den kulna vinden. Vart skulle han färdas i skogarnas svindlande salar? Vart skulle en man fly, när livet var glädjefullt och mörkt och mörk även dödens natt).

Men dessa omaskerade utbrott av tungsinne äro jämförelsevis sällsynta och det blir nu min uppgift att visa, hur den mörka synranden kring Kivis liv speglas i enskilda, karaktäristiska uttryck. Svårmodet silas in i språket, färgande dess stämningsbotten, och på detta sätt bildas ett icke-realistiskt stilelement av starkt personlig art.[33]

Detta framträder kanske ingestädes på samma gång så poetiskt överlägset och så organiskt hopvuxet med de komiskt och burleskt realistiska stilelementen som i skildringen av ett supgille på senhösten i den kyliga vindskammarn på Tammisto torp och Timos hemfärd därifrån:

"Tammiston vuleässä ullakkokammarissa he kallistelivat mustaa, kiiltävätä pulloa, haastelivat hartaasti, laulelivat ja halailivat armahimpina ystävinä. Niin he viettivät kaksi yötä ja päivää, hurraten ja lauleskellen ja huolettomasti heitellen hareita silmiänsä korkean kammarin tuulisesta akkunasta ulos. Katselivat he yli lantaisen tarhan, yli olkisen ometan, yli kivisen mäen, yli peltojen ja niittujen, aina Lemmilän kaukaiseen suohon jonka kohdalla, ylhäällä pilvien rajalla, sinkoilivat joutsenet, kiertoilivat sinne tänne muuttoretkellensä eteläisiin maihin. Niinpä he välinpitämättömästi katselivat, laimeina vuohensilmillään katselivat, rallailivat ja keikuttelivat päätänsä, jossa ihanasti läimähteli, huimahteli; ja

kaukana heistä oljentelivat kurjan, tavallisen ihmislapsen samt ja mielimurteet" — — —

"Äänetönnä ja karmealla naamalla päättyi Timo nyt astelemaan kohdan kotoa: asteli kihnustaen pitkin kujaa, asteli murheellista mäkeä ylös, muistellen Kekkurin kiivasta emäntää. Surkeasti riippuivat miehen verkahousut, ja housujen sekä punaraannollisen liivin välistä molkahteli paita jul masti ulkona; pieninä, verenponnistamina tuijottelivat silmät hänen päässään, koska kän, tukka tuhannessa taakelossa, käyskeli Kekkuriin päin; ja kauas kajasti miehen avoin rinta, kajasti ja punersi kuin kuparikattilan kuurattu kylki. Niin asteli hän jynkällä mielellä, ja vihaisesti katsoivat häneen metsät, vuoret ja laaksot. Kellastunut koivu tuossa kanteli hänen päällensä kovin, synkeä kuusi hänen päällensä kanteli, ja mustana, purevana tonttuna seisoi tien vieressä teevasanto; koko luonto, ennen niin armas, näytti hänelle nyt emintimän armottoman muodon — — —

"Ken ikänä tuli häntä vastaan tiellä, nuori tai vanha, mies tai nainen, tuskinpa viitsi han yhtään ainoata kertaa mulauttaa silmäänsä heidän puoleensa, ja vaivoin olisi hän enemmän tällä retkellä tehnyt, vaikka itse Suomen suuriruhtinas olisi käynyt hänen ohitsensa kivisellä polulla" (578 f.).

(I den kyliga vindsammarn på Tammisto vickade de ideligen på den svarta, glänsande flaskan, talade ivrigt och andäktigt, sjöngo och halsade varandra som de sätaste vänner. Så tillbragte de två nätter och två dagar, hurrande och sjungande och sorglöst kastande dimmiga blickar ut genom den höga kammarens dragiga fönster. De blickade över den dyngiga fägård, över det halmtäckta fähuset, över den steniga backen, över åkrarna och ängarna ända till det avlägsna Lemmilä-kärret, varöver, högt uppe vid molnens rand, svävade svanar, kretsande av och an på sin flyttningsfärd till sydliga länder. Så stirrade de liknöjt ut, stirrade med sina

matta getögon, trallade och vaggade med sina huvun, i vilka det härligt gungade och svindlade; och långt från dem dvaldes *det stackars alldagliga människobarnets sorger och kval*. — —)

(Tigande och vresig i blicken vandrade nu Timo slutligen mot hemmet: gick hasande längs tåget, steg uppför den trista backen, hela tiden med Kekkuris argsinta värdinna (Timos hustru) i hågen. I bedrövliga veck hängde mannens klädesbyxor och mellan byxorna och det rödrandiga livstycket putade skjortan ut fruktansvärt; små, blodsprängda stirrade ögonen i hans huvud, när han, med håret i tusen tovor, stegade mot Kekkuri; och långt lyste det bara bröstet, lyste rött som den skurade sidan av en kopparkittel. Så steg han på med dystert sinne, och vresigt betraktade honom skogarna, bärgen och dalarna. Den gula björken anklagade honom skarpt, den dystra granen anklagade honom och som en svart ock bitande elak tomte stod stubben vid vägen; hela naturen, förr så kärleksfull, visade sig nu för honom i en styvmoders obarmhärtiga skepnad. — — —)

(Vem hälst han mötte på vägen, ung eller gammal, man eller kvinna, knappast gitte han en enda gång glo på dem, och mer skulle han inte ha gjort på denna färd, om själva storfursten av Finland kommit emot honom på den steniga stigen.)

Överhuvud framträder det personligt svårmodiga draget främst i naturmålningarna![34] Naturintryck, besläktade med dem som ströts in på spridda punkter av den senast anförda skildringen, återfinnas starkt sammandragna t.ex. i Lauris drömsyn, där den flera gånger förut skådade utsikten från Impivaara målas i följande impressionistiska ord: "Ja hän näki allansa synkeän maailman käärittynä syksy-illan ikävään hämärään. Hän näki Impivaaran jyrkän vuoren, mutta mittaamattomassa, mieltäpolttavassa kaukaisuudessa, näki siellä iltaisten metsien keskellä tuon alakuloisen pirtin" (346). (Och under sig såg han den dystra världen svept i höstkvällens

trista dunkel. Han såg det branta Impivaara-bärgen, men i ett omätligt, själsbrännande fjärran, han såg i de kvällsliga skogarnas mitt den vemodstryckta stugan).

I dessa citat finnas redan flera av de ofta återkommande stämningsord, som förläna naturtavlor (och även andra partier) den dystra, personliga färgen: alakuloinen, murheellinen (murheinen), kolkko, pimeä, synkeä (synkkä) med motsvarande substantiv- och verbformer. Dessa ord rymma ibland ett starkt stämningsinnehåll:

"alakuloinen syyskuun ilta" (112), (den sorgmodiga höstkvällen); "kuihtuva koivu — — — alakuloisesti nyökytellen päätänsä iltatuulessa" (156), (den vissnande björken, sorgset nickande i aftonvinden); "Iöyly haihtui kylmänkiljuvaan ilmaan alakuloisen, vaalean taivaan alle" (373), (ångan fördunstade i den brakande kölden under den bleka himmeln);

"niin asteli hän kodistansa ja murheellisesti paistoi ilta" (150), (så lämnade han sitt hem och sorgset lyste kvällens dager); "kohden murheellista Impivaaraa" (347), (mot det sorgbundna Impivaara); "katseli aurinko murheellisella silmällä" (462), (såg solen med sorgset öga); — — "kauas kiiriskeli kamoittava jyrinä, — — satoi ankarasti ja metsä murheisesti kohisi" (544), (långt bort rullade det fruktansvärda mullret — — det rägnade våldsamt och skogen brusade sorgetungt).

"kolkko metsän ranta" (437), (den ödsliga skogsranden); "kolkosta ikävyydestä lakastuu miehen mieli" (467), (i ödslig ledsnad förtvinar mannens sinne); "kylmään, kolkkoon yöhön" (583), (i den kalla, ödsliga natten);

"he astuivat pimeään kuusistoon, ja kolkkona seisoi luonto heidän ympärillänsä" (232), (de trädde in i den mörka granskogen och ödslig stod naturen omkring dem); "ja yli tämän taipaleen juoksi vaivaloinen tie suon

toiselle rannalle, jossa taasen alkoi pimeä korpi" (156), (och över denna terräng löpte den ömkliga vägen till kärrets andra rand, där den mörka vildmarken åter tog vid);

"synkeä on sydämmeni tila" (164), (dystert är mitt hjärtas tillstånd); "synkeänaamaisia, irvisteleviä petoja" (191), (grinande rovdjur med dyster uppsydn); "suo, avara, ympäröity synkeillä metsillä" (258), (ett kärr, vidsträckt, omgivet av dystra skogar); "synkeä ja totinen tosi" (405), (den dystra och obestridliga sanningen); "aatoksissaan kuoleman jäädyttävä synkeys" (421), (med dödens isande dysterhet i sina tankar); "sammutteli hämyistä, mieltäsynkistävää iltavalkeata" (553), (han släckte den skumma, sinnesfördystrande aftonbrasan).

Med utmärkt poetisk verkan använder Kivi ordet riutua (riutumus). Det betyder ungefär tyna, trånande tyna, stilla brista. "Ikävyys kuin riutuva syksy-ilta" (26), (ledsnaden lik en borttynande höstkväll); "nuorten ihanasti riutuvat silmät" (98), (de ungas härligt [i döden] bristande ögon); "ja riutuvat aatokset täyttivät taas veljesten rinnat" (151), (och trånande tankar fyllde åter brödernas bröst); "istuiivat (Hiidenkivellä) sydämissä riutuva toivo" (295), (de sutto på [Djävulsstenen] med ett tynande hopp i sina hjärtan); "kumma riutumus täytti heidän povensa" (490), (en sällsamt ljuv brustenhets fyllde deras hjärtan); "sydämissä riutuva liepeys" (522), (en trånande vekhet i hjärtat); "jo aurinkoinen laskee, katsoen taaksensa lempeydestä riutuvalla silmällä" (530), (redan sjunker den väna solen, blickande bakom sig med ett i mildhet bristande öga); "ja hiljainen riutumus miesten povessa tuntui" (598), (och en stilla trånad förnams i männens bröst).

En bild av gripande och vemodsfull skönhet skapar Kivi med detta ord i Annas utrop till sitt barn: "sinua en unohda mina, en sinä ilmoisna ikänä, en kuolemassa, sinua, mun sieluni aamun paiste ja illan riutumus, mun iloni ja

murheeni ihana" (593), (dig glömmer jag inte, ej i tid och evighet, ej i döden, dig, min själs morgonljus och tynande aftonsken, min härliga glädje och smärta).

Till och med i stilens passiva lägen kan detta ords klang någon gång förläna den naturfriska, realistiska skildringen en hastig, fin skuggning, erinrande om diktarpersonlighetens eget vemodsdrag: "Nyt vinhasti kirmaistiin Kamajan korkeata harjannetta myöten lounaaseen päin, josta päivän riutuva tähti kuusien välistä kuumoitti heitä vastaan" — — (374), (Nu störtade man i vilt lopp mot sydväst längs den höga Kamaja-åsen, där dagens tynande stjärna lyste emot dem mellan granarna).

Kivis stil saknar ingalunda ljusa stämningsord — ett par av hans vanligaste "epiteton ornans" äro kultainen och heleä (gyllne, ljus, klar, skär). Drömmarnaturen som bodde inom honom röjer sig även i blida tonfall av översinnligt, himmelsblått svärmeri och i den realistiska stilen mängas då åter element av romantisk karaktär. Det poetiskt rikaste stället av denna art — söndagsscenen i Eeros torp — skall beröras i ett annat sammanhang. Ett svall av lätta stämningar och ljusa färger går genom skildringen av brödernas sista, lyckliga sommar vid Impivaara, och även här blir stilen vid stämningens högsta stegring ett hölje för skaldens svärmiska lynnesart, för hans romantiska soldyrkan och hans strävan att låta stämningen glida hän mot perspektiv av svindlande ändlöshet. "Sinisenä kaarteli taivas, ilmassa liehtoi hiljainen länsituuli, uudesa lehtivaipassansa väikkyi mäellä koivu ja valkeavaahtoinen pihlaja levitti tuoksua ympärillensä kauas. Impivaaran pellolla laine lainetta liepeästi ajeli ja vilja välkähteli paisteessa tulisen auringon, joka jo kiirehti ylös puolipäivän korkeuteen" (480 f.), (Blå välvde sig himmeln, i luften fläktade en sakta, västlig vind, på backen vajade björken i sin nya lövskrud, och rönnen i sitt vita skum spred sin doft vida omkring. Över Impivaara-åker drog våg på våg i mjuk vaggning och axen glänste i skenet av den flammande solen,

som redan ilade uppåt mot middagens höjd). En likartad karaktär har stilen i romanens slutrader: "— — ja mitäpä kertoisin enää heidän elämänsä päivästä ja sen vaiheista täällä? Se kulki rauhaisesti puolipäivän korkeudelle ylös ja kallistui rauhaisesti alas illan lepoon monen tuhannen kultaisen auringon kiertoessa". (— — och vad återstår väl att berätta om deras levnadsdag och dess växlingar? Fridfullt steg den mot middagshöjden och fridfullt sjönk den i kvällens ro, medan den gyllne solen många tusen gånger fullbordade sitt lopp).

Den ytterliga stegringen av stämningarna och stilens därav beroende rikedom på långt bärande ord är karaktäristisk för Kivis roman allt igenom. Jag har visat, hur skaldens personliga insats i verket förmedlas av ord av intensivt mörk eller intensivt ljus klangfärg och tidigare har de realistiska överordens betydelse för teckningen av folklivets verklighet blivit framhållen. Men mellan dessa ytterliga, rent realistiska och rent romantiska stilelement, observeras en stor mängd stilistiska drag, ägnade att rycka upp skildringen ur den lugna verklighetsåtergivningens plan utan att låta den förtona i de subjektiva stämningarnas drömdunkel. Med andra ord: Kivi stiliserar verkligheten så starkt, ätt karaktärsframställningar så väl som naturbilder, händelserika avgöranden så väl som villsamma biepisoder erhålla övernaturliga dimensioner och framstå i en egendomlig, överklig dager i trots av överflödet på skarpt iakttagna detaljer. Detta är nu icke något bizarreri hos honom. Hans roman är till sin anläggning varken helt verklighetsskildring eller helt stämningsdiktning. Sådana händelser som brödernas julnattsfärd från Impivaara till Jukola och äventyret med tjurarna kunna tänkas vara tagna ur verkligheten, men stå redan på gränsen till det osannolika, som avgjort överskrids av slagsmålsskildringarna. I sagorna slutligen ilar Kivis fantasi — och med den hans sju hjältars — i dånande trav mot denna hemlighetsfulla nord, vars norrskenshimmel strör sina gröna flammor över vildmarksnattens tysta vidder. Hela tiden följer stilen ingivelserna i spåren och där skildringen rör sig på gränsen mellan verkligt

och överkligt, blir även stilen en med sällan svikande konstnärlig takt genomförd fusion av realistiska och romantiska element.

Exempel härpå finnas överallt i verket. Många detaljer i äventyret med tjurarna förete en förstorad och starkt stiliserad verklighet. "Tuulispäättä seurasi hirmumyrsky. Tuntuipa kuin olisi lähestynyt maailman viimeinen hetki. Tanner jyrisi kuin maanjäristyksestä, metsä ryskyi ja hirmuinen möry täytti illan tyynen ilman" (Efter byn följde en orkan. Det kändes som vore världens sista stund kommen. Marken dånade som av jordbävning, skogen brakade och ett förfärligt böl fyllde kvällens lugna rymd). — — Vidare: "Huusivat he miehissä kaikin voimin ja yhtäkaa, että kivi ja maa sen alla ja ympärillä järähti — — Huusivat he viisi pitkää huutoa, ja metsä pauhasi ja kauas kiiriskeli kaiku". (Så skreko de, alla man, av alla krafter och på en gång, så att stenen och jorden därunder skälvde — De upphävde fem långa rop, och skogen dånade och ekot rullade långt bort). Typisk är även beskrivningen av Juhani, letande efter Simeoni och blåsande i den trealnslånga näverluren: "Juhanipa, huudellen huikeasti, asteli ryskinällä mäkiä ylös ja alas. — Viimein kuitenkin, koska ei hänen kurkkunsa väsynyt, vaan lakkaamatta pauhasi kuin vaskinen torvi, kuuli hän — käheän vastauksen". (393); (Väldigt ropande och med brak steg Juhani backe upp och backe ned. — — Men slutligen, då hans hals icke tröttnade, utan oavslått dånade som en kopparlur, hörde han — ett hest svar).

Vid skapandet av företeelsernas och händelsernas stora proportioner begagnar Kivi med förkärlek vissa ofta återkommande adjektiv: uhkea, huikea, ankara, tuima m.fl. De många orden för skog och sved: metsä, salo, korpi, nummi, aho, kaski, hahta bilda stående kulisser i sceneriet, men det intryck av vidd, som de i och för sig förmå väcka, förstärks ytterligare genom epiteterna avara, lakea o.a. (t.ex. "siinä nyt makasi päivänrinteisellä mäellä Impivaaran kaski, ankan avara") (372), (där låg på backen åt solsidan Impivaara-sveden, väldigt vidsträckt).

Härtill komma de talrika, för finskan karaktäristiska beteckningarna för skogens sus och brus, bärgens och moarnas ekon, som så ofta hos Kivi frambringa förstoringar av de verklighetsenliga hörselintrycken. Genom dem strömmar en stämning av romantisk vildmarksödslighet in i romanen.

Skildringen av brödernas flykt ur klockarstugan och deras äventyr på hemvägen är rik på dylika stegringar. "Nyt elämme kuin häissä vaan täällä korkealla, kaikuvalla mäellä" (81), (nu leva vi som i bröllopsglädje på denna höga, ekande backe); "nuoren miehen elämä on juuri niinkuin tämä kaikuva, kohiseva nummi" (91), (en ung mans liv liknar denna ekande, brusande mo); "ankarasti kaikkui ja kohisi kuusi" (93), (väldigt tonade och brusade granen); "silloin kuusi pauhasi, vapisi ja kumartui syvään, murtui viimein" (93), (då dånade granen, skälvde och böjde sig djupt, bräcktes slutligen); "— — pauhatessa valtaisen kuusen" (106), (vid den väldiga granens dån). Andra exempel: "kauas kajahteli tienoo, koska kanget iskeilivät vasten visaista pyörää" (343), (det ekade vida i trakten, när sällträden smällde mot kurran av masur); "tanner soi ja taivas kimahti, kun kaatui salskea poika" (384), (det klang i marken och himmeln återkastade ljudet, då den karska gossen föll).

Hur Kivi ibland hopar dessa starkt målade ord på en liten yta framgår ur följande citat: "Kohta on meillä tekeillä tuima toimi ja työ, kohta jumisevat hirret, kirveet paukkuu, ja ylös kohden taivasta kohoopi huikea pirtti Impivaaran aholla keskellä jylhiä metsiä. Katsokaat: johan ankarassa korvessa, kuusien kohinassa retkeilemme". (150), (Snart väntar oss ett väldigt arbete, snart dundra stockarna, yxorna dånar och upp mot himmeln stiger den ståtliga stugan på Impivaara-sveden i vilda skogars mitt. Giv akt: vi färdas redan i djupaste ödemarken vid granarnas brus). "kuudella lujalla olkapäällä lepäsi jykevä hirsi. Mutta tultuansa ylös töyrylle, laskivat he, Juhanin huudon mukaan, yhtäikaa taakkansa alas, ja putosi hirsi jyrinällä, että maa tömähti, ja kohahtaen vastasi korpi" (450), (— på sex fasta

skuldror vilade den digra stocken. Men hunna upp på brinken, fällde de, på Juhanis kommandorop, sin börda, och stocken föll med dunder, så att jorden dånade och skogen gav ett brusande återljud). Dessa stilgrepp spela naturligtvis en stor roll i sagorna. Citaten från sid. 93 tillhöra den lilla sagan om ekorren och räven. I sägnen om den stränga borgherrn märker man ett stilistiskt drag av utsökt finhet, då Kivi säger om de två älskande: "ja he kohtasivat toisiansa usein tällä kaikuvalle nummella" (96), (och de möttes ofta på denna ekande mo). Om ormarnas ting berättas: "tuomarina istui siellä heidän kuninkaansa, tuo ankaran harvoin näkyvä valkea kärme, päässä verrattoman kallis kruunu" (152), (Som domare satt deras konung, den otroligt sällan synliga vita ormen med en oförlikneligt dyrbar krona på huvudet). Våldiga mått får beskrivningen av Djävulsstenens lopp genom rymden. "Voimallisella pauhulla ja huminalla kiiti ankara kivi, valtaisessa kaaressa halkaisten pilvien tuulisen maailman. Kohosi se ylös taivaan kumuun, vaipui alas taasen, vaipui päivään päin, ja juuri ampuniekana pääläelle putosi summaton paino, haudaten miehen allensa iankaikkiseksi" (279). (Med mäktigt dån och sus ilade den våldiga stenen, klyvande i dråplig både molnens blåsiga värld. Den steg mot himmelns höga valv, gled neråt igen, sjönk i riktning mot solen, och just på skyttens hjässa föll den ofantliga tyngden, begravande mannen under sig för evigt).

Jag har hittills förbigått de ställen, där Kivi för sin läsare upp på åsarna och bergen och låter honom skåda vildmarksviddens gränslöshet. På sådana rader svävar Seitsemän veljestä-poesin, såsom Tarkiainen ingående visat, långt utom verklighetens råmärken, den flyter över i fantasirika idéförbindelser, framkallade av ordens klangvärden. De verklighetsförstorande orden, bland vilka i detta sammanhang böra nämnas även hämärä, tumma, kaukainen (kaukaisuus), ikuinen (iankaikkinen), ääretön, samt sammanställningar med ordet maailma: "metsäinen, avara maailma" (394), (en skogrik, vidsträckt värld); "maailman lakeudet" (världens vidder) o.s.v. bidra således icke endast till en stilisering av de

skildrade tingen och händelserna, utan rymma också rent subjektiva stämningar, uttryckande skaldens romantiska evighetslängtan. Det skådade viker undan för det anade; från den realistiskt beskrivbara och begränsade världen öppnas vidder mot någonting för reflexionen obefintligt, obeskrivbart och ändlöst. "Viimein ehtivät he mäen harjulle, ja katsativat maailman lakeuksiin alas. Heidän silmänsä näki kaukaisia kyliä, niittuja, peltoja, sinertäviä järviä ja lännen metsien reunalla kirkon korkean tornin. Mutta etelässä erään kunnaan rinteellä kuumoitti Jukolan talo kuin kadotettu onnen maa; ja riutuvat aatokset täyttivät taas veljesten rinnat" (151), (Slutligen hunno de höjdens krön och kastade en blick ner på världens vidder. Deras ögon sågo fjärran byar, ängar, åkrar, blånande sjöar och vid randen af västerns skogar kyrkans höga torn. Men i söder på en kullens sluttning skymtade Jukola gård likt ett förlorat lykkans land och trånande tankar fyllde åter brödernas bröst.) "Virtaan verrataan usein ihmisen elämää täällä. Mutta Tuomaan elinkauden hänen isännydestänsä Impivaarassa aina kuolinhetkeensä asti, tahtoisin verrata kymiin, joka juhlallisesti, rauhaisesti retkeilee kohden ääretöntä, iankaikkista valtamerta" (567), (Vid en ström liknas ofta människans liv här på jorden. Men Tuomas levnadslopp från den stund, då han tog husbondestyret på Impivaara, ända till hans dödsminut ville jag likna vid flodens mäktiga åder, vars vatten högtidligt och fridfullt glider mot det gränslösa, eviga världshavet). "Ja muistot vaaroista, taisteloista ja töistä sulivat suloisesti yhteen heidän mielessänsä kuin metsät, laaksot, vuoret ja korkeat nummet kaukaisuuden sinihämärässä yhteensulaa" (598). (Och minnena av faror, strider och dater smälte ljuvligt tillsammans i deras sinnen som skogar, dalar, bärg och höga moar i avlägsenhetens blådunkel smälta ihop).

Alla hittills berörda drag i Kivis stil, som bidraga att flytta romanen utom den rena verklighetsskildringens område, betecknas måhända riktigast som primitivt romantiska i motsats till en mängd mindre lätt analyserade poänger av romantisk karaktär, som man möter i hans poetiska bilder. Kivis

bildspråk är mycket växlande. Vid karaktäriseringen av stilens realistiska drag ha exempel anförts, som i lättfattlig åskådlighet kunna tävla med de Runebergiska bilderna i "Elgskyttarna". Även till de efter Homeros formade, omständliga liknelserna, som utmärka Runebergs stil, finnas motsvarigheter. Från denna vare sig antikiserande eller moderna bildspråksrealism är steget icke långt till bilder eller bildlika uttryck, i vilka tankesprånget redan överstiger de vanliga måtten, utan att bilden ännu fullständigt rycks lös från verklighetens grund: "Pellon povella makasi harmaa halla kuin tukehuttava painajainen nuoren immen kukoistavalla povella" (462). (På åkerns bröst låg den gråa frosten som en kvävande mara på en ung tärnas blomstrande barm); "Silloin kuusi uhaten ravisti kihariansa kerran vielä ja kylvi alas latvastansa kimmeltävää lunta kuolevan poikansa peitteeksi" (375). (Då skakade granen ännu en gång hotfullt sina lockar och strödde från sin krona glimmande snö till svepning över sin döende son, [den skjutna lon]). Ännu ett steg, och den poetiska verkan beror ej längre av yttre åskådlighet, utan av de idéförbindelser, som bilden eller det bildlika uttrycket framkalla. Uttrycket "kotomaamme ystävälliset äidinkasvot" (vårt hemlands vänliga modersansikte), ligger sålunda utom åskådlighetens gräns, men det av skalderna redan före Kivi framdiktade likhetsförhållandet mellan begreppen fosterland och moder gör tillägnelsen så lätt för de flesta läsare, att sammanställningen utan vidare blir förståelig. Kivi har emellertid en grupp av analoga bildlika uttryck, hänförande sig till barndomshemmet, som även personliggöres och även liknas vid en moder, och med detta bildspråk träda vi in på ett område, där stilens originellaste och fantasirikaste skapelser möta oss. Den yttre åskådligheten viker allt mer undan för bildernas inre, impressionistiskt fattade sanningsvärden.

När bröderna återse fädernehemmet, personliggöres det på följande sätt:

Tuomas. Tuossa on siis Jukola.

Juhani. Oletko sina Jukola?

Aapo. Onpa ryhtis jotenkin rauennut ja sammale tarttunut kiireellesi, kotomme armas.

Juhani. Sammale on tarttunut kultaiselle kiireellesi, kunnioitettava äitimme Jukola.

Timo. Terve, Jukola, joka nyt istut, kökötät edessäni tuossa, kauniina kuin Jerusalmi ennen.

Juhani. — — Voi! kaikkialta, mihin silmäni isken, annetaan pojalle takaisin hellän ystävän katse. Kas kuinka lempeästi tuo musta ometan akkunäläpikin myhäilee minua vastaan. Terve, sinä toivon tähti, terve!

Eero. Terve, terve sinä toivon musta tähti!

Juhani. Terve armahin lantakasa siinä alla, ihanampi onnen kukkulaa! — — (519 f.).

Tuomas. Där ligger således Jukola.

Juhani. Är du Jukola?

Aapo. Din hållning är rätt bruten och mossan har grott på din hjässa, vårt dyra hem.

Juhani. Mossan har grott på din gyllne hjässa, vår vörtnadsvärda moder Jukola.

Timo. Var hälsad Jukola, där du sitter framför mig, vacker som Jerusalem förr i tiden.

Juhani. — — Å! Vartän jag skådar, möter gossen blickarna från vännen, den ömma. Se hur vänt också den där gamla fähusgluggen myser vmå mig. Var hälsad, du hoppets stjärna, var hälsad!

Eero. Var hälsad, var hälsad, du hoppets svarta stjärna!

Juhani. Var hälsad käraste spillningshög där under, skönare än lyckans höjder!

På dessa rader utvecklas Kivis impressionistiska bildspråk i hela sin rikedom. Jukola är här ett väsen, en vördnadsvärd moder. Det möter bröderna med en öm väns blick. Liknande personifieringar anträffas för resten mångenstädes i verket: "näki siellä iltaisten metsien keskellä tuon alakuloisen pirtin" (346), (han såg i de kvällsliga skogarnas mitt den vemodstryckta stugan); "jalo huone, joka — — rauhaisesti hymyten katsoi heitä vastaan" (481), (det ädla huset blickade fridfullt leende emot dem); [35] "ja näkyi — — ylempänä itse Jukolan talo, ihanasti surkumielinen" (519), (och högre upp syntes Jukola gård, ljuvt vemodig); "lehditettynä lattia hymysi" (592), (lövat log golvet); "matala, kuihtuva koivu, alakuloisesti nyökytellen päätänsä iltatuulessa" (156), (den lågväxta, vissnande björken, sorgset nickande i aftonvinden). Av samma art är ett uttryck i den anförda skildringen av Timos bedrövliga vandring: "hän asteli murheellista mäkeä ylös" (579), (han steg uppför den trista backen). Uttrycket "onnen kukkula" i citatet här ovan är representativt för en stor grupp metaforer, ibland framkastade med djärv fantasi, såsom: "Valeleppas, kurja veli, sydämmesi tultakuohuvata kattilaa viileällä vedellä kärsivällisyyden lirisevästä ojasta, joka halki niitun vaeltaa eteenpäin, koukistellen hiljaa." (140), (skölj, brorstackare, ditt hjärtas eldsflammande kittel med svalt vatten från tålmodets risslande bäck, som rinner fram genom ängen i lätta bukter); "tulta iski yössä himon ja kimman silmä" (235), (mordlustens öga gnistrade i natten); "sovinnon suopea silmä" (491),

(försoningens blida öga); "hänen kärsimyksensä rintarauta" (503), (hans tålamods bröstharnesk); "lapsuutesi valkea viiri" (593), (din barndoms vita vimpel). Bland de lika konstruerade poetiska omskrivningarna finner man några av originell verkan såsom "korkeuden sininiittu" = himmeln (272), "häpeän musta puu" = stocken (81, 82) och "kruunun (pitkä) sarka" = landsvägen (bl. a. 128); det sistnämnda direkt gripet ur folkspråket — vid sidan av saker, tagna från poesins allmänningar, såsom "päivän tähti", (dagens stjärna) eller överförda direkt från finska folkdiktningen såsom "Ahtolan ja Tapiolan asujaimet" (Ahtolas och Tapiolas invånare) och "Ahtolan kiiltävä karja" (Ahtolas glimmande boskap).

Till abstrakta substantiv fogar Kivi rätt ofta färgbetecknande adjektiv: "katumus kylmä ja musta" (98), (ånger, kall och svart); "kauhistuksen harmaankalvea haamu" (419), (fasans gråbleka vålnad); "musta kauhistus" (493), (svart förfäran) — hos Almqvist: "känn ångest och svart förfäran!" ("Colombine", 259). "tarkoitukseni tehdään pikimustiksi, vaikka mustanruskea karva olisi jo kylliksi" (129), (mina avsikter göras bäcksvarta, fast svartbrunt redan vore nog) — hos Almqvist: "grå eller brunröd obehaglighet" ("Amalia Hillner" 314),[36] "de svartgrå tankarna" ("Drottn. juvelsm." 38) m.m.d.

När Aapo tröstar den olyckliga Simeoni, heter det: "hohtavana kultasateena lentelivät sanat hänen suustansa ulos" (559), (som ett skimrande guldregn flögo orden ur hans mun). I den djärva sammanställningen "lapsuuden viiri" (barndomens vimpel) skapas bildens stämning av ett "valkea" (vit) före huvudordet. Färgbeteckningarna för samma sak kunna för resten växla med skaldens stämningar. På sid. 227 säger Aapo: "En tiedä muuta keinoja kuin kiirehtiä kohden Jukolaa, kiirehtiä kalvean kuoleman tähden" (Jag vet inget annat råd än att skynda mot Jukola, skynda undan den bleka döden), på sid. 229 Juhani: "Kaikkialta uhkaa meitä musta kuolema!" (Överallt hotar oss den svarta döden!).

Ibland låter Kivi en viss färg falla över ett längre avsnitt av skildringen. De många rader, där den tavastländska vildmarken lånar sin trista belysning åt människornas sinnestillstånd, behöva ej citeras på nytt. Men det bör framhållas, att liknande svårmodiga dagar, lånade av den omgivande naturen, ofta sväva även över Almqvists berättelser, ehuru den svenska skaldens skrivsätt alltid verkar mer medvetet än Kivis:[37] "Det blev allt mörkare i luften, i hjärtat, i själen". ("Drottn. juvelsm." 14); — — "skyar av välvande, snabbt förändrade skepnader drogo fram över Stockholmshimmeln och eftermiddagen gick att bliva afton. Utan att vara vidskeplig gav hon sin gärd åt den allmänna naturen och kände sig förskräckt utan viss orsak". ("Drottn. juvelsm." 36).

Den ymniga blodsutgjutelsen kring Djävulsstenen ger Kivi anledning att rikligt använda orden veri, verinen samt punainen (blod, blodig, röd) i olika nyanser. Scenen, då tjurarna skjutas, försiggår i åskvädersdager, slakten och uppträderna med godsägarn i höstnattsdunkel. I en sålunda färgad allmän stämning blir de röda färgordens effekt mycket stark.

Redan då skjutningen förbereds, flikar Kivi in färgadjektiv:

Aapo. Tosin kulkee tämä tie yli veristen ruumisten — — (Visserligen går denna väg över blodiga kroppar — —.)

Juhani. Ei auta, vaan ympäri Hiidenkiveä lainehtikoon mustanpunainen veri. (Det står ej att hjälpa, utan kring Djävulsstenen må det svartröda blodet svalla).

Viertola-herrn finner de sju bröderna drypande av blod: "seitsemän urosta, kuin seitsemän yöllistä, mieltä hurmailevaa aavetta, ja veristä työtä harjoittelivat aaveet, verisissä kourissa veriset veitset" (sju kämpar, liknande sju nattliga, sinnesförhåxande vålnader, och ett blodigt arbete utförde vålnaderna med blodiga knivar i blodiga händer). Över denna syn kastar

den nattliga lägerelden, uppgjord på "svarta, savrika tjärstubbar", ett "rödaktigt sken" (punertava valo). Och av ännu större suggererande verkan är beskrivningen av eldens första uppflamning i vildmarken: "ylös valahti mustanpunainen liekki, valaisten maata ja jylhää metsää" (den svartröda lågan blossade upp, belysande marken och den dystra skogen).

Hittills har den röda färgen förlänat skildringen hemskhet och prakt. Längre fram uttrycker den de förorättade brödernas vilda, uppbrusande och krigiska lynnesart.

Tuomas. Mutta nyt olemme syöneet veristä lihaa, hengittäneet murhan veristä höyryä, ja tässä seisomme, veriset puukot verisissä kourissamme, veriset aina kyynäspäihin asti. Suokoon Herra teidän ottaa ajoissa sanastamme vaari, me muutoin teemme tämän yön kauhistuksen helvetiksi. (Men nu har vi ätit blodigt kött, andats mordets blodiga ånga, och här står vi med blodiga knivar i våra blodiga händer, blodiga ända till armbågarna. Give Gud, att ni i tid tar våra ord i akt, annars gör vi denna natt till ett fasansfullt helvete).

Hos Almqvist finner man motsvarigheter i "Amorina" (172,321,322), dock icke poetiskt jämbördiga med Kivis rader. I "Signora Luna" (171) är rött vredens färg ("vredens dunkelröda glöd").[38] Också andra hos Almqvist högt drivna färg effekter locka till jämförelse. Den vita färgen får hos honom skiftande symboliska betydelser och även när han, som andra, låter den känneteckna andakt, religiös vördnad, godhet, mildhet och oskuld, når hans färgsymboliska poesi en utomordentlig stämningsstyrka. Jag griper bland till hands liggande citat några få: "Endast vitt duger i himmel och jord. Endast det vita räddar och hjälper." ("Drottn. juv." 195); Adolfine: "Mitt samvete är rent och vitt, rent och vitt, rent och vitt. — Amanda: Ja, jag är ren och vitklädd". ("Drottn. juv." 267); "Vår vita, eviga, trofasta förening". ("Amorina" 173); Johannes (till Amorina): "Du heliga, ljusa,

vita, du dag." (376); "Detta tak, skönt genom själva sin vithet, — vilar över oss likt höjden själv, det Stora, Omätliga och Eviga". ("Målaren" 210).

De citat, där skalden låter likhetstecknet mellan färgbeteckningen och de själsliga företeelserna synas, torde sakna motsvarigheter i "Seitsemän veljestä" Hos Kivi utvecklas i stället den i fina antydningar utförda färgsymboliken. Söndagsscenen i Eeros torp är en strålande dikt, där vemodets gråa, hoppfullhetens blåa och sagostämningens gyllne färgtoner slutligen flyta samman i den religiösa känslans och moderskärlekens skinande vithet. Här finns en uppsjö av originella bildlika uttryck: För frid: "sunnuntai-lakeassa tuvassa" (i den vida, hängdagsstilla stugan). För oskuld: "lapsuutesi valkea viiri" (din barndoms vita vimpel). För lugn glädje: "lehditettynä lattia hymysi" (lovat log golvet) och "poutapäaskynen siellä väikkyi, keveänä ja vilkasna kuin onnenlapsen aatos" (högsommardagens svala svingade sig (där uppe), lätt och livlig som den lyckliges tanke). För vemod: "maailman merien ikuiseen kohtuun" (i havens eviga sköte); "rauhan ikisatamaan" (i fridens eviga hamn); "Tuonen viita, rauhan viita" (Tuonis dunge, fridens dunge) och slutligen "Kultakehdoss kellahdella, — kuullella kehräjälintuu" (Gungas i gyllne vagga — lyssna till nattskärran), två rader vilkas stämningsfärg icke torde kunna överflyttas till andra språk. För kärleken till hemmet skapar Kivi bildlika uttryck med ett "kultainen" (gyllne), som här får samma varma skiftning som i Kanteletars hempoesi: "kartanon kultainen kaivo", "kultainen akkuna" (gårdens gyllne brunn, det gyllne fönstret).

Hela denna skildring dallrar av besjälning. Den väcker en förnimmelse av någonting glorialikt. När den unga modern slutat sjunga, "satt hon länge tyst, blickande ut genom fönstret och upp mot den heliga, svindlande höjden". Hennes "blåa ögon" sökte "de blåa rymderna" och "av frid skimrade hennes panna".

Men skildringens vita färg? Den strömmar över tavlan ur den molnfria sommarrymden, den finns i glindret bland björkskogens stammar. Den unga modern bär en vitblå duk "lik snön och himlabågen" och "vita linnen och täcken" bida barnet i dödslandets daggiga dunge. I den lugna söndagskvällen sitta Eero och hans hustru, så lyda de sista orden, "på den vita bänken vid ändan av det vita bordet".

Andra drag.

Med ovanstående iakttagelser har prosastilen i "Seitsemän veljestä" ännu icke blivit fullständigt karaktäriserad. I ordställningen observeras samma radikala frigörelse från det brukliga och regelrätta. Som i ordvalet, medförande samma verkan: att personligheten kommer till sin rätt och språket får glans och liv. Ju djärvare omkastningarna av den normala ordföljden äro, dess mer originalitet och storslagenhet måste det poetiska innehållet äga, om icke det hela skall slå över i förkonstling. Hos Kivi saknas sällan denna nödvändiga samstämmighet mellan formens och innehållets originalitet. Med den fria ordställningen sammanhänger prosans starkt förnimbara rytmiska karaktär, som i förening med ordens toneffekter höjer de lyriskt gestaltade partiernas skönhet. Däremot söndrar rytmen i Kivis prosa ibland intrycket av hans realistiska verklighetsskildring.

Till sist böra några antikiserande stilistiska drag beröras.

De utförliga poetiska jämförelserna ha redan blivit nämnda i förbigående. Ett exempel: — "löysi Timon, joka unipöyryisenä, kohottaen itseänsä istumaan kahisevalta sijalta, pöllisteli häntä vastaan kuin aholla susien riivaama, pyöräpäiseksi saatettu vanha oinas. Ei pysäy hän miehen turviin, joka hänen pelasti petojen kidasta, vaan äkisti, kenenkään luulematta, lähtee hän, hullupäinen, kepoittaen juoksemaan sutten jälkiä; tuolloin täliöin seisahtuu, töpsäyttää jalkojansa ja pöllistelee vallan tuikeasti. Niin katsahti nyt myöskin Timo —" (583 f.). (Hon fann Timo, som sömndurrig, resande

sig opp på sitt prasslande läger, stirrade på henne som en gammal gumse ute på fältet, vilken vargarna gjort vimrfielkantig. Han hålls inte kvar hos mannen, som frälsade honom ur rovdjurens gap, utan plötsligt, då ingen kan förmoda det, beger sig den galenpannan trippande i väg efter vargarna, stannar då och då, slår klöven i backen och blänger alldeles förtvivlat. Sådan var också Timos blick o.s.v.).

De bekräftande omsägningarna: "Tämä oli räyhäävä joukko, joka nyt matkusti pitkin tietä" (84), (Detta var den larmande hop, som färdades längs vägen); "Tämä oli tarina, jonka Aapo kertoi veljillensä" (100), (Detta var sägner, som Aapo berättade för sina bröder) o.s.v. äro talrika. Ibland är den tankeföljd, som repeteras genom omsägningen, mycket kort såsom: "Silloin lausui Tuomas: nyt hillitkää koiria, veljet, pääsemästä vaaralliseen taisteluun, jossa pian heidän mahansa viilletäisiin! Niin hän lausui —" (374); ("Då sade Tuomas: nu bröder må ni hindra hundarna att ge sig in i den farliga striden, där deras magar snart fläckas opp! Så sade han —"). Ibland åter bekräftas på detta sätt innehållet i en hel rad av sammanhörande situationer. Sedan varje broders senare levnadsöden skildrats, följer vanligen ett slutstycke: "Niin eleli hän (Aapo) rauhaisessa talossansa" — (565), (Så levde han (Aapo) i sin fridfulla gård); "Näin kulkivat Tuomaan päivät" — (567), (Så förflöto Tuomas dagar) o.s.v.

Händelsernas böljegång markeras ofta genom avsnittens begynnelseord. Av de 282 avsnitten inledas trettitvå med ett "niin", "niinpä", "näin" (så, sålunda) samt en mängd andra med starkt betonade predikat såsom: "Meni nyt päivä" (8), (Förflöt nu en dag); "Tapahtui niinkuin hän käski" (12), (Skedde som han befallde); "Astuivat he muurin matalaan mökkiin" (45), (Stego de in i gummans låga koja) o.s.v. Dessa begynnelseord äro vågkammar. Vågdalarna betecknar Kivi gärna genom ett inledande "mutta" (men), som står i spetsen för icke mindre än sextitre avsnitt. På det sist citerade avsnittet, som skildrar begynnelsen av frieriet, följer ett stycke,

vars inledning: "Mutta eukko, jonka huoneessa" (Men gumman, i vars hus) o.s.v. redan verkar ett grand nedstämmande. Och vid följande avsnitts början: "Mutta mökin ovi kirahti" (Men kojans dörr gnisslade) har stämningen nått sitt minimum. På samma sätt: när bröderna omringats i skogen och skallfogden sagt dem en sarkasm, börjar ett nytt kapitel med stegrad handling: "Niin haasteli vouti veljeksille, jotka pahoin peljästyneinä rynkäsivät ylös" (Så talade fogden till bröderna, som svårt skrämda störtade upp) o.s.v., medan de bedrägligheter som sedan skildras ge karaktär åt övergången till följande avsnitt: "Mutta koska tämä viimeinen toimi oli tehty" (Men då denna sista förrättning var gjord) o.s.v. — Likheten mellan detta manér och förebilderna hos Homeros är ju uppenbar!

Huruvida de antikiserande dragen i Kivis stil överförts omedelbart ur antikens litteratur eller böra betraktas som Runebergreminiscenser, må lämnas oavgjort. Då Kivi engång synes ha studerat Homeros, är väl sannolikast, att intrycken härstamma därifrån, men att de stärkts vid läsningen av Runeberg.

I detta sammanhang böra kanske också ett par enstaka Runebergreminiscenser anföras. Om brödernas svält och den energiska dikesgrävningen under kampen mot frosten, som två gånger härjar deras nyodling, bör räknas med bland dessa, (Se Aspelin-Haapkylä i "Aika", jan. 1911) torde kunna sättas i fråga, då verkligheten här i landet under det årtionde "Seitsemän veljestä" skrevs onödiggjorde ett litterärt underlag för en dylik skildring. Som stilistiska överföringar från Runeberg få väl däremot betraktas bilderna "kuin hauta oli äänetön ja kylmä tämä yö" (denna natt var stum och kall som en grav) (462, upprepad 465 — jämf. "Den döende krigaren", första strofen) och "sellaista vaimoa hän kohdelkoon ja pidelkoon kuin omaa silmäteräänsä" (485), (en sådan hustru må han omhulda som sin ögonsten — jämf. "Elgskyttarne": "gå så med din hustru till doms, som du går med ditt öga!").

Slutord.

Det verk, vars karaktäristik nu avslutas, är en av de märkligaste skapelserna inom 1800-talets nordiska prosadiktning. Med större skäl än Asbjörnsens "Plankekjöererne" och andra likartade skildringar kan "Seitsemän veljestä" sägas ha frambragt ett stycke "naturalism före naturalismen". Men Kivis betydelse ligger dock mindre i betraktelsesättets och stilens rent naturalistiska drag än i den sällsynta omedelbarheten och friskheten, som överhuvud kännetecknar hans skildringar av vardagslivets företeelser. Han har lyftat den torftiga och förbisedda finska novellistiken till en höjd, som inget sexti- eller sjuttitalsalster i Sverige eller Finland ens kommer nära, innan Strindberg framträder med "Röda rummet". Och det kan sättas i fråga, om icke "Seitsemän veljestä" allt ännu intar främsta platsen på allmogeskildringens område inom finska och svenska litteraturen.

Skenbart bär en bok som "Hemsöborna" längre, ej blott genom stilens frihet från lyriskt romantiska element utan än mer därför, att Strindberg som ingen annan avslöjar de materialistiska åskådningar, som innerst behärska allmogelivet. Även Kivi gjorde ett sådant avslöjande, men hans syn på stoffet kunde dock aldrig bliva en Strindbergs. Kivi tillhör själv allmogen. Byn är hans miljö, hans hemvist, det käraste han äger. De människor, som fylla hans verk, äro icke blott föremål för hans skarpsinniga iakttagelser: de omfattas med en kärleksfull sympati, vars kraft att förena dikt och sanning till slut visar sig överlägsen den Strindbergska bygdenovellistikens satirbetonade berättarkonst.

En sådan företeelse som Kivi är helt visst sällsynt i varje lands litteratur. Allmogelivets skildrare och skalder synas ej förmå undvara den ofta degenererade och bygdelivsfientliga överklasskulturen och framför allt inträffar detta, i fall deras verk omspinner sådana vidder som Kivis. Häraf

följer, att författarna i viss mån tvingas att betrakta bondelivet och naturen med en utomstående främlings blick och att de lantliga näjdernas mest egenartade poesi icke återfinnes i deras verk.

Kivi förblev livet igenom främmande för överklassens kultur och åskådningar. Det var hans lycka. Det möjliggjorde hans realistiska byggediktnings friskhet, kärvhet och kraft. Men hur hans poetiska uppfattning kunde vinna en så högt utvecklad finhet och hur han fann sina sällsamt sköna ord för själslivets företeelser — detta kan blott spörjas, ej förklaras.

Noter.

[1] Jämför V. Tarkiainen, Aleksis Kiven kouluvuodet, Valvoja 1909, därifrån även andra uppgifter lånats.

[2] Jämför ovanstående uppsats.

[3] Enligt Tarkiainens uppgift återfick Stenvall senare dessa hundra mark. I det redan anförda brevet till Th. Rein, som av Tarkiainen citeras, ordar han om fördelningen av inkomsten från "Seitsemän veljestä": — — "Gå till först, detta skall ändå göras, och lyfta 700 mark, i kraft av denna fullmakt, som, skriven enligt Borgs formulär, här medföljer, var god och betala Cygnæus, fröken Bergbom och Törneroos. (En sak tänker jag på: försök på skämt fråga Törneroos, om han inte ville låna mig 50 av dessa 100 m. så att jag finge mig en överrock. Vi båda äro ju liksom små medbröder i Apollo. Överrocken behöver jag nödvändigt nu, då jag i mars res till Borgå socken till läneagronomen för att lära mig jordbruk, och denna nuvarande

(överrock) redan är så dålig, så trasig, att jag knappast täcks gå ut med den").

[4] Data anföras enligt V. Tarkiainen, Seitsemän veljestä s. 11 f. Övriga i manuskript bevarade arbeten av Stenvall kunna här förbigås. Av större intresse än dessa vore det sannolikt förlorade manuskriptet till ett Aino-drama, som enligt uppgift i "Helsingfors Tidningar" den 5 mars 1861 belönades med ett pris om hundra mark i en tävlan, utlyst av deltagarna i studenternas dramatiska övningar.

[5] Här nedan ges en redogörelse för Ahlqvists "Seitsemän veljestä"-kritik i "Finlands Allmänna Tidning". Den börjar: "Det var i en föga lyckosam stund Finska Litteratursällskapet fattade beslutet om detta arbetes offentliggörande, ty derigenom har Sällskapet ådragit sig sjelf befogadt klander, hr Kivi medömkan och löje och den finska litteraturen både klander, medömkan och löje. Denna litteratur har hittills sluppit de dåliga böckerna; nu har F. Litteratursällskapet förskaffat den en sådan. I ifvern 'das theure Vaterland zu retten', trodde man sig i hr Kivis 'Seitsemän veljestä' finna någonting urfinskt, någonting äkta tschudiskt, som skulle med ens lyfta den finska litteraturen på ärans höjder och i all sin glans och originalitet visa den mongolisk-turanska anden. Man stoppade öronen till för de försigtigares varningar, hvilka sade, att ett konstverk, för att vara sådant, bör vara skönt såväl hos Arier som Turaner, såväl hos Fransmän som Finnar, men att berättelsen 'Seitsemän veljestä' ej allenast ej var skön, utan genom att rått måla det råa var positivt oskön och dertill ännu i hög grad tråkig. Detta och annat dylikt tal ansågs för opatriotiskt eller såsom kommande från personer, hvilka ej förstodo sig på det sköna och originela. Och sålunda lyckliggjorde man den finska allmänheten med en roman, som lika mycket liknar t.ex. någon av W. Scotts romaner som en kalmuckisk buddhabild liknar den belvedereska Apollo.

"För detta omdöme skall man ropa ve och jemmer över ref.; men han är öfvertygad att hvar och en, som har en smula skönhetssinne — hvad säger jag, skönhetssinne! nej, blott en smula anständighetssinne, — skall instämma i detta omdöme, nb. om han förmått, icke genomläsa arbetet, hvilket ej torde vara fallet med många utom korrekturläsaren och undertecknad, men deri genomögnat några tiotal sidor".

Nu följer Ahlqvists referat av händelseförloppet.

Detta är i tvänne avseenden missvisande. Till följd av att kritikern icke finner någon sammanhållande tanke i verket, blir hans uppräknings av episoderna sådan, att publiken måhända öfvertygas om anläggningens löslighet. Men referatet är också direkt oriktigt. Där yttras, "att bröderna påträffa länsmannen, hvars förrättning de på ett så opassande sätt stört". I romanen får man icke veta, vem ifrågavarande funktionär var; han skymtar blott ett ögonblick i berättelsens bakgrund. Men sammanhanget ger vid handen, att han icke kan ha varit identisk med länsmannen. Vidare säger Ahlqvist "att på hemvägen från Impivaara inträffa två slagsmål". Ingendera af de uppträden som åsyftas kan kallas "slagsmål" och det ena kvarlämnar dessutom ett intryck alldeles motsatt det som Ahlqvists referat väcker.

"Detta är nu", fortsätter Ahlqvist, "det torftiga, barnsliga och löjligen innehållet i den 21 tätt tryckta ark upptagande romanen. Att deri förekommer ingen tillstymmelse till intrig, synes af det föregående. Lika litet finner man i den någon skymt af karaktersteckning. De sju bröderna likasom andra deri förekommande personer äro skuggor, hvilka tala och handla på ett och samma sätt. Endast den äldste och den yngste af bröderna kan man urskilja såsom försök till karakterer; den förra är den vildaste bland de vilda och den senare är, såsom förut nämndes, brödralagets geni och qvickhuvud. Ingen scen af ömmare innehåll förmildrar den monotona råheten, ingen kvinnofigur gör afbrott i det vilda karllifvet, ty gumman med

sin dotter i början af berättelsen skymtar likasom i slutet deraf hastigt förbi, och de kvinnor, som blifva brödernas hustrur, omtalas endast i korthet på de sista sidorna."

På denna punkt framtvings åter en kritik av kritiken. Som varje läsare vet, "omtalas" ingalunda brödernas alla hustrur "i korthet" utan några av dem karaktäriseras tvärtom grundligt. Och framför allt: tack vare den vackra skildringen av Eeros unga maka förmildras "den monotona råheten" så påtagligt, att referatets grella oriktighet icke kan undgå någon. Icke utan häpnad konstaterar man, att Ahlqvist om scenen på ången endast säger, att den "väcker fasa", ehuru just här en kvinnofigur "gör avbrott i det vilda karllivet"!

Jag citerar vidare:

"Af författarens framställning är det svårt att komma underfund med, hvad han egentligen åsyftar med sitt arbete. Den råa sjelfviskhetens kamp med civilisationens, samhällets och religionens makter och nedböjande under dessa hade kunnat framställas med hans material, men har ej lyckats författaren. Dessa makter representeras i boken af klockaren, länsmannen och den osynliga prostén; men antingen gäckas de af bröderna, såsom klockaren, eller uppträda de med en obegriplig slapphet mot dem, såsom prostén och länsmannen.

"Bröderna gripas väl skoftals af ånger öfver sitt obändiga lif; men vid minsta anledning frambryter den förra vildheten och ännu i slutet är deras religiositet högst tvifvelaktig. Deras flyttning ut i vilda skogen och uppbyggnaden af ett nybygge derstädes hade ock kunnat i skickligare händer blifva en intagande tafla. Skildringen af den successiva förbättringen i nybyggarnes yttre likasom i deras inre lif hade kunnat erbjuda intresse; men en sådan skildring roar icke författaren, som endast i förbigående berör dessa omständigheter, medan fyra femtedelar af arbetet egnas åt denne

författares älsklingsämne: målandet af vild kraft, hejdlösa sinnen och våldsamma uppträden.

"Och deri förfar han med virtuositet. Det har troligen aldrig tryckts någon bok någonstades i verlden som innehölle så mycket skällsord, svordomar, händelser och råa skildringar som denna. Nästan utan afbrott sargas läsarens känslor af de mest oblyga uttryck. Skällsord sådana som; sika, lurjus, konna, pöllö, ryökäle, kelmi, rakki, rakkikoiri, hunsvotti, tyhmä pässi, vuohipukki, kalmukki, koirankuonolainen, villipeto, piikkisika, sonni, sarvipää sonni, nuijapää sonni, musta sonni, lunttu (för fruntimmer), aasintamman varsa (också för fruntimmer) och otaliga andra dylika begagna berättelsens personer oupphörligen till hvarandra. Uttryck sådana som: 'pidä leipäläpes kiinni', 'kitas kiinni', 'turpas kiinni', 'kuinka ön turpas laita', 'saatpa muutoin vastoin kuonoas', 'hellitä kaulukseni, saatpa muutoin vastoin klanias, etkö sinä, perkeleen juuti, hellitä', 'viekäät kakaranne hiiteen', 'mene helvettiin, keskustelemaan perkeleen kanssa', 'likistänpä sinut muutoin että rapas lentää', 'kävelee pitkin kyliä ja tekee piiolle lapsia', hvaraf boken hvimlar, äro sådana, att de ej skulle tolereras i en hållstuga. Ännu oftare än skällsord anträffas deri svordomar; de lindrigare: hiisi, peeveli, peijakas, sarvipää, likasom de gröfre: helvetti, perkele, saatana, förekomma i otaliga variationer och ofta med en originalitet, som väcker förfäran.

"De religiösa begreppen och känslorna förlöjligas och såras ofta med den mest otyglade frivolitet. Så förekommer ss. 177—179 en travesterad predikan, full af gäckeri. Scenen på ängen ss. 302—303 väcker fasa. På ss. 66-67 anträffas följande förklaring om åskan: 'Jumala jyrää peltoansa, jyrää ja livauttelee oikein makeita iskuja sonninsuoroisella piiskallansa'. Endast den, som förstår ordet sonninsuoroinen, kan rätt fatta det ohyggliga i detta skämt.

"Hvilka begrepp om det sköna (för att icke säga om det anständiga och passande) denne författare har, synes nog af det redan anförda. Följande

godbit från ss. 30—31 må ännu intagas såsom prof på hans smak."

Här följer citat av ett burleskt ställe, som berörts i annat sammanhang. Det återfinns i den illustr. uppl. på s. 47 f.

"Det är icke möjligt", fortsätter Ahlqvist, "att till något civiliseradt språk öfversätta denna oerhörda råhet. Bläcket och trycksvärtan rodna vid återgifvandet deraf, men de som icke rodnat, äro vederbörande i Finska Litteratursällskapet, som till tryck befordrat sådant vanvett.

"Till all lycka är författarens framställningssätt sådant, att endast den fastaste föresats gör det möjligt att läsa boken igenom. Ehuru alstret neml, skall vara en novell eller roman, upplöser sig berättelsen deri i ändlösa dialoger, hvilka just äro späckade med det blomsterspråk, hvaraf här anförts några prov, och hvilka göra, att de flesta af de få läsare, som Novelli-Kirjasto numera har, med leda skola kasta boken från sig.

"Arbetet är tyvärr en löjlighet och en skamfläck för den finska litteraturen. Särskilt innebär det en arg skymf mot vår finska allmoge genom att låta påskina, att författarens teckningar vore gjorda efter naturen. Denna allmoge är ingenstädes sådan och har aldrig varit sådan, denna boks hjeltar äro; det stilla och allvarliga folk, som uppodlat vårt lands ödemarker och ännu fortfar att göra det, är af helt annat slag än nybyggarna i Impivaara."

[6] Här följer slutet av kommitténs uppsats. Det första avsnittet till orden "Men någonting sådant torde", o.s.v. är skrivet av Cygneus, fortsättningen (enligt Tarkiainen) av Snellman.

"Vår orubbade och orubbeliga tro är den, att sällskapet gjort sig väl förtjent af landets literatur genom det ädelmodiga bistånd, detsamma äfven senast låtit vederfaras författaren af 'Seitse män Veljestä'. Ehuru väl denna

bok ingalunda kan anses motsvara de anspråk på finesse, som böra ställas på en upplaga kastigerad in usuni Delphini, innehåller den ändock ett så rikt mått af poetiska egenskaper åt flerahanda håll, att sällskapet har full rätt att tillbakavisa förebråelserna för dess utgifvande med Thorilds oförgängligt sanna sats: intet arbete göres för sina fels, utan för sin merits skull. Ifall man lika hårdhänt, som puristerne hos oss vilja det, i andra länder nagelfore med folkskrifters innehåll, då komme äfven Sådane mästare som Björnstjerne Björnson, den fromme Gotthelf m.fl. jemmerligen till korta. Det enda, som utan barmhertighet borde i och från 'Seitsemän Veljestä' fördömas, vore en tendens till osedlighet och dit hörande detaljer. Men någonting sådant torde äfven den af bitterhet mest skärpta kritik svårligen lyckas derur framdraga.

"En sådan bevisning vore också det mest förvånande konststycke, då man känner, att den ledande tanken i författarens skildring är den, att bildning och god sed äro nödvändiga för människans frihet, frid och lycka. En vanlig tendensroman-författare skulle kanske inskräppta denna sanning hos sina läsare genom att i skildringen införa en eller flera representanter för lasten, andra för all upptänklig dygd, och slutat med att grundligen näpsa de förra, belöna de senare — troligen med ett rikt arf eller, ännu känslofullare, med ett rikt gifte. Mera skald, som han är, har Kivi icke ansett detta platta skipande af rättvisan för poetisk rättvisa. Han har icke ens låtit någon enda af de sju bröderna sluta sitt lif i galgen. Det har varit mera enligt med hans skaldelynnelse att låta dem af egen erfarenhet och eftertanke föras till erkännande af bildningens värde och med egen kraft arbeta sig upp ur deras vilda och råa naturlif till human bildning och sed. Härtill begagnar han inga andra yttre hjälpmedel än ödemarkens absoluta frihet — en anordning, som äfven den vittnar om författarens säkra poetiska ingifvelse. Att hjeltarne valde ödemarken framför det civiliserade lifvets omgifningar, motiveras åter tillräckligt af deras tidigaste uppfostran — eller saknad deraf — och erinrar äfven om ett drag i det finska nationallynnet. Men därför blef det

äfven nödvändigt att deras tidigare, af all mensklig sed obundna lif skulle bryta ut i en sådan ytterlighet, i hvilken det kunde bestraffa sig sjelft och framför allt drifva dem att erkänna, ätt den väg, de inslagit, icke var den, som leder till frihet. Måttet för bevismedlen måste angifvas af personernas andliga ståndpunkt; och den, som förmår fatta detta sammanhang i diktens väfnad, tvekar att göra sig till domare öfver det mått författaren här ansett för det rätta. — Men för en kritik, ledd endast af lystnaden att fördöma, är intet i verlden lättare än att framdraga skildringarne ur brödernas tidigare råhetslif såsom profstycken på författarens förkärlek för detta slags målning, med förbiseende och förtigande af det motiv för kompositionen i dess helhet, som föranledt skildraren att med bredare pensel färglägga denna taflans förgrund.

"Vi anhålla att till slut få med några rader resumera vår grundmening angående detta ämne. Skulle en purifierad upplaga af 'Seitsemän Veljestä' anses oundgängligen nödvändig, kan och bör endast den mer än tillräckligt varnade och varskodde författaren sjelf erhålla uppdraget att verkställa en sådan reningsprocess.

"Men menar Finska literatursällskapet, att det bör nedlåta sig till redskap för den med tillintetgörelse hotande förföljelse, som med större bisterhet än någonsin förr riktar sina anfall mot den i så många hänseenden hårdt pröfvade författaren af 'Seitsemän Veljestä', känna sig undertecknade af förnuft och samvete förbjudna att gå dylikas ärender; och vi utbedja oss i sådant fall tillstånd att afsäga oss det hittills så hedrande förtroendet att fungera såsom ledamöter i sällskapets skönlitterära sektion."

[7] Se uttalanden av O. Hynninen, anförda av Aspelin-Haapkylä i majhäftet av "Aika" 1911.

[8] Se not 6.

[9] Först i "Suomalaisen kirjallisuuden vaiheet", utgiven efter Julius Krohns död av hans son Kaarle Krohn, offentliggörs hans värdefulla observationer över "Seitsemän veljestä".

[10] I "Ateneums" Kivi-häfte 1901 har Otto Manninen översatt ett fragment ur "Seitsemän veljestä" samt dikterna "Härkä-Tuomo" och "Ikävyys". "Yö ja päivä" utkom under rubriken "Dag och Natt" som bihang till "Åbo Posten" 1878.

[11] Se Aspelin-Haapkylä, januarihäftet av "Aika" 1911.

[12] Kivis tidsuppgifter beträffande detta äventyr motsäga varandra. "Tredje dagens sol närmade sig redan sin nedgång", heter det på s. 321, men i början av kapitlet betecknas samma dag som den fjärde av brödernas vistelse på stenen.

[13] Vid bedömandet av detta drag i "Seitsemän veljestä" bör märkas icke blott att Runeberg, jämförd med Kivi, starkt idealiserar allmogelivet utan även att romanen utspelas i en sydtavastländsk (eller om man så vill, nyländsk) social miljö. Kivis hemtrakt var inget Saarijärvi. En allmogeskildring av hans hand, som skulle tillfredsställt en blind Runebergdyrkans fordringar, var ur alla synpunkter utesluten.

[14] Man har diskuterat, huruvida romanens tyngdpunkt ligger i brödernas fåfänga försök "att frigöra sig från samhällsbanden och samhällsordningen" (Aspelin-Haapkylä i "Aika" jan. 1911 s. 9) eller i deras utveckling "från råhet till civilisation, från inbillad frihet till verklig, från nomadliv till samhällsliv" (Tarkiainen, Seitsemän veljestä, s. 52 jämf. med s. 88). Jag förstår ej, att dessa synpunkter i minsta mån kunna anses utesluta varandra. Visserligen bildar brödernas revolt mot samhällsordningen det centrala i händelseförloppet, men stridens resultat blir just deras egen utveckling "från råhet till civilisation" o. s. v. Böra då icke denna

samhällsseger och denna individuella utveckling betraktas som tvänne jämnställda huvudmoment, ömsesidigt betingade varandra?

Julius Krohn uppfattar "brödernas uppfostran i livets hårda skola" såsom det centrala i verket. ("Suomalaisen kirjallisuuden vaiheet" s. 438). I sitt tal vid avtäckningen av Kivis gravvård i maj 1877 yttrade F. Perander, att skalden i "Seitsemän veljestä" visar, "hur som en frukt av arbetet en ståtlig finsk gård reser sig i ödemarken, samtidigt som civilisationen utvecklas ur råheten". "Arbetets pris och ära", säger Perander, "är i detta verk den egentliga kärnan". ("Kaikuja Hämeestä" III).

[15] Se Albin Lönnbeck, Studier i finska vitterheten efter 1830 s. 52., och även Krohn, Suomalaisen kirjallisuuden vaiheet s. 437, där anmärkningar göras mot romanens vidlyftighet.

[16] Julius Krohn återger några karakteristiska drag hos Juhani, Aapo, Simeoni och Eero, men anser, att de övrigas individualitet framträder mindre tydligt. ("Suomalaisen kirjallisuuden vaiheet" s. 441).

[17] Det originella uppslaget återfinns i Josefina Bengts utmärkta bygdeberättelse "När Kåback Kalle låg sjuk" ("I nyländska stugor" I).

[18] Samma typ anträffas i novelletten "Mattis pipa" av Juhani Aho. ("Spånor" IV).

[19] "Fiskerjenten" är visserligen ingen bynovell, men där återges i alla fall fängslande drag av norskt alhnogeliv. Den trycktes 1869 i Finska litteratursällskapets novellbibliotek under rubriken "Kala-tyttö". Följande är, sedan "Seitsemän veljestä" publicerats, ingick i samma skriftserie bl.a. en översättning av George Sands "La petite Fadette".

[20] Av långt mindre betydelse synas sådana arbeten som Pestalozzis tendensbok "Lionhard und Gertrud" och pseudonymen Jeremias Gotthelfs byhistorier ha varit för Kivi, om han alls känt till dem. Växlingen mellan berättelse och dialog erinrar likvisst livligare om "Lienhard und Gertrud" än t.ex. om "Drottningens juvelsmycke", vilket verk också kan tänkas ha utgjort förebild för denna formella anordning i Kivis roman.

[21] På den av pietismen färgade bynovellens område framträdde redan 1848 två arbeten inom Finlands svenska litteratur nämligen "Flickan på Inderskär" och "Tvillingsbarnen" av E.O. Reuter.

[22] Ridderliga drag skymta ofta fram i de sju brödernas karaktäristik. När Juhani vill slunga en sten efter Rajamäki-följet, ropar Aapo: "Du ser ju, din kanalje, att där finns barn". Ett ridderligt drag, som ingalunda är vanligt i bondelivet, visar sig däri, att man utan protester fogar sig i arrendatorns långt drivna vanvård av Jukola av hänsyn för hans stora familj.

[23] Att oxhjordarna på Råskog föresvävat Kivi, då han skrev "Seitsemän veljestä", står utom allfj tvivel efter den utredning Tarkiainen förebragt. Jag har av godsägaren Anders Adlercreutz rörande denna sak fått mottaga uppgifter, som i allt väsentligt samstämma med de av Tarkiainen anförda. Oxhjorden, som tidtals uppgick ända till femti djur, kördes om våren ut på skogen söderom Råskog och betade över sommaren på det sex å sju kilometer långa, ödsliga området mellan nämnda egendom och Palojoki. "Då djuren om hösten togos in, voro de halvvilda. Om sommaren kunde de även vara farliga, då de ansattes av flugor. En gammal gumma, Eva Kajsa, var den enda som vågade nalkas dem. Hon skötte dem om vintern".

Det kunde förefalla riktigast, att med hänsyn till dessa fakta översätta det finska "härkä" med "oxe" i stället för med "tjur". Men sannolikt vore det förhastat att avvika från den hittills gängse uppfattningen av originalets mening, som bl. a. framträder i "Ateneums" Kivi-häfte, 1901. Då texten

icke ger översättarn bestämd vägledning, bör han framför allt se till, att intrycket av utomordentlig kraft och vildhet, som originalet skänker, icke går förlorat i den svenska tolkningen.

[24] Se V. Tarkiainen, Seitsemän Veljestä s. 38.

[25] Jämför Tarkiainen, Seitsemän veljestä s. 110 f.

[26] Måhända voro några av de svenska orden och glosorna i "Seitsemän veljestä" utmärkande endast för idiommet i skaldens vid språkgränsen belägna hemtrakt.

[27] En tautologi, som slår över målet och förefaller direkt Holberg-påverkad, är "ilmoittaa, todistaa ja merkitsee" (520).

[28] Tarkiainen anför dylika upprepningar av konstnärlig effekt i "Seitsemän veljestä" s. 129 f. Jämför denna bok s. 73, 142.

[29] Jämför Tarkiainen, Seitsemän veljestä, s. 117, not 2 samt även Ahlqvists uttalande om svenskt inflytande på språket i "Margareta" i "Kieletär" 1872 s. 44 f.

[30] Det bör observeras, att Kivis strävan att återge nämndemannatonen i Aapos och predikotonen i Simeonis och klockarns språk betingat vidlyftiga och tunga satskonstruktioner.

[31] Om inflytanden av svensk prosa på ordföljden se Tarkiainen "Seitsemän veljestä" s. 117, not 2; 123.

[32] I originalupplagan "provasti", i den illustrerade "rovasti".

[33] I Tarkiainens studie behandlas med fin förståelse inflytandet av Kivis dystra levnadsomständigheter och sorgbundna temperament på stilen i

"Seitsemän veljestä", (se s. 92 f.).

[34] Jämför Tarkiainen, "Seitsemän veljestä" s. 92.

[35] Jämför liknande personifieringar hos Almqvist t. ex. "Kvarnhusen stodo gråa, fula och stygga" ("Skällnora kvarn", s. 73.).

[36] Jämför Ruben G:son Berg, Sinnesanalogier hos Almqvist.

[37] Natur- och färgsymboliken hos Kivi är närmare artbesläktad med Almqvists än t.ex. med Atterboms eller Tiecks. De två förstnämnda förlora aldrig i samma grad kontakten med den yttre verkligheten som Atterbom och de tyska nyromantikerna.

[38] Jämför Ruben O:son Berg, Sinnesanalogier hos Almqvist.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ALEXIS KIVI OCH
HANS ROMAN "SEITSEMäN VELJESTä" ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE

PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are

located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project

Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund.

If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the

efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment

including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a

copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility:
www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.